

EGE HIRV

UUS POLIITIKA

Tallinn 2003

Toimetanud Helle Mets, e-post: helle65@hotmail.ee
Trükk OÜ Multico, e-post: multico@online.ee

© Ege Hirv 2003, e-post: ege.hirv@velo.ee

Hirv, Ege. UUS POLIITIKA
ISBN 9949-10-002-X

*Kõik, mis minus on head,
kuulub Eesti rahvale*

Raamat sisaldab aastatel 2002–2003 Delfis, Postimehes, Äripäevas ja Õhtulehes ilmunud artikleid, ka paari tänaseni veel ilmunuta lugu, mida punase niidina läbib soov jõuda uue poliitika põhiolemuseni, sõnastada erinevates eluvaldkondades läbiviidavate ümberkorralduste ulatus ja selgelt välja tuua nende omavaheline sidusus.

Sisukord

Uus poliitika

Eesti suur võimalus	7
Uus poliitika	13
e-riik, lihtne riik	16
Oleme rikas rahvas	19
Kodanikupalk ühiskondliku leppe sisuks	21
Ametnikule ametniku palk	24
Raha poliitikast välja!	26
Kes aitaks kulutada miljardit?	29
Reformime tervishoidu	32
Väiketootmise võidukäik energeetikas	35

Roheline mõtteviis

Roheline mõtteviis tootelahendusteks	38
Jahumine SKP-st ja majanduskasvust	41
Kuritegevus, majanduskasvu laps	44
Tasuta püha õhtusöömaaeg, kas kõigile?	47
Carmen Kass kalossides ehk tegelikud toimetehhanismid	50
Lõputu kasv suletud süsteemis	53
Arvuti auto asemel jõuluningiks	55
Üks kaart kõige jaoks	57
Milleks meile ühistransport?	60
Maksureferendumi põhiküsimus unustatud	63

Meesküsimus

Kust leida mehi?	65
Miks Aadu tahab Edgarit?	68
Poliitika naistele, majandus meestele	71
Res Publicat võiks juhtida meeskond	74
Võta raha!	76

Valimised ja vaimsus

Poliitiliste liblikapüüdjate lühinägelikkusest	79
Teine ešelon või viies kolonn?	82
Riigikogulane müügiks alghinnaga	85
Ainult positiivsed präänikud	87
Pühapäev olgu puhkepäev	89
Poliitikast ja seksist	92
Ood Epliku kampsunile	95
Viiuliga teerulli vastu	97

*Nii kaalutus teeb pelgureiks meid kõiki
ja südiduse loomulikust jumest
saab nukra mõtte põdur kahvatus
ning lennukad ja tähtsad ettevõtted
teelt targutuste tõttu kalduvad
ja kaotavad teo nime...*

Hamleti monoloog

Eesti suur võimalus

Me kõik teame, et kõik algab majandusest. See kõlab hästi, aga tõsi ei ole. Kõik algab mõtteviisist. Vaimsusest. Vaimust.

Me otsime Eesti märki, et meil kõigil paremini läheks, et me oma maa, rahva ja riigi üle uhkust võiksime tunda. Mulle on meediast jäänud mulje, et otsime seda ainult iseendi pärast, tahame endid maailmale näidata. Aga miks peaksid ülejäänud 6 miljardit tahtma meid vaadata? Miks peaksid nad ühest väljasurevast rahvusest huvituma, kui omalgi probleeme küllaga. Kas me teame, mille pärast maailm oma südant valutab?

Mis on maailmas hetkel kõige kuumem probleem sadade miljonite inimeste jaoks? Ja aina palavamaks läheb? Elukeskkonna ja tsivilisatsiooni säilitamine. Kliima soojenemine ja sellest tulenevad katastroofid. Märksõna: ECO-ECONOMY. SÄÄSTEV MAJANDUSMUDEL (SMM). JÄTKUSUUTLIK ARENG. Väga veenvalt on uue majandusmudeli ideoloogia kirja pandud Lester R. Browni raamatus "Eco-Economy", *Earth Policy Institute*, 2001. (Seda raamatut on võimalik tasuta Internetist allalaadida aadressil: www.earth-policy.org/Books/Eco_contents.htm) Kui suudaksime planeedi elukeskkonna säilitamisel kaasa rääkida, siis räägiks planeet meist rohkem kui me väärt oleme.

e-stonia

Kui "Ameerika unelm" on *disneyland*, olgem siis meie vastukaaluks *e-coland*. Idee iseenesest on uskumatult lihtne ja seisneb selles, et pakkuda Eesti Vabariik maailmale välja riigina, kus ABSOLUUTSELT iga eluvaldkond korraldatakse ümber elektroonilisest ja säästvast majandusmudelist lähtudes. Just nimelt, korraldatakse ümber, sest meil ei ole muud lähtekohta kui meie praegune olukord.

e-stonia kui riik, kus oodatakse kõiki uusi ideid infotehnoloogia, maksupoliitika ja energeetika vallas, mere- ja raudteetranspordis, uute materjalide ja kütuste loomisel keemiatööstuses, bio- ja geenitehnoloogias, mahepõllunduses, metsamajanduses ja puidutööstuses, linnaplaneerimises, ökoturismis. Eesti kui riik, kus need uued ideed ka pilootprojektidena kiiresti ellu rakendatakse. Eesti kui maa, mis on avatud kõigele uuele, valmis koostööks maailma kõigi progressiivsete jõududega, e-majanduse eesrindlane oma e-valitsuse, e-panganduse, e-raamatupidamise, e-rahvahariduse, e-parkimisega e-riik. Põhiline eksporditüüp oleks elektroonilise riigihaldusmudeli müümine, millele erafirmad lisaksid oma e-moodulid erinevatelt elualadelt.

Minu jaoks on ääretult tähtis ka see, millist energiat me oma riigi ülesehitusele kaasame, milliseid inimesi siia kutsume nii turistide kui ka äripartneritena. Maailma progressiivsed mõtlejad kõigilt elualadelt esindavad hoopis teistsugust inimlikku kvaliteeti kui omakasust joobnud piiratud mõtteviisiga proovireisijad ja vodkaturistid. Teadlased, töösturid, uute tehnoloogiate juurutajad-innovaatorid, keskkonnakaitsjad, kodanikualgatuste esindajad, valitsusväliste organisatsioonide aktivistid toovad endaga kaasa inimlikkust, headust, positiivset ellusuhtumist, ühtekuuluvustunnet, osalusdemokraatiat.

SÄÄSTEV MAJANDUSMUDEL (SMM)

Taastuv energia + korduvkasutatavad materjalid = ellujäämine

Ühe lausega öeldes kasvab säästev maailm välja taastuvatest energiaallikatest (päikese-, tuule-, biomassi- ja hüdroenergia), liigub elektritranspordi (rongid, trollid, trammid), ühissõidukite ja jalgratate abil, koosneb korduvkasutusega asjadest, on mõõdukalt rahvastatud ning keskendub aktiivsele osalusdemokraatialle.

Me peame endile tunnistama tõsiasja, et keskkonnaseisundi jätkuv halvenemine viib paratamatult majanduse seiskumiseni. Näiteks: Kui Eestis hakkab nelja tormi asemel olema kümme tormi aastas, muutubki meie elu tormikahjustuste likvideerimiseks. Ilmastikunähtuse El Nino majanduslikuks kahjuks aastal 2000 hinnati 13 miljardit dollarit, ent majanduse ümberstruktureerimiseks ja hävingu

ennetamiseks Maailmapangalt niisama suurt summat küsides tunduks see ametnikele pehmelt öeldes naeruväärne.

Majanduskasvu, mis toimub ressursside ületarbimise ja ökosüsteemide hävitamise hinnaga, tuleb nimetada elu hävitamiseks, aga mitte kasvuks. Maailmaturg reguleerib nõudmise-pakkumise vahekorda, aga ei arvesta üldse ressursside lõppemisega.

Materiaalne maailm on muutunud asjaks iseeneses ja tõsiasi, et vajame materiaalsust ainult oma vaimseks arenguks, hakkab hoopis ununema.

KUST VÕTTA RAHA?

”Kui maailm soovib hädavajalike majandusmuutustega meile jäänud aja jooksul toime tulla, peab ökoloogiline maksureform olema jõupingutuste keskmes.”, L.R. Brown.

MAKSUREFORM peab üksikisiku ja ettevõtete tulumaksu vähendades keskenduma saastavate struktuuride ja tarbimise maksustamisele, järgides printsiipi **saastaja maksab ja kasutaja maksab**, ning igati soodustama selle raha investeerimist uutesse tehnoloogiatesse ja infrastruktuuri ümberkujundamisse.

RAHADE ÜMBERJAGAMISE teel saame aluse säästva majandusmudeli arenguks. Saksamaa ökoloogilise maksureformi maht aastatel 1999-2003 on 14 miljardit dollarit. Igas tööstusharus on võimalik kasutada olemasolevaid ressursse uute lahenduste elluviimisel. Kui autotööstus lepiks kokku, et need miljardid dollarid, mis 2003. aastal on ette nähtud kulutada disainile ja reklaamile, suunataks ainult ühe aasta summade ulatuses mittesaastava mootoritüübi loomisele, siis oleks see meil ka olemas. Mis võiks sundida autotööstust ette võtma kardinaalseid muutusi? Ainult koostöö, mis sünnib haritud firmajuhi, teadliku tarbija, progressiivse seadusandluse, eetilise poliitiku ühistest jõupingutustest kõige laiemal rahvusvahelisel tasandil. Ükski lüli eraldi ei oma piisavalt jõudu läbimurdeks.

RESSURSSIDE KOONDAMINE elutähtsatesse valdkondadesse nagu energeetika ja transport, mis kas veavad riigi õitsengule või takerdub ka kõik muu. Fossiilkütuste subsideerimised on maailmas kokku rohkem kui 120 miljardit dollarit aastas. Ainult kõige laiaulatuslikum koostöö saab olla jõuks, et samades suurusjärgudes summad suunata mittesaastavate energiaallikate kasutuselevõtuks, olgu see siis merelainetest elektri tootmine või vesinikupõhise energeetikasüsteemi loomine. Küsimus pole mitte raha puudumises, vaid selles, kuidas seda kasutada.

OLUKORRAST EESTIS

Ülesanne tundub kolossaalne, utoopiline, saavutamatu, eriti kui vaadata praegust ENERGIAPOLIITIKAT – rumalam kui Nõukogude Liidus aastal 1952 (!). Selle asemel, et aastaks 2010 toota 12% elektrist taastuvaid energiaallikaid kasutades, nagu Euroopa Liit seda ette näeb, meil isegi ei räägita sellest! Rohelise energia tootmine, mis on SMM-i alus, näib nii raske probleem olevat, et sellest tuleb lihtsalt tasahilju mööda minna. Põhimõttelised küsimused jäetakse lahendamata – meie kõikide vaikival nõusolekul. Mis turumajandusest saab juttu olla, kui sisuliselt subsideeritakse ühiskonna vahenditest põlevkivienergeetikat ja auto-transporti, mille välikulud Eestis on 6 miljardit krooni, Euroopas 700 miljardit eurot. Läbirääkimistel Euroopa Liiduga soovib Eesti kodumaise põlevkivi-energeetika jätkumist veel vähemalt 15 aasta jooksul. Ja mis siis juhtub – hakkame soomlastelt päikest ja tuult ostma? Traagiline on see, et positiivsed lahendused ja kaasaegsed tehnoloogiad on olemas, sealsamas EL-s, aga meil puudub poliitiline tahe nende rakendamiseks.

RAUDTEETRANSPORT – 0 kahe miinusega. Eesti ühiskond on I ja II klassi vagunites kohad kenasti sisse võtnud, aga rööpad ja vedur on kahjuks puudu. Liipridki võeti üles, selle asemel, et ehitada Euroopa Liiduga liitumise ajaks raudtee, kus saaks sõita kiirusega 200 km/h Tallinn-Pärnu-Riia-Berliin, ühendades nii ka Soome ja Peterburi Euroopaga kõige ökonoomsemal viisil. Heidame õhtul Eestis magama ja ärkame hommikul Euroopa südames!

TURISM – kui tuule poolt genereeritav energia paneb liikuma rongi kiirusega 200 km/h, siis on iga looduslik maalapike Eestis majanduslikult tootvam kui ükskõik missugune tootmishoone seal peal. Ja inimtegevusest puutumatu ürgmets turismiobjektina on palgikoormatest kümneid kordi tulutoovam. Rääkige, mis te räägite, aga maist septembrini ei ole Eestist paremat paika olemaski.

TEHA OMA PUUDUSTEST VOORUSED – sellise võimaluse annab meile jätkusuutliku arengutee valik.

Oleme väike riik – suurepärase, see on kõige ideaalsem, mis üldse olla saab, sest tänu oma väiksusele oleme me võimelised alati kiiremini reageerima kui suurriigid. Ametnikkonda ei tule kujundada bürokraatlikuks tähenärimismasinaks, vaid kiirreageerimisüksuseks. Ametnik võib olla samasugune virtuoos ja loovisiksus nagu kontsertpianist, kui ta suudab õigel ajal õigete inimestega probleeme lahendada.

Oleme vaene riik – mis mõttes vaene? ”Kust saab raha, mis on vaid paljas number, oma energia? Raha saab oma energia meilt. Selle jõud on meie jõud. Mida rohkem anname energiat üle rahale, seda rohkem võimu saavad institutsioonid, mis reguleerivad meie juurepääsu rahale ning asjadele, mida raha eest osta saab. Korporatiivselt domineeritud meedia korrutab pidevalt oma võltsi lubadust – turg on meie igatsuste koheseks rahuldamiseks, olgu need millised tahes. Meie eesmärk on tarbimine ning oleme sündinud ostma! Uinutatuna turu kutsehüüust alahindame pidevalt oma eluenergiat, mida raha teenimisse investeerime.”, David C. Korten, ”Maailm suurfirmade haardes”, *Tänapäev*, 2000. Me peame oma väärtushinnangud üle vaatama ja oma säästlikkusega eeskujuga näitama.

Oleme tähtsusetud – maailmamajanduse seisukohast, kus USA ühe jaekaubandusketi käive ületab kümneid kordi Eesti riigieelarve, oleme tõesti mikroskoopilised. Andkem siis endile väga täpselt aru oma kohast maailmas ja oma võimalustest ning saagem siis suureks vaimult, lõpuks ometi! Leidkem oma nišš, kus me maailma jaoks oleksime eeskujuks ja kõige kõvemaks tegijaks.

MIKS EESTI? AGA MIKS KA MITTE?

Miks just meie? Meie naaberriikides Taanis, Soomes, Saksamaal, Islandil on energeetika, maksureformide, transpordi ja korduvkasutuse vallas palju kaugemale jõutud.

Islandist on saamas esimene vesinikupõhise energeetikaga riik maailmas tänu Shelli ja Daimler-Chrysleri koostööle.

Saksamaal Hamburgis avas Shell oma esimese vesinikujaama, mis peaks tulevikus asendama praegusi bensiinitanklaid, kui kütuseelemendiga mootoritüüp vahetab välja siseõlemismootorid.

Saksamaa toodab ainuüksi tuulest suurema koguse elektrit kui Eesti üldse tarbib. Taani toodab 2005. aastaks 20% elektrit tuulest.

Kuna asume nii suurepärase naabrite läheduses, siis saame igalt riigilt midagi positiivset üle võtta. Tänu Eesti väiksusele on see ka kohe kõigile näha ega lahustu nähtamatuks nagu suurtes struktuurides. Tõmmates tähelepanu endale, tõmbame seda kogu Skandinaaviale.

Eesti riigi ja rahvana vajame ideed, mis meid ühendaks, ideed, mis mõtestaks meie kõikide eksistentsi, kontsentreeriks positiivse energia, innustaks tegudele, mobiliseeriks kogu rahva. Me elame ju nagunii, miks peame seda tegema haledalt virisedes ja vingudes kui saaks ka loovalt ja rõõmuga, kindla teadmisega, et ei ole vaja oma tegusid häbeneda, et meie teod on õiged ja vajalikud. Ja maailm vajab meid, vajab kui elavat näidet säästliku majandusmudeli toimimisest, elu võima-

likkusest maa peal.

Meil on ka moraalne kohustus maailma ees, sest Euroopa riikidega võrreldes toodame rekordilise koguse jäätmeid – 13 tonni inimese kohta aastas, 300 kg on olmejäätmed, ülejäänud tuleb tööstusest ja põlevkivienergeetikast. Põlevkiviga võiks teha kõike, välja arvatud põletamine ca' 30 000 tonni päevas.

Kas e-stonia on selleks ideeks? Kas ta võiks selleks saada? Kui see idee on hea, hakkab ta kasvama nagu elujõuline puu ja leiab vastukaja inimeste hinges, kui ei, siis lihtsalt ununeb. Ja kerkib ehk uuesti päevakorda, kui näiteks Pärnu inimesed ei saagi enam pärast sügistorme kodudesse naasta, sest tänavatel on meeter vett ja nõnda mitu kuud järjest, nagu miljonid hiinlased, inglased, poolakad on juba kogenud.

MEEDIA

Ajakirjanik on alati eesliinil. Ajakirjanik on see mustatöötaja, kes infotulvast selekteerib meile head ja paremat. Mida haritum ja eetilisem ta on, seda parem. Kui meedia õpib olulist ebaolulisest eraldama, siis on meil lootust. Kui meedia ei lõpeta vaimuilma saastamist, annab meie vaim järele varem kui lõpeb vesi ja õhk.

Inimesed on rämpsinfost haiged nagu rämpstoidustki. On vaja keskenduda olulisele ja lahendada probleeme, mille lahendamist ei saa enam edasi lükata. ”Me oleme kaotamas sõda planeedi päästmiseks”, kirjutab Lester R. Brown.

DEMOKRAATIA

Kuidas ma mõistan demokraatiat? Kõik see, mis on lubatud minule, on lubatud ka 6 000 000 000 inimesele praegu ja 9 000 000 000 inimesele 20 aasta pärast. Kas on see tükk leiba, klaas vett, paberileht, kangatükk, elektrikipirn, saapapaar. Ma korrutan selle mõttes kuue miljardiga ja saan kolossaalsed kogused. Aga Maa on ainult üks ja tema taluvusvõimel on piirid.

Muutuste läbiviimisel on 6 miljardi kodaniku roll olla aktiivne ja osaleda. Ökoloogiline revolutsiooni ei toimu mitte tänaval, vaid inimeste teadvuses. Keskonnapsühholoogid on tõestanud, et inimesed ei hakka vähem tarbima, vähem autoga sõitma, energiat kokku hoidma või oma käitumist muutma lihtsalt selle pärast, et nad kuulevad, millised negatiivsed tagajärjed on nende praegusel käitumisel. Ka ei mõjuta inimesi hirmutamise, vaid mõjutab hoopis sõprade ja kaaskodanike eeskuju, hea suhtlemine ja positiivseid lahendusi pakkuvad ettepanekud.

Uus poliitika

UUS POLIITIKA on probleemide lahendamine enne nende tekkimist. Probleemide ennetamine, võõrkeelse sõnaga preventatsioon. UUS POLIITIKA nõub probleemide lahendamist komplekselt, terviku ja tuleviku huvidest lähtuvalt ning eeldab otsustajatelt kaasaegseid teadmisi ühiskonnakorraldusest, erinevates eluvaldkondades läbiviidavate ümberkorralduste ulatuse ja omavahelise sidususe mõistmist. Ameerika Ühendriigid nimetavad ka sõda Iraagis preventatiivseks võitluseks terrorismiga, mis peaks ära hoidma tuumapommide lõhkemised suurlinnades, aga tegelikkuses pigem toimib seda esilekutsuvalt. Ja nüüd sülitame kolm korda üle vasaku õla. Sõda rikub preventatiivsuse ideoloogiat samavõrra kui jätkusuutlikku arengukontseptsiooni selle kasutuselevõtu formaalne deklareerimine ilma põhimõteteliste otsusteta energeetikas, transpordis, maksusüsteemis, mille koosmõju peaks määrama uue arengusuuna ja tagama reaalsed muutused.

UUS POLIITIKA on kodanike kaasamine otsustusprotsessi. Võrkstruktuuri baasil loodav kodanikuühiskond peab tekkima senise hierarhilise püramiidskeemi asemele. Finantsmaailmas saadakse suurepäraselt aru püramiidskeemide kuritegelikkusest, miskipärast ei taheta seda mõista ühiskonnakorralduses. Tuleviku perspektiivi omab ainult rohujuuretasand, otsustusõiguse delegeerimine kõige madalamale tasemele. Otsuseid võiks minu poolest vastu võtta kasvõi kuusekäbi, kui otsustamise mehhanism on paigas ja iga otsuse puhul on avalikkusele kättesaadav alginformatsioon, need poolt- ja vastuargumendid, mille põhjal poliitiline otsus tehti. Populism on õigete poliitiliste otsuste kõige suurem vaenlane. Tooksin selle kohta mõned näited.

Preventatiivne võitlus kuritegevusega ei alga vanglate ehitusest, politsei palgakadest ega kaadripoliitikast, vaid algab sellest, et ema saab väikelapsega koos olla, lapsele pühenduda, kartmata nälga tunda ja töökohast ilma jääda. Sündimata jäävad lapsed just nimelt 20-24 aasta vanustel naistel. Abortide tähtsaima põhjusena tuuakse tihti majanduslik kitsikus. Hetkel on Eesti riigis 12 000 noort naist, kellele riik annab 700 krooni kuus kahe suu peale, ja 7000 vangi, kelle ülalpidamiseks

kulub 5000 krooni kuus. Riigieelarve sellisel jaotusel ei ole absoluutselt mingit tulevikku, sest viie aasta pärast on meil valedest otsustest tulenevalt 10 000 vangi ja 6000 sünnitajat. Ja situatsioon ei teki mitte iseenesest, vaid just nimelt poliitilistest otsustest, mida nüüd uus Riigikogu peab hakkama tegema mitte populismist, vaid tulevikuperspektiivist lähtudes. See on igivana probleem, et pikaajalises perspektiivis tehtavad otsused on tegemise hetkel äärmiselt ebapopulaarsed. Kui kollektiivsel ajal ei ole niipalju mõistust ja otsusekindlust, et tagada väikelapsele turvaline elukeskkond ja tervislik toit esimesel kolmel eluaastal, kus lapse areng on kõige kiirem, siis muutub mõttetuks ka jutt väikestest lasteaiarühmadest ja loovust arendavast õppetööst, huvialaringidest ja elukutsevalikust. Kaitsetut olendit on kõige sensitiivsemas arengufaasis niivõrd kahjustatud, et tõenäoliselt saab temast haige ja arenguvõimetu kodanik, kelle hädad kasvavad koos temaga ja lähivad ühiskonnale sadu kordi rohkem maksma kui rammus rinnapiim. Imiku alatoitumus ja vitamiinipuudus on ühiskonnaohtlikud nähtused, pensionäri oma lihtsalt kurb fakt. Tänapäevaste väikelaste tervis ja emotsionaalne turvalisus on peamine ühiskonna elujõulisust määrav faktor tulevikus.

Kuritegevust ühiskonnas ei likvideerita vanglate ehitamisega, sest just vangla-keskkond ise loob kõige julmemat ja laiahaardelisemat kuritegevust, vanglate ehitamisega suurendatakse kuritegevust ühiskonnas, väidavad uurimused. Kui mõttekäigust aru saate, siis taipate uuest poliitikast juba nii mõndagi. Miks tahavad otsustajad sellest infost aga teadlikult mööda vaadata, on juba omaette küsimus. Ja väga raske küsimus on erinevate ühiskonnagruppide üksteist tasalülitav, välis- ja lausa avalikult vastutõtav tegevus. Teadlased nokitsevad omaette, poliitikutel liivakast on kõrge traataia taga, ettevõtlus üritab iseendaga hakkama saada, ametnikkond laieneb vähkkasvajana – ei mingit koostööd, ei mingit sidusust, nagu elataks erinevatel planeetidel.

Uus tervishoiupoliitika ei alga mitte odavatest ravimitest – järjekordne populistlik loosung, et hääli välja petta, vaid algab tervest inimesest. Isegi kui tasuta tabletikausid oleksid ostukeskustes olemas ja sealt võiks kamaluga tasku pista, ei aitaks see ühiskonna õitsengule kuidagi kaasa, sest tervis algab joogivee kvaliteedist, värsketest, kemiseerimata toiduainetest, tervislikust eluviisist, vaimse vägivalla puudumisest ühiskonnas, puhtusest, vaikususest, turvalisusest.

Tähtsaimaks komponendiks tervishoiupoliitikas on aga infrastruktuur. Õigesti planeeritud elukeskkond, mis kas hoiab elaniku tervena või teeb temast mürast kurdistatud, liikumisvaegusest rasvunud, räpasest keskkonnast igapäevaselt traumeeritud inimese. Naabrite arhitektid millegipärast oskavad õigesti planeerida, me võiksime ju neilt õppida. Arhitekt on tervishoiupoliitikas tähtsam tegelane kui

arst, sest arstiabist sõltub ainult 10% rahva tervisest, odavatest tablettidest tulenevad aga aina uued haigused! Kui arhitekt ja arst toimetavad käsikäes, on tulemuks Soome tüüpi elukorraldus. Algul võib mõtteviis küll võõrana tunduda, aga nii see tegelikult on. Ainus tõeliselt efektiivne, tulemuslik ja jätkusuutlik lähenemine tervisele saab olla kompleksne. Ka väga rikkad riigid on üle pea kasvavate probleemidega tervishoius ja kuritegevuses hädas, mis siis veel meist rääkida. Ainult tarkuse, kavaluse ja kasinusega saab nii väike rahvas elus edasi.

Kahe miljardi suurusi ümberjaotusi riigieelarves pole äraarvamatult raske teha, ja seda olukorras, kus riigieelarve igal aastal suureneb sellesama kahe miljardi võrra.

80% iga probleemi lahenduse juures moodustab mõtteviis, tehniline pool ainult 20%. Paljude probleemide puhul on tehniline lahendus lausa ootamas, aga teadvus ei tule kuidagi järele. Võtke või ID-kaart või elektrooniline asjaajamine, ikka tahab kodanik ametnikku käega katsuda, muidu ta probleemi lahendusse justkui ei usuks.

Uue poliitika tegijaid on kõikides erakondades, piir uue ja vana poliitika vahelt ei jookse erakondade vahelt. Erakondade sees jagunevad inimesed uuendusmeelseteks ja vanamoodsateks. Võib erakondi lõputult üksteise vastu välja vahetada, võib nautida võimuvõitlust ja sellele sportliku innuga kaasa elada, aga uus kvaliteet otsustes jääb lõppkokkuvõttes saavutamata, kui ühiskond ei suuda vaimselt kasvada arusaamani, et populistlikud-meeldivad-lihtsustatud otsused viivad meid veel sügavamasse kriisi kui praegu. Ainult teadmiste, objektiivse info ja konsensuse baasil tehtud otsused tagavad ühiskonna elujõulisuse.

Preventatiivne poliitika mõtteviisina on olemas, kui saaks nüüd veel mõne teo ka lisaks!

e-riik, lihtne riik

e-riik kui elektroonilise riigihalduse mudel ongi LIHTNE RIIK, nii lihtne, et enam lihtsam olla ei saa. Riik iga inimese töölaual või laptopiga põlvedel, nii et oma riiki saab lausa süles hoida, kui tahtmist on. 24 tundi ööpäevas kättesaadav igale kodanikule, täielikult läbipaistev, maksimaalselt kiire, kõiki võrdsuse põhimõttel kohtlev, erakordselt efektiivne.

Riigieelarvet saab kasutada nii targalt, et see meie teenitud 38 miljardit hakkab taas meie kõigi jaoks tootma lisaväärtust. Lisaväärtust kodaniku, erasektori, riigiasutuste jaoks toodaks kohe eri ametkondade ja IT-osakondade koordineeritud koostöö. Mitte millestki peale üksteisega rääkimise ja suhtlemise ei ole meil siin vabariigis puudu! Sisuliselt on meil olemas nii e-kodanik kui e-valitsus ja "Vaata Maaailma" ja ID-kaart ja võimas e-pangandus, mida šveitslased käivad siin imetlemas, ja e-maksuamet. Meie maine e-riigina on isegi kõrgem kui sisu siin sees. Peame sellel teel forsseeritult edasi minema ja seadma elektroonilise halduse eri osade lõimimise 2004. aasta riigieelarve prioriteediks.

Äripäevas on Avo Aasma artiklis väike arvutus, kus ta näitab, et kui arvuti hoiab tööpäevas kokku 2% ajast, siis 20 töötajaga ettevõttes oleks kasu 12 000 krooni üksnes rahalises vääringus. Võttes 30 000 ettevõtet, saame 360 miljonit kuus ja 4,3 miljardit aastas ainult 2% pealt! 10% ei julge kohe arvutada. Sel sügisel on ridamisi olnud ka teisi artikleid – e-äri võimalused, e-kaubandus müügi toetajana, e-otsepostituskampania ja seisukoht, mida ka aruteludel on rõhutatud, et e-riik algab tippjuhtide IT-koolitusest. www.praxis.ee alt leiate ka põhjaliku uurimuse ja poliitilised soovitusel, kuidas ületada digitaalset lõhet ühiskonnas.

e-stonia mudel ei jäta puutumata ühtegi eluvaldkonda ja toob endaga kaasa näiteks järgmised muutused:

- transpordikulude(e-pangandus, haldustoimingud), ressursside (paber, kantseleikaubad), töötaja kokkuhoid miljardites kroonides; vabanenud aega ja raha saab kasutada laste, hariduse, tööhõive, tervishoiuprobleemide lahendamiseks
- ametnike arvu vähendamine, kellest saab haritud tööjõud erasektorile, kus

puudus juba kummitab

- ametniku subjektiivsuse kaotamine kodanikuga suhtlemisel, korrupsiooni minimeerimine, riigivalitsemise läbipaistvus

- ääremaade probleemi likvideerimine ja kinnisvarahindade kasvu stabiliseerimine, sest elukvaliteet digitaliseeritud Missos on sisuliselt parem kui saasta, kuri-tegevuse, müra, ummikute jne. käes vintsklevas Tallinnas

- elukeskkonna planeerimine lähtuvalt digitaalsest elulaadist, maiuspala meie arhitektidele ja maastikukujundajatele

- transpordisaast (Euroopa üks suuremaid probleeme) väheneb, sest liikluskoormus ei kasva ja keskkonnaseisund tervikuna paraneb

- seega ei kasva ka liiklusõnnetuste arv, väheneb isegi vajadus lõputult lagunevate teede lõputuks ehituseks, jõutakse ehk meie kliimaatilistesse tingimustesse sobivama rongiliikluseni

- e-stonia kui uus ekspordiaartikkel

- tööaja efektiivne kasutamine võimaldab tööaega lühendada ja nii jääb isegi elamiseks aega üle – laste kasvatamiseks, nende armastamiseks ja hellitamiseks, et väheneks kurjategijate, enesetapjate, töötute, haigete inimeste arv.

- ligi 1000 krooni säästu kuus iga kodaniku jaoks, kui 300 krooni säästa bensiinikulu ja ülekanetasusid e-panganduse abil, 200 ajakirjanduse arvelt, kui lugeda uudiseid elektrooniliselt, 100 dokumentide pealt, mis on riigilõivuvabad, 100 digitaalse keeleõppe arvelt, 100 kinopileti pealt, kui filmi arvutist vaadata, 50 krooni perearsti visiidilt, kui e-tervishoiu profülaktikat kasutada, e-kaubanduse kaudu on kõik kaubad nagunii odavamad, e-mailiga suhtlemine on ju peaaegu tasuta 1000-krooniste telefoniarvetega võrreldes, kui mõnes kohas maksab püsiühendus 50 krooni kuus, ja jalutuskäik jututoast leitud tütarlapselga ei lähe sügugi 500 krooni maksuma nagu baariskäik, ning kui tervislik veel lisaks kõigele!

Energia- ja ressursikulutust vähendades tõsta elukvaliteeti – see on võimas idee, peaaegu nagu hundid söönud, hirved alles. Ja mulle see meeldib, kuna siiani on rohelised ideed alati pörkunud vastuseisule a'la et nüüd peab jalgsi koopasse tagasi minema ja peeru valgel istuma. e-stonia suudab luua kvalitatiivselt täiesti uue koosluse. Hoida vana ja uut süsteemi samaaegselt käigus on muidugi kõige kulukam ja seetõttu tuleks võimalikult kiiresti sooritada hüpe üle digitaalse lõhe!

Hüpata saame aga ainult seni, kuni hr. Okki juhitud organisatsioon nimega EE häireteta funktsioneerib, sest e-riigi lahutamatu osa on katkematu elektrivool – pole voolu, pole riiki. Selliseid riske ei saa võtta, ja nõnda saab e-riigi ülesehituse lahutamatuks osaks energeetikaprogramm. Alternatiivselt toodetud elektri osakaal peab kasvama vähemalt 1% aastas, mitte olema 0,02% nagu praegu. Tä-

nane 1% annaks 20 aasta pärast proportsiooni: 50% põlevkivist, 30% turust avatud vastavalt EL nõuetele ja 20% kohapeal toodetud elektrit.

Suvel muidugi saaks kasutada päikesepatareidega laptope ja kui juba täna suudetaks 50 grammi suhkruga 8-ks tunniks põlema panna 40 W pirni, siis ehk saab varsti bioenergiat ka laptopis kasutada. Kogu riigi arenguks vajaliku stabiilsuse annaks ikkagi kohalik energiatootmine, olgu selleks siis kombijaam elektri ja soojuse koostootmiseks, kütteelement keldris või tuulegeneraator rannamaal.

Planeedi ökosüsteem ja ajuvaba tarbimisühiskond on teineteist välistavad ja tasalülitavad mõisted. Me vajame uut majandusmudelit, mis ei lähtuks primitiivsest majanduskasvu arvutamise metoodikast, vaid keskkonna taluvuspiiridest, kuhu inimene peab suutma enda koos majanduskasvuhullust sisaldava majandustegevusega ära mahutada. Eesti võimalused ja strateegiline positsioon läbimurdeks on palju paremad kui julgetakse uskuda selle üldise hala saatel, mille peaks lausa seadusega ära keelama.

Mida rohkem seda märki vaatan ja mõttesse süvenen, seda rohkem idee mulle meeldib. Ma võiksin isegi öelda, et armastan teda. Ta on nii elus, nii COOL, nii IN, ta on nii 21. sajand, igale planeedi e-maili saatjale lähedane ja arusaadav, nii sügavalt intiimne, aga ikkagi üheselt mõistetav, annab meie imearmsale maalapikesele kolossaalse küberriiigi mõtmed, haarab oma hiigelkombitsatega igavikku, lennutab meid lõdvalt tulevikku ja tõesti, muudab paremaks!

Oleme rikas rahvas

Meil on meie riik, aga 20 miljonit kurdi on ilma riigita, meil on meie mets, aga Saksamaal on alles 3% metsadest, meil on meie lummavalt kaunis rannajoon, aga paljud inimesed ei ole eluski merd näinud, meil on meie Lennart, kelle sarnast suurmeest igatseksid paljud suurriigidki ja on rahvas, kelle kiitmisel võib rääkida ülivõrdes ühes maailma kaunimas keeles, eesti keeles

Ma palun, vähemalt minu kuuldes, mitte enam rääkida odavat juttu lõputust vaesusest, mis on selline loba, et igalt rääkijalt kasseerin kohe sada krooni ilma naljata. Unustage ära see vaesuse jutt, lõpetage andumine virisemisele, tehke suurpuhastus oma väärtushinnangutes, ja meepotis istudes ärge otsige tõrvatilka. Küsimus ei ole mitte vaesuses, vaid meie suutlikkuses ümbritsevat rikkust ära tunda, seda loovalt kasutada ja iseendid kaitsta rahavõimu ajupesu eest.

See, mida tarbimisühiskonna juhtimis- ja turundusgurud meile rikkuse pähe pakuvad, on nende endi vaimne ahtrus, paraku. Rääkimata sellest, et Eestimaa on kõige ilusam maa maailmas, arvan ma kaljukindlalt, et just 5000 aastat siin elamist on vorminud rahvuse, kes on võimeline tegema kvalitatiivse hüppe ühiskonna arengus, looma jätkusuutliku elukorralduse, mida sisuliselt ootab kogu maailm; ootab, et seda järgida, et meilt lihtsat riigikorraldust ja uut elulaadi üle võtta.

Tarbimisühiskond tuleb asendada kodanikuühiskonnaga. Luua majandusmudel, mis lähtub planeedi ökosüsteemi taluvusest, elulaad, mis hoiab inimese terve ja pikaajalisena, kasvatus, mis arendab loovalt mõtlevaid isiksusi, töö, mis pakub vaimset rahuldust, suhted, mis teevad õnnelikuks ka kõige tuimema tüki. Igaüks meist saab oma vaikselt moel üldise atmosfääri tervendamisele kaasa aidata. Riik peab väga selgelt deklareerima, et ta hindab seda, et austab kodaniku arvamust, toetab kodaniku seisukohavõttu, aktiivsust, arvestab sellega, pooldab dialoogi käskude jagamise asemel.

Viimane aasta poliitikas on mind kokku viinud väga eeskujulikke mõtteviisi omavate inimestega kõige erinevatelt elualadelt ja see ongi poliitika ülim eesmärk – koondada progressiivsed jõud, et sotsiaalsed probleemid leiaksid lahen-

duse õigete majandusotsuste kaudu. Jätksuutliku mõtteviisini jõudmine Ameerika või Afganistani ühiskonnas oleks hetkel täiesti võimatu, Eesti riigis on see isenesest olemas: nii tippteadlase, ametniku, näitleja, üliõpilase puhul koorub see uue otsing, lahenduseeni väljajõudmise soov, sihikindel tegutsemistase välja igast mõttekäigust.

Kelle huvides siis ikkagi on hoida poliitikuid küündimatute karjeristide kooslusena, kelle elus puuduksid muud eneseteostuse võimalused kui parasiteerimine rahva rahakoti arvelt? Kuidas ilmusid poliitikud, kes allkirjastasid Tartu rahulepingu? Milline oli nende side rahvaga? Kuidas siis oskas rahvas õigeid mehi volitada? Mehhaaniliselt valida uut, valida noort, valida hoopis naist, valida oma kodukandi inimest, kuigi ta ei ole üle vabariigi kuulus?

Ühiskond peab inimesele appi tulema ja rakendama rahva loova energia jõulises ümberehitustöös. Mehed tahavad, et rahvas tuleks neile järele, aga mina väidan, et rahvas tuleb mõttele järele. Ainult idee ümber saab koonduda, teha meeskonnatööd ja lõpetada individuaalne seimine võimu pärast. Ma usun rahulikku, vaikset arengut, aeglast vaimset uuestisündi, eneseusu taastumist, õigete väärtuste ja mõtete äratundmist argielus, maagilist sidet armunute, sõprade, mõttekaaslaste, kolleegide, sugulaste, relvevendade vahel. Midagi tuleb arengule ka ohvriks tuua! Ohverdame siis kõigepealt oma rumaluse, küündimatuse, arhailise mõtteviisi, tarbijaliku mentaliteedi, välise klantspildi – on ju küll, mida ohverdada, ja üritame luua kvalitatiivselt uut. Meie kõik ja üheskoos.

Kodanikupalk ühiskondliku leppe sisuks

Kui see nii saab olema, siis on iga Eesti riigi kodanik isiklikult selle leppega seotud. Ainult igäühe emotsionaalne sidusus oma riigiga saabki anda kiirenduse kvalitatiivseteks muudatusteks ühiskonnas. Riigi kohus on kodanike koostöö tulemusena hakkama saada kõigega, mis üksikud vastutustundetud kodanikud tegemata jätnud. Leppel on ainult siis mõtet, kui see suudab lahendada hetkel kõige suurema probleemi Eesti riigi jaoks – rahvuse kestmise, ning on iga kodaniku jaoks sotsiaalse garantiina mõõdetav suurus, mitte hambutu ja seosetu ümmargune jutt.

Kodanikupalga (eluaeg+toit suurusjärgus) mõte on vähendada sotsiaalseid pingeid ühiskonnas, tagada inimesele elementaarne sissetulek, suurendada isikuvabadust, vähendada töötust, takistada asotsiaalsete elanike teket, tasandada eri vanusegruppide ja meeste-naiste palgavahet, vanemliku vastutuse jagamisest tekkivaid pingeid.

Kodanikupalk hakkaks tulevikus asendama keerulist sotsiaalhoolduse süsteemi, muudaks selle administreerimise odavamaks ja lihtsamaks. See oleks põhi, millele liituksid kõik muud erisoodustused ja lisamaksud. Ma ei käsitle selles ideearenduses pensionite süsteemi, mille ühildamine kodanikupalga ideoloogiaga võiks toimuda alles aastate pärast, kui rahvastiku sündivus ületab surevuse. Nii selgelt võiks see olla fikseeritud. Ühiskondlik lepe peaks keskendumise eelkõige sündivusele ja haridusele. Ühiskondlik lepe on ehk keeleliselt õigem seetõttu, et riigi kodanikkonna moodustavad erinevatest rahvustest inimesed.

Kodanikupalk, mida võib riigi võimalustele vastavalt käsitleda nii tagastamatu abi kui ka protsendita laenu, võimaldaks inimesel õppida, vahetada töökohta, omandada uut eriala, tulevikus lihtsalt aasta aega puhata. Abi peaks saama iga inimene, kes kaotab töökoha, vahetab töökohta, tegeleb ümberõppe või uue töökohta leidmisega. Paindlik, nõrke, eluaegsele õppele orienteeritud tööjõud on omakorda majanduskasvu mootor. Igal ettevõtjal oleks kohustus töölt vabastatav inimene suunata tööhõivebüroosse, nõnda oleks ka ettevõtja otseselt protsessi kaasatud ja huvitatud sellest, et töötuid juurde ei tekiks.

Kodanikupalk on riigi garantii, on inimesele antav vaimne vabadus ühiskonna poolt, et ka hilises keskeas inimestel oleks võimalus loobuda mossis näoga tehtavast ebaseadmisest tööst ja otsida uut, kogeda uut, leida töö, mis haaraks kogu ta olemuse, mis paneks seesmiselt särama ja pakuks võimalusi eneseteostuseks. Ühiskonna vaimne vabadus ja olemise talumatu kergus oleksid kindlasti mõõdetavad majanduskasvuna paari aasta pärast.

Kodanikupalga suurus praegusel hetkel võiks olla 2000 krooni kui minimaalne summa elus püsimiseks. Seda palka saavate inimeste ring võiks aasta-aastalt suureneda, vastavalt riigieelarve mahu kasvamisele ja prioriteetide teisenemisele. Kümne aasta pärast võiksime jõuda tõelise isikuvabaduseni, et tuba ja söök on garanteeritud igale kodanikule isegi siis, kui ta muud ei taha teha kui ainult vilet lasta. Ja lasku mõnuga! Stressis ja hirmunud ühiskond ei ole võimeline innovaatiivseks läbimurdeks, küll on seda aga turvatud ja olmpingetest vabastatud vaba inimene vabal maal!

2004. aasta eelarvest võiksid esmajärjekorras kodanikupalka saada alla 3-aastaseid lapsi kodus kasvatavad vanemad ja üliõpilased, kes hakkaksid saama protsendita õppelaenu 2000 krooni kuus, tööl käivatest inimestest saaksid 2000 krooni tulumaksuvabaks esimeses järjekorras üksikvanemad, 3+ lastega pered, ja kui riigieelarve ülelaekumine võimaldab, siis 2005. aastal lisanduksid kõik lastega pered, alimentide saajad, kellele riik maksaks raha ka sel ajal, kui isa on kadunud; töökohta vahetavad isikud, ajutiselt raskustesse sattunud inimesed. Registrateeritud raskusaste võimaldaks vähendada pettuste arvu, et alimente mitte maksev isa ei saaks näiteks riigist lahkuda. Valitsuse kohus on tagada inimeste minimaalne toimetulek ja lõpetada välisinvestorite Eestisse peibutamine odava tööjõu ja odava elektriga.

Tööjõud on odav rahva tervise halvenemise ja negatiivse iibe tõttu ning odava elektri tegelikuks hinnaks on keskkonna saastamine saajanditeks. Investoreid tuleb meelitada reinvesteeringute tulumaksuvabastusega, mitte teenimisvõimalusega elanikkonna lagunevate hammaste arvelt!

Kodanikupalga sõnum igale inimesele on järgmine – ükskõik, mis sinuga ka ei juhtuks, riik kaitseb sind alati, ei jäta sind hätta, on alati su viimane lootus ja abimees. Kas kaotad töö, tervise, kodu, lähedased, oled noor või vana, mees või naine, rikas või vaene, haritud või harimatu, linlane või maainimene – riik aitab sind. Kuidas ta siis aitaks? Tagades elementaarse võimaluse eksisteerida, hinges püsida, välistades praegused absurdsed olukorrad, kus 5-lapseline pere tõstetakse tänavale, et lastest saaksid 10 000 krooni suuruse üürivõla tõttu kurjategijad, kelle kriminaalprotsess maksab 120 000 ja vanglas pidamine 60 000 aastas.

Andekas noor peab õppimisest rahapuudusel loobuma ja tipptheadlast riigi rumaluse tõttu ei sünni, ema läheb laste toitmise nimel lõbunaiseks, sest riik ei suuda toetuse maksmisest kõrvale hoidvat isa üles leida, ainult hetkelist abi vajanud täies elujõus inimesest saab ühiskonna hoolimatuse tõttu asotsiaal, kes kolme aasta jooksul sureb. See, et me ei näe, kuidas nad kannatavad ja surevad, ei vabasta meid vastutusest. Ja ma arvan, et targal, haritud, edukal, elujõulisel inimesel on ka kordades suurem vastutus ühiskonna käekäigu eest kui argiprobleemidest vaevatud kaaskodanikul. Vaesus pärsib mõtlemisvõimet täiesti tajutavalt, aga miks peab rikas inimene ühiskonna teenimise asemel uhkustamisega tegelema?

Selle idee sisu on ligimesearmastus, mõtteviis, et inimene ei ole rahamaailma retsida, et inimesega ei manipuleerita, et kõigil on koht päikese all. Sisuliselt läheb see ühiskonnale palju vähem maksma kui senine toetuste süsteem, mille puudulikkus on tekitanud ülikalli karistussüsteemi, mis sisuliselt ainult suurendab kuritegevust ja teisi sotsiaalseid pingeid.

Kui tahame muutusi, siis peab meil olema julgust otsustada ja otsuseid ellu viia. Et igal aastal suureneb riigieelarve paari miljardi krooni võrra, siis ei ole küsimus rahas, vaid poliitilises tahtes.

Ametnikule ametniku palk

Riigiametniku palk olgu eelmise aasta keskmine palk Eestis, järgmisel aastal näiteks 6353 krooni, seda nii Haigekassa juhil kui ka Välisministeeriumi ase-kantsleril, ja ei mingeid esinduskulusid ega autosid, kasutada tuleb ühistransporti, mis argipäeviti aitab ametnikul end innovaatsiliselt ühiskonda integreerida, eri-ülesannete täitmiseks ehk mõned taksotalongid ning see olekski kõik. Viis aastat riigitööl peaks olema maksimum, selle ajaga on kõik vähegi vett pidavad uuendu-sed suudetud realiseerida, antud endast parim ja lastud end süsteemi poolt korra-likuks ja sõnakuulelikuks kodanikuks vormida, maitsvaks suutäieks erasektorile.

Ministril ja riigikogu liikmel kaks keskmist palka, peaministril, Riigikogu ja Riigikohtu esimehel ja presidendil kolmekordne keskmine. See aitaks lahendada väga palju sotsiaalseid pingeid.

Kuna riigiametis olemine jääb siis põhiliselt tõesti riiki teenida soovivate ko-danike auasjaks ja mammonamehed ummisjalu erasektorisse tormavad, laheneks lausa hüpetega kvalifitseeritud tööjõu defitsiidi probleem tööandjate jaoks, mis hetkel juba on üks suurem Eesti riigi ees seisev, või õigem oleks vist öelda, lamav probleem. Väheneks ka bürokraatia, sest – pole ametnikku, pole probleemi ja bü-rokraatia tekitajat, riigieelarve kokkuvõid miljonites nagunii. Noored ülikoolilõ-petajad saaksid aga tööd riigiametites, kuhu nad tooksid oma noorusliku radikaal-suse, elulusti ja revolutsioonilise meelestatuse, suurepärase arvutioskuse, isamaa-armastuse koos globaliseerumissoovidega. Noored jääksid koju ennast teostama ja paari aasta pärast teataks e-stoniati paremini kui Nokiat. Ei ole vaja Vabadussõ-da taga nutta, kui tänapäeva ühiskond pakub vallutuseks kogu küberruumi, põhi-relvaks arvuti kasutamise oskus ja võõrkeeled.

Naised ja ka lastega emad saaksid tööd nendel keskmise palgaga kohtadel, kuhu täismehel enam asja ei oleks. Nii hakkaks ka kodus töötamine rohkem levi-ma, saaks teha libisevaid töögraafikuid, mis sobiksid noortele peredele. Elu hak-kaks muutuma inimlikumaks, lihtsamaks, lastesõbralikumaks.

Ühtlasi oleks see ka Keskerakonna astmelise tulumaksu pilootprojekt, mille

katsetamine ametnike peal, kes on ainult riigieelarve tarbijad, ülalpeetavad, aga mitte maksuraha teenijad nagu erasektor, oleks ehk vähem valulik kui kogu elanikkonnaga eksperimenteerimine. Kindlasti mõistab aastas 76 236 krooni teeniv Sotsiaalministeeriumi kantsler töötute probleemi 22,299 korda paremini kui hetkel 1,7 miljonit kulutav minister. Füsioloogiliselt on ülesöömise käes piinleval isikul peaaegu võimatu mõista puudust tundva kaaskondse kannatusi. Füsioloogiat võib usaldada 98% juhtudest, see tähendab peaaegu alati, ideoloogiat ehk ainult 2% piires, ja siis saate ka veel poole petta.

Suureneks ühiskonna sotsiaalne ühtekuuluvustunne, kuna riigilt toetust ja abi taotlev kodanik oleks ametnikuga enam-vähem sama palga peal, ametnik ei saaks riigi poolt abi vajavast inimesest sisuliselt abivajaja enda raha eest ostetud autoga ülbelt üle sõita, kui piltlikult väljenduda.

Kuritegevuse tase oleks madalam, sest riigiametnikelt ei olekski nagu suurt midagi varastada. Ühiskond peab hakkama aru saama elementaarsest seosest – ärge ülistage rikkaid, ja rahvas ei varasta. Keskenduda vaimsetele väärtustele.

Parem tervis (momentaalselt vähenevad riigi kulutused tervishoiule!) on jala tööle jalutavatele riigiametnikele aga kindlasti garanteeritud, sest kindlasti jala (paraneb märgatavalt ka kõnniteede kvaliteet!) on nad sunnitud käima tänu asotsiaalidest pungil ühissõidukitele, kus ükski valge krae määrimata ei jää. Jalgsi liikumise tõttu (õhtuti ei pea enam autoga rahva raha eest linna teise otsa jõusaali higistama sõitma, saab isegi lastega koos olla!) ringleb veri ametniku loius kehas kiiremini, seega paraneb ka aju verevarustus ja otsused, need otsused, mida riigilt pikkisilmi ootame, tulevad ehk edumeelsemad – elu Eesti riigis hakkab mühinal edenema.

Raske on leida teist nii sisukat ettepanekut, mis lausa igas valdkonnas aitaks kaasa ühiskonnaelu edendamisele kui riigiametnike palkade lähendamine kodaniku keskmisele. Botswanas ja Nepaalis ei pruugi see ju nõnda olla, aga Eesti Vabariigis, tänasel päeval ja tingimustes, kus ametnikud laristavad 40% eelarvest, meil lihtsalt ei ole muud võimalust.

Raha poliitikast välja!

Kõige rohkem meedib mulle see, mida saab veel ilma rahata. Tänapäeva maailmas tundub see alati kõige õigem olevat, kui hinda pole suudetud määrata, kui on jäänud veel seletamatu miski, ebamäärasus, millele rahalist ekvivalenti ei osata anda, midagi, mida määrima raha ei ulatu.

Inimene on hull raha järele, raha on hull inimese hinge järele. Mis kasu on kogu maailma võitmisest oma hinge kaotamise hinnaga? Poliitikat peab tegema ilma rahata, oma vabast tahtest ja isiklikest ressursidest, poliitilist reklaami võiks televisioonis, raadios, ajakirjanduses olla ainult probleemsaadete ja arutelude kaudu, aga mitte kommertslikel alustel a'la pesupulber – selle kehtestamiseks ei ole vaja mingit raha, väike seaduseparandus annaks täiesti uue kvaliteedi. Otsepostitus võiks jääda, inimeste agiteerimine võrkturunduse printsiipe järgides samuti, agitatsioonitelgid, propagandabussid, rahvapeod, kus pakutakse sööki ja jooki – rahvas oleks vägagi rahul kui see 50 miljonit, millega hetkel võõramaisele kapitalile kuuluvaid reklaamiagentuure ja meediakanaleid nuumatakse, läheks hoopis tasuta pidusöökideks oma rahvale. Keegi erakordselt irooniline valija avaldas täiesti vastupidise seisukoha, et valimiskabiini võiks hoopis ümbrikud kaasa anda, siis saaks erakonna pakutavad soodustused kohe kätte ja teaks ka, kellele tasub häält anda. Nii nagu emaslind andub tõrgeteta kõige rasvasema ussi kohale kandnud isasele, nii oleksid ka riigitiüri juures need, kellelt lihtkodanikule rohkem tilgub.

Mida me siis saaksime ära teha, ilma et peaks kelleltki miljonit küsima? Ümber jagada riigieelarve, lähtudes jätkusuutliku arengu kontseptsioonist. Esimesed prioriteedid – lapsed, e-stonia, energeetika, transport, keskkond, haridus, tööhõive, roheline maksureform. Eelarve jaoks meil ju on 38 miljardit, nüüd on vaja ainult mõistust, et see raha läheks ühiskonna ülesehitamiseks, et me suudaksime üle oma hädade ka tulevikku vaadata.

Ole terve! Kui on selgeks saanud, et meil ei ole raha end ravida, siis võiks mõelda, et järsku on meil veel tahtmist ja jõudu end tervena hoida. See ei maksa

ju midagi, kui teha hommikuvõimlemist, end karastada ja masseerida, käia regulaarselt saunas ja 10 km iga päev jala, teha füüsilist tööd kodus ja aias, sportida vähemalt kaks korda nädalas, kanda ainult naturaalsest kiust riideid, hoiduda juhuslikest seksuaalvahekordadest, juua puhast vett ja süüa värsket toitu, mitte aga pulbreid, kuubikuid, konserve, külmutatud või pakendatud toite, kolm aastat säilivat keeksi peaks tegelikult müüma hoopis mürkainete riiulil!

Osale valimistel! Kodaniku esmaseks kohuseks demokraatlikus riigis on käia valimas! 527 951 kodanikku ei käinud eelmistel kohalike omavalitsuste valimistel valimas, nad loobusid oma häälest; kui jätkuvalt loobuda, siis võib hääle üldse kaotada, mil demokraatlik kord asendub hääletult, vargsi ja vaga, kas raha, monopoli või rumaluse diktatuuriga.

Aktiivne kodanik on ühiskonna kõige tähtsam osa. Inimene, kes tunneb elavat huvi oma tuleviku, kodukoha, naabrite, töö vastu, ei anna elule alla ega löö kõigele käega, vaid määrab oma eluhoiakuga ühiskonna arengusuuna. Valimised seda ju näitavad, kuhu rahvas suuna võtab, valitsus ainult vormistab selle otsuse. Laeva kursi, kas avamerele või madalikule, määrab rahvas, määrab oma aktiivsusega.

Mul on valus kuulata, et poliitika kedagi ei huvita, et see on üks mõttetu asi, millest võib rahulikult mööda vaadata. Poliitikas tehakse meie elu aastateks määravad majanduspoliitilised otsused, poliitikas ühinevad sotsiaalsed probleemid majandusotsustega. Oleme lihtsalt rumalad, kui ei oska oma häält ühiskonna kursi määramisel kasutada.

Minu hää! ei maksa midagi – arvab valija. Maksab küll, ja kuidas veel maksab! Kujutle, et valimised on laulupidu, suur hinge rõõmuhõise vabaduse poole. Eesti rahva ühendkoor, kus tuleb täiel rinnal hõisata, nii et maa ja mets meile vastu kajavad. Nii nagu laulupeo ilu ja ülevus sünnib kümnete tuhandete häälte harmoonilisest kooskõlast, nii sõltub maa ja rahva tulevik kodanike valimisaktiivsusest. Mis siis saaks, kui laulukaare all keegi oma nokka lahti ei teeks?

Kõik naised ja targad mehed valivad naisi! Mida ootame valimistelt? Et meie elu paremaks muutuks. Meil on vaja kvalitatiivset hüpet, mida tänasel päeval ükski erakond kahjuks tagada ei suuda. Aga andes oma hääle naistele, saavutame täiesti uue taseme, ja ükski hää! ei lähe kaduma, kui valida uusi, noori, valida naisi.

Vaja on muuta naise suhtumist naisesse – teist naist ei valita, ei usaldata, ei edutata, kuigi on teada, et just sisulise töö teevad ära naised nii paljudes kontorites ja ettevõtetes. Mehed seovad pärast lipsu ette ja lähevad auavaldusi vastu võtma või esitama tarka ja tähtsat juttu. Ikka ja jälle heroiseeritakse meest, kellest midagi head ei ole oelda, aga kõikjale valida kõlbab küll! Memmed on maailma parimad, aga keegi neid ei vali juhtorganitesse – minu mõistus seda ei hooma.

Naised poliitikasse ja raha poliitikast välja! Nõnda ei osta me mitte naisi raha eest, vaid asendame raha laostava mõju naiste ürgse tarkusega! Naine on mehe side-meks igavikust kõiksusesse, mehe ainus tugijaam avakosmoses.

Investeeri tulevikku! Majandust kannavad kolm vaala – maksud, energeetika, transport. Kui maksusüsteem lükkab ühiskonda investeerima tarbimise asemel, siis on see õige. Kui pangad meelitavad inimesi tarbima, siis on see halb. Kui sul on ainult 32 krooni, siis võiks osta kõpla ja seemneid, mitte kolme homme närtsivat lillekest. Ööklubis kulutatud 500 krooni võiks spordisaali kassasse viia, 600 krooni suitsuraha kuus võiks lastele alimentideks anda küll, Kroonika eest makstud raha eest pigistaks ehk Horisonidigi välja. Ka kõige väiksema rahasumma juures me kas tarbime või investeerime homsesse päeva. Niisama tähtis on printsiip – saastaja maksab ja kasutaja maksab, mitte niimoodi, et osa väikese grupi kulusid jagatakse lihtsalt ühiskonna vahel ära.

Puhka Eestimaal! Eestlased kulutavad aastas turismile üle 3 miljardi krooni. Kui 10% sellest rahast jääks Eesti maaturismi arendamiseks, näeksid meie talud järgmisel suvel 300 miljoni võrra kaunimad välja. Mis on puhkus? Puhkuse all mõistetakse kõige üldisemalt keskkonnahetust, kas minna Nuustakule või Pariisi, ei olegi nii oluline, peaasi, et tavakeskkonnast välja. Loodus armastab ja hoiab inimest isegi siis, kui inimene ainult reostab ja hävitab; andes kaasaegsete turundusmehhanismidega päikesele, maale, veele, õhule ja metsale kuldse raha varjundi, võib mõte meid ümbritsevast lõputust rikkusest jõuda ka tarbimisühiskonna poolt juba üsna edukalt peedistatud tavakodanikuni.

Paku lahendusi! Kriitikal on mõtet sedavõrd, kuivõrd see aitab meil situatsiooni hinnata. Aga me ei saa piirduda ainult olukorra fikseerimisega, tuleb end välja vedada positiivsete lahendusteni argitasandil, ent see on kõige raskem.

Kes aitaks kulutada miljardit?

Ehk uued tööstusharud Eestis. Artikkel on pühendatud Pärnu juhtimiskonverentsi meessoost delegaatidele.

Kus see miljard siis on ja miks arvan, et Eesti riigiparaat miljardi kulutamisega hakkama ei saa, kuigi riigieelarveks korjatakse koguni 38 kokku? Valitsus lasi EBRD-l anda miljardi Soome hulgemüügifirmale KESKO, sest nii tüütu oleks olnud 100 kohaliku jussiga õiendada. Selle tulemusena kirjutas ajakirjandus terve aasta jooksul pankrotistunud Eesti hulgifirmadest, kordagi viitamata sündmuste tegelikule põhjusele. Kui 100 Eesti firmat oleksid samadel tingimustel saanud 10 miljonit krooni laenu, oleks igauks neist võinud endale 100 kohalikku tootjat taha võtta ja mingit kindlat majandusharu vedama hakata.

Keegi ei taha sellest rääkida, kõik vaatavad vaikides mööda, kuidas välismaistele investoritele ja kaupadele luuakse ideaalsed tingimused Eesti turul tegutsemiseks, valitsus ei kaitse eesti töömeest sendi eestki. Kui ainult miljard oleks võimaldanud 100 hulgemüügifirmat ja 10 000 väikeettevõtet õitsvale järjele ja uutele turgudele aidata, mida siis veel 38-ga võiks teha! Koostöö, sõbrad, koostöö. Koostöö on keeleliselt niisama kaunis kui jäääärne!

Ükski alljärgnevatest näidetest ei realiseeru ilma riigi eestvedamise, rahalise toetuse ja igakülge kaasabitaga. Mul ei ole midagi ametnikele korraliku palga maksmise vastu, kui õigetest otsustest lähtuvalt elu riigis tajutavalt inimlikumaks muutuks. Täna sel päeval aga, kus ametnikud lämmatavad erasektori, tuleb pooled neist koondada, ja seda ka tööjõupuuduse tõttu erasektoris. Muidu toome võõrtöölised sisse Hiinast, Türgist, Albaaniast!

Rahvas annab mandaadi Riigikogule ja parteipoliitika paneb paika perspektiivi ning ärisektori ainus rõõm on etteantud ülesandeid täita – energiakulu 1 SKP ühiku kohta vähendada 3 korda, tarbimislaenu andmine pankadel lõpetada, saastemaksud EU nõuetest lähtuvalt, mis kehtestab õiged hinnad ja lõpetab põlevkivienergeetika subsideerimise ning autotranspordi doteerimise rahva rahaga.

Energeetika. Soojuste ja elektri koostootmine, kasutades gaasi ja biokütust.

Meil ei ole mingit muud efektiivsemat moodust hetkel, alternatiivsetest allikatest elektri tootmine peab kasvama vähemalt 1% aastas. Tuleb kasutada Taani, Norra, Iirimaa kogemust. Et tagada gaasitarnd Venemaalt, peaksime arendama masinaehitust ja suutma end neile hädavajalikuks teha tööstustoodangu kaudu.

Transport. Euroexpress – kiirrong Tallinnast Berliini, et teenindada ka Soome ning Venemaa inim- ja kaubavooge. Siduda see kergeede võrguga, et arendada taluturismi ja suurendada talude arvu 600-lt 6000-ni, poole miljoni turisti teenindamiseks igal suvekuul.

e-stonia. Peame kasutama ja kasvatama oma e-riigi imidžit, sest elektrooniline riigihaldus on meie suur võimalus olla suur oma väiksusele ja ka väiklusele vaatamata. Iseenesest, peaaegu mitte millestki, ilma eriliste rahaliste kulutusteta tekkinud kaasaegse imago laseme käest ja pärast ei taasta seda kuidagi.

Vesi. Eksportida vett nii kuidas jaksame, ehk suudab meie vesi tulevikus mõne veesõja puhkemise järgi hoida.

Puit. Müüa ainult toodet ja lõpetada igasugune palgi väljavedu – paras ülesanne erasektorile. See nõuab pingutust, kuid on õige suund, millele Eesti riik peaks orienteeruma. Ja metsa lubada raiuda alles pärast seda, kui samas koguses uus mets kasvama pandud. Kõik lahendused on nii lihtsad, et mitte öelda lausa primitiivsed, ja ometi on reaalses elus asjad vastupidi – hetkekasu silmas pidades tehakse ridamisi üksteist tasalülitavaid, tagurlikke, küündimatuid otsuseid, mis ahelreaktsiooniks koondununa viivad hävingule.

Kalakasvatus. Sai suure tagasilöögi tänavusel põuasel suvel, ent tuleb üritada ilmastikuriske minimiseerida, sest turg on sisuliselt lõputu. Tooraine piisava koguse juures areneb ka kalatööstus ja liha kalaga asendamise talumatut kergust on tunda lausa iga kodaniku kõhus. Liha ja kala osatähtsus menüüs peaks meil olema vastupidise proportsiooniga. Nagu paljudel muudelgi aladel tuleks lihtsalt muuta proportsiooni, ei hakka me ju halba ilmast ära kaotama, aga tähtis on see, mis prevaleerib. Kõige rohkem huvitaks mind pilviste ja päikeseliste päevade ära vahetamine, ent nii mõjuvõimsate hoobade juurde demokraatia kahjuks ei aita.

Bioplastitööstus – orgaaniliselt lagunevad tooted plastmassi asendama.

Paberitööstus – kõikvõimalikud pakendid kilepakendit asendama, 90% vanapaberist korduvkasutusse.

Metsaannid. Euroopasse võiksime müüa piiramatus koguses, ainult et pole mida müüa. Turbarabades saaks ju marju kasvatada sadade tonnide viisi, aga meie tahame turba ära müüa!

Juhtimis- ja looduskaitsealane konverentsiturism. Arendada know-how müüki kui miljardilise käibega tööstusharu, arendada lausa kirglikult; see oleks

talvekuudeks sobiv soe tubane töö, mis eriti konti ei murraks. Imekenad blondiinid saaksid sellega niisama hästi hakkama kui sukavarraste veeretamisega. Eestlasele see teiste õpetamine kohe sobib, ninatarku noorikuid jätkub, muidu peab neile veel töötü abiraha ja alimente maksma.

Muusika. Helidest väreleva õhu kaubastamine viib juba täielikku ekstaasi – õhu müümine kui äritegevuse üks kõige pikantsemaid valdkondi. Eesti kui maa, kuhu kõik tulevad muusikat kuulama, kaasa laulma, muusikat õppima, dirigendiks ja heliloojaks kasvama. Tallinn, mis pühapäevahommikuti heliseb klassikalise muusikast, mille vanalinn jääb iga külalise südamesse imelise meloodiana. Natuke reklaami mõne miljoni eest, ja see tuleb meile sajakordselt tagasi nii positiivsete emotsioonide kui ka raha näol.

Kelle huvides on rääkida, et poliitika on tühiasi, millega normaalne inimene ei tegele, kui kõik meie tervemõistuslikud otsused ja eelarve radikaalne ümberjagamine on takerdunud just nimelt Riigikogusse. Sinna valitutest sõltub meie isiklik elus rohkem kui arvata julgeme.

Reformime tervishoidu

Küberkuningriigi Koidula saab palka 6000 krooni nagu kõige tavalisem kodanik ja riik saab iga kuu 13%, mis pannakse Koidula isikukoodi taha kirja. Et isikukood on kirjas ka ID-kaardil, siis saab teada nii Koidula sünnikaalu kui ka põetud haigused. Kaarte meil rohkem ei olegi kui see üks ja ainuke, kõik ehitusmaailmad ja ühispangad on oma teenused sellega liitnud. Üks kaart kõige jaoks ja säästu sajad miljonid – nii käivad asjad kuningriigis! Kõigile annab riik haiguste raviks laenu, aga inimesel tuleb see suurema %-na palgast tagasi maksta, kui ta elupõletajana limiidi on läbi põletanud. Liikluses sandistatud kodanikule maksab süüline sandistaja elu lõpuni, limiiti saab üle kanda kellele soovitakse, kodaniku surma korral läheb see pärijatele nagu muugi vara. Kahte eraldiseisvat süsteemi – tasulist ja tasuta arstiabi ei eksisteeri.

Inimene peab endale väga selgelt aru andma – palju ta teenib, kui haige ja kui tihti selle raha eest saab olla, kas tema teenitud rahast jätkub ka laste ja vanurite raviks. Aruandluse esmaseks sammuks on sügavalt isiklik, ent avalikustatud suhe enda teenitava ravikindlustusmaksu ja selle kulutamisega. Kodanikul peab olema õigus kulutada oma raha enda tervena hoidmisele, sest kodanik ei eksisteeri ravimifirmade kasumi, uute haiguste ja ravimite jaoks, vaid ikka vastupidi. Kui aga rahvas on terve, siis ei saa rohumüüja ja röntgeniaparaaadivalmistaja käive ju kasvada! Nad kukuvad turumajanduse tarbimisahelast välja või peavad pakkuma kvalitatiivselt uusi, haigestumist ennetavaid teenuseid, et tervel vaimul oleks terve keha! Energia tervishoiureformiks saab tulla ainult kodanikult, muutused tervishoius leiavad aset alles siis, kui iga inimene hakkab oma tervise eest hoolitsema, terve olemist väga tõsiselt võtab ja riik sellele igati kaasa aitab – kõige mitmekülgsema ennetustöö ja rahvalalgustusega, eelkõige põhjalikult planeeritud infrastruktuuriga, mis lihtsalt hoiab inimese tervena. Ja ükski arst ei määri inimesele ravimeid pähe, et saaks ise Kanaaridele lennata!

Kuningriigis on nimelt nõnda, et terve, tubli, kohusetundlik, aktiivne kodanik on riigi ringkaitse all ja riik teeb kõik selleks, et kodanik püsiks konditsioonis

kõrge vanuseni. Küberruumi Koidula spordisaali, sügisjooksu, rattamaratoni, massööri, ujula kasutamise eest poole rahast maksab riik! Kodanik ja riik jagavad võrdselt vastutust! Riik tahab põhjamaiselt karget kaunidust säilitada, soodustab igati Koidula maalähedast ja sportlikku elustiili. Kes tahab keskmisest luksuslikemates kohtades sportida, maksab ise rohkem juurde, päris tasuta teenust saavaid riigikogulasi kuningriigis ei ole. Kõik on rahul, sest rahulolematud, vingus näoga liikumisvaeguse all kannatavad kodanikud on ammu üheotsapiletiga riigi kulul Bangladeshilennutatud.

Noori on vaja harjutada elementaarseid hügieeninõudeid jälgima, jalgsi liikuma, saunas käima ja sportima. Seepärast on alla 18-aastastele lastele kõik tasuta, ainult registreeritakse ID-kaardiga, ei mingit vassimist ega segadust. Lihtne, kuid täisväärtuslik süsteem!

Haigekassa ülalpidamine ja administreerimine on majanduslikult põhjendatud summa iga inimese pealt ja üldsummas soovitatavalt väiksem kui eelmisel aastal.

Üllataval kombel on ka arstid rahul – 100 neist jagab üle maailma meie tervishoiureformi kogemust, sajad on hõivatud profülaktikaga, sajad taastusraviga, ravivajajaid on nii Soomest kui ka Israelist. Arstiteaduse tase on riigis ju sajandeid kõrge olnud ja on ka edaspidi, kuigi haigeid on järjest vähem, sest alla aastastele lastele ei kirjutata kõharohuks antibiootikume, kõik hoolivad endast ja kaasiniimestest igal sammul.

Regulaarse hambaarsti külastuse ja kaks korda aastas kohustusliku HIV testi maksab kinni riik, kui kõik on korras, kui ei, siis hakkab summa minema inimese jooksvalt kontolt. Kunagi ei ole nii, et üks terve inimene peab ise 1000 krooni eest oma hambaid ravima, kuigi tema arvel on kümneid tuhandeid. Teisele aga maksab riik 100 000 krooni südameoperatsiooni eest kinni vaatamata sellele, et inimene ei ole eales hoolinud oma tervisest, on istunud päevad läbi kontoris, suitsetanud nagu vedur, naist peksnud ja ka naabritele paha mees olnud? Mis solidaarne ravigiindlustus ja sotsiaalne õiglus see niisugune on? Lühinägelik prillikandja peab prillide eest tuhandeid välja käima, aga B-hepatiidi tagajärjel maksatsirroosi ravivale joodikule makstakse veel haigusraha? Millise kohaga langetasid EV tublid tervishoiuametnikud otsuse, et peaga seotud hädad nagu plommid ja prillid tuleb korda teha kodaniku riisikol, tasuta ravib riik aga nabast allapoole jäävat piirkonda? Ja sedagi prostituutidel Tallinnas.

Tervise eest hoolitsemine ei ole samastatav ühiskonnas vähkkasvajana leviva kehakultusega – keha tuleb lakkamatult värvida ja modelleerida ja hooajal moes olevasse pakendisse rüütada ja pidevalt teiste kehadega mõõtu võtta ja müügikõlblikuna serveerida. Miks peab näiteks blondeerimisest tekkinud nahavähki või näl-

gimisest tulenenud neeruhaigusi teiste inimeste kulul ravima? Las blondiini tarbinud maksavad, see oli nende huvi, või maksku ise, aga mina keeldun. Turundusmehhanismide ja moegurude halastamatul survele tuleb kõdnema kippuvat keha veel lakkamatult lõhnastada, sest parfümeeriatööstuse käibed peavad olema astronoomilised. Tervisest on see kõik väga kaugel.

Tervis on oma keha vaikne kuulamine, füüsiliste märkuste tõsiseltvõtmine, südame ja veresoonekonna pidevas toonuses hoidmine, puhtus, regulaarsus, stabiilsus. Ameerikas sureb südame ja veresoonekonna haigustesse niisama palju inimesi kui enneaegse surma põhjustajana seitsmel järgneval positsioonil olevatesse haigustesse kokku. Istuva eluviisiga inimesed peavad hakkama jala või rattaga tööl käima, ei aita siin ussi- ega püssirohi! Vanasti võis päev läbi tehases ringi jooksnud tütarlaps rampväsinuna tund aega bussistmel koju loksuda ja ta võib seda ka täna, aga kui 50% töötavast elanikkonnast istub päev läbi, siis tuleb kõndida, liikuda, liigutada.

Inimkeha on nii suurepärase meistriteos ja erakordselt nõtkes instrument, et ravib ja ka lõhnastab end ise. Keha eest tuleb lakkamatult hoolitseda, sest keha on hinge kodu, ja kodu olgu korras.

Väiketootmise võidukäik energeetikas

Eestist ei saa kunagi tuumariiki, sest Eestis õnneks ei ole piisavalt palju rumalaid inimesi selliste otsuste vastuvõtmiseks. Fosforiidikaevandamise oht oli lihtsalt üks väike ehmatus tuumaelektrijaama ja 200 000 aastat kiirgavate jäätmete ohuga võrreldes. Mingit tehnoloogiat tuumajäätmete neutraliseerimiseks peale matmise võimalikult sügavale hetkel ei ole. Jutt tuumajaamade ohutusest on küündimatu. Võtke aadressil www.amazon.com 1698 raamatut, täis vastuväiteid tuumaenergeetikale.

Tuumajaamadest maailmas. Tuumajaamade sulgemisega on juba alustatud või plaanitakse alustada paljudes riikides, sealhulgas Bulgaarias, Saksamaal, Kasahstanis, Madalmaades, Venemaal, Slovaki Vabariigis, Rootsis ja Ameerika Ühendriikides. Kolmes tugevalt tuumaenergiale toetavas riigis – Prantsusmaal, Hiinas ja Jaapanis – on see energialiik kaotamas oma populaarsust. Prantsusmaa on kolmeks aastaks peatanud uute jaamade ehitamise, sama on teatanud ka Hiina. Jaapani kunagi ambitsioonikas tuumaprogramm on ohus – põhjuseks tõsine õnnetus, mis toimus 1999. a. septembris Tokyo lähistel paiknevas tuumakütuse tootmisheses ja tõstatas ühiskonnas diskussiooni tuumaenergeetika ohtlikkusest.

Kogu maailma energeetika liigub väiketootmise suunas. Ja miks ta sinna liigub? Mitte sellepärast, et kell on neli hommikul ja kuhugi mujale ei ole minna. Vaid hoopis seetõttu, et monopol on halb ja USA-s on 95% elektrikatkestustest tingitud ülekandesüsteemi vigadest. Alates 94. aastast on USA-s kulutused ülekande- ja jaotusvõrkudele ületanud kulusid jaamadele enestele. Ega meilgi teisiti ole. Selleks, et EE vahetaks välja vanad kõrgepingeliinid, alajaamad, jaotusvõrgud, asendaks ka kõik ülejäänud Narva energiaplokid, kulub kümneid ja kümneid miljardeid kroone, nagu ütles Heido Vitsur kunagi Delfi lugejatele, aga jättis ütlemata, et need oleksid mõttetud kulutused, kui igaüks toodaks oma elektri lokaalseks kasutamiseks.

Kasvav arvutitest sõltumine tähendab ka kasvavat vajadust stabiilse ja katkematu voolu järele: ilma selleta ei tule toimivat IT-riiki, mis ometi on meie kõikide unistus. Katkematu elektri tagab kütuseelement keldris, paneel katusel või tiivik rannajoonel, aga mitte tuumajaam sadade kilomeetrite kaugusel!

Väikejõuamade kasuks räägivad paindlik võimsus, lühike ehitusaeg, kütuste mitmekesisus ja sõltumatus nafta impordist, kõrge töökindlus, säästlikkus ja madalam õhusaaste +70 muud head põhjust. Energiatootmise tagasi toomine inimeste juurde aitab käivitada detsentraliseerimisprotsesse ühiskonnas tervikuna, julgustades kohalikke kogukondi ja ettevõtjaid, mis omakorda aitab vähendada korrupsiooni energialepingutes.

Tänapäeva maailmas on igasugune detsentraliseeritud, hajutatud süsteem palju töökindlam kui hierarhiline, tsentraliseeritud süsteem. Olgu tegemist elektritootmise, transpordi või veevarustusega.

Põlevkivienergeetikast. Kui maavarade kaevandamisest saadud praegused tulud koonduvad elkoõige väikese grupi tootjate kätte, siis tulevikku suunatud kulud jaotuvad praktiliselt kogu ühiskonnas. Põlevkivi kaevandamine tekitab tõsiseid keskkonnakahjustusi, mis ei sisaldu praegustes tootmiskuludes. Kõik need kulud vähendavad ühiskonna majanduslikku heaolu, sest piiratud ressursse tuleb nüüd kasutada tekitatud keskkonnakahjustuste likvideerimiseks. Eesti praegused saastekahju maksumäärad tähendavad, et energiatootmist ja – tarbimist sisuliselt subsideeritakse majanduse kui terviku efektiivsuse, keskkonna kvaliteedi ja inimeste tervise, aga ka teiste riikide arvelt. Loodusressursi kasutamisest saadud tulusid kasutatakse pigem tarbimise finantseerimiseks, mitte investeringuteks teistesse kapitalivormidesse.

Investeeringutest. Millisesse energeetikasektorisse investeeriks teie, kui keskmine aastane kasv maailmas aastatel 1990–2000 oli järgmine:

Energiallikas	Kasv aastas (%)
Tuuleenergia	25
Päikeseenergia (patareid)	20
Geotermiline energia	4
Hüdroenergia	2
Looduslik gaas	2
Nafta	1
Tuumaenergia	0,8
Kivisüsi	-1

Säästev majandus on hetkel üks kiiremini kasvavaid ja tulutoovamaid majandusharusid maailmas, aga see on juba järgmise artikli teema. Rohelise mõtteviisi esindajad pole mitte kaigaste ja kividega varustatud kooslus. Miljonite inimeste aastakümnete pikkuse töö tulemusena on roheline mõtteviis Lester R. Browni raamatus *Eco-Economy: Building an Economy for the Earth* (Internetist tasuta

allalaaditav aadressil: http://www.earth-policy.org/Books/Eco_contents.htm) esmakordselt välja pakunud tasakaalustatud arengu tervikliku mudeli, millest lähtudes taastuv energia pluss korduvkasutusega ressursid võrduvad ellujäämise ja tsivilisatsiooni säilimisega.

Tuulest. Mis juhtuks, kui maailma elektrienergia tootmine tuulest kahekordistuks iga aastaga, nagu kasvas plahvatuslikult Interneti kasutajate arv, keda 1985. a. oli 2300, 1995. a. aga 14352000? 2000. a. toodeti maailmas 20000 MW tuuleenergiat. Sellise kasvutempoga toodetaks tuuleenergiat 2005. aastal 640000 MW – piisavalt, et katta kogu Ameerika Ühendriikide energiatarbimine. Aastaks 2010 võiks nõnda jõuda 20,4 miljoni MW tuuleenergia tootmiseni, mis ületab tugevalt tänase 3,2 milj. MW energiatoodangu või oletatava 4 milj. MW energiatootmise, mis on vajalik aastal 2010.

Ainuüksi tuuleenergeetikaga võiks kahekordistada Hiina elektritoodangu, Ameerika tuulepotentsiaal on nii hiiglaslik, et kolmes osariigis puhuvatest tuultest piisaks kogu vajamineva elektri tootmiseks. Ameerikas on farmerid hakanud aru saama ühest lihtsast tõsiasiast, et kaks saaki on parem kui üks, et tuul, mis annab neile elektri, annab ka vesiniku traktorikütuseks. Eesti saaks elektrit toota lisaks rikastatud põlevkivile ka puidust, biomassist, turbast, gaasist, tuulest, vesinikust, jäätmetest jne. Ameerikas suudetakse tuulest elektrit toota omahinnaga 51 Eesti senti kWh! Tehke järele ja teenige 3 miljardit aastas, sest vastavalt energiaseadusele on Eesti Energia kohustatud teilt rohelise energia kodutarbija tariifiga ära ostma.

Ei monopolidele. Võib-olla on praegu, artikli kirjutamise hetkel, täiesti uus, murranguline avastus energeetikas juba olemas, lihtsalt info sellest ei ole veel meieni jõudnud, ja kui me kogu oma raha paneme tuumajaama alla, siis välistame kõik teised alternatiivsed võimalused 50 aasta perspektiivis. Midagi rumalamat on raske välja mõelda. Kui tuumajaam maksab 1,5 miljardit dollarit, siis teeb see 19 000 krooni inimese kohta, imikud ja raugad kaasa arvatud. Selle summa eest saaks kindlasti palju efektiivsemaid tehnoloogiaid juurutada.

Põhimõttelised otsused tuleb rahval langetada juba täna – kas suur ja saastav ebaefektiivne monopol või uutel tehnoloogiatel põhinev energiasäästlik ja töökindel väiketootmine. Selle asemel et põletada päevas 30000 tonni põlevkivi hinnaga 138 kr/t, võiks meie põlevkivivarud pantida Maailmapangale ja 2 miljardi dollari eest renoveerida kogu elektritootmine aastaks 2015. Kui EL lubab meil nii kaua saastamist jätkata. Keegi ei keela meil säästlikult majandada, toota rohkem soojust ja valgust odavamalt hinnaga, seejuures keskkonda hävitamata.

Roheline mõtteviis tootelahendusteks

Mõned ilusad näited maailmast. Taani tuulegeneraatorite tootja kasvatas oma aktsionäride vara 500 korda, just nimelt korda, aga mitte 500 krooni, nagu meie jussid jälle tahavad mõelda. Et nii ei saa olla ja nii hästi ei lähe kellelgi ja tõsi see nagunii ei ole jne. Mõelgem aga positiivselt. Soomlased kui tuntud jäätmekäitlejad kutsuvad kokku I kuivkäimlate konverentsi, küll kõlab uhkelt ega ole siin häbeneneda midagi. Ja ilus ta on, sest häbeneneda tuleks hoopis veetualeti kasutamist. Kui maakera kõik inimesed hakkaksid homselt kasutama veeklosetti, siis jätkuks mageveevarudest ainult kaheks nädalaks... On mille üle mõelda ja endale väga selgelt aru anda – mõttetule mugavusele orienteeritud tarbimisühiskond ei ole vastuvõetav planeedi ökosüsteemile. Korporatsioonide kasumid võivad ju hetkeliselt kasvada, aga emake Maa rooskab siis takkajärele iga eksimuse eest üleujutuse või tormiga, kliimamuutus nullib kõik kasumilootused!

Iga ostetav kilekott ja plastiktoode riivab mu inimvääriskust ja keskkonnateadlikkust ning ma ei jõua ära oodata aega, millal saan Olevi toodetud bioplastkarbi, kust meie omal maal kasvanud kapsast tehtud salatit näksitud, hoopis koerakesele maitsvaks õhtueineks anda ja prügiautod saagita jätta. Seni aga võiksime kasutada 90% ulatuses vanapaberist ümbertöötatud paberkotte. Sellist programmi võiks ka riiklikult toetada. Worldwatch Institute'i andmetel “visatakse enamik materjale tänapäeval ära peale ühekordset kasutamist – see on umbes 2/3 kogu alumiiniumist, 3/4 terasest ja paberist, suurem osa plastikust”. End looduse kuningaks tituleeriva olendi haige mentaliteet! Kuigi terase tootmine vanametallist võtab vaid 1/3 energiat, võrreldes tootmisega maagist, vähendab see õhusaastet 85%, vee saastet 76%; vanapaberist ajalehepaberi valmistamine vähendab õhusaastet 74% ja vee oma 35%; klaaspudeli puhastamine ja taaskasutamine võib säästa kuni 90% energiast, mis kuluks uue pudeli valmistamisele. Miks seda kõike ei tehta? Sest see ei anna ju majanduskasvu numbreid praegu kehtiva meetodika järgi. Piimapudeleid on raske tassida, ent õllepudeleid ometi tassitakse. Hakake õlut jooma tetrapakist ja piima pudelist! Miks need argumendid, mis ühe toote puhul kehtivad, ei oma mõjujõudu teise puhul? Midagi tundub väga valesti olevat.

Milline seadusandlus ja milline majanduskeskkond aitaksid kaasa keskkonnateadliku mõtteviisi vormumisele tooteks, kaubaks, ekspordiartikliks nr. 1. Taani puhul oli selleks riiklik energeetikaprogramm, meil tundub olevat pogromm. Soomlaste saunamõkkiarmastus on ammu teada ja eks nad sealt kaudu on jõudnud arusaamale, et ei olegi vett vaja siis, kui graniidisse kaevu puurimisest ja järvekaldale dreenaazi rajamisest odavamaid meetmeid kasutada. Nüüd oleks võimalik vett müüa maadesse, kus vett lihtsalt ei olegi. Ma ei väsi kordamast, et jätkusuutliku elukorralduse võtmeks saab olla ainult koostöö, mis sünnib haritud firmajuhi, teadliku tarbija, progressiivse ja loodushoiule suunava seadusandluse, eetilise poliitiku ühistest jõupingutustest kõige laiemal rahvusvahelisel tasandil. Ükski lüli eraldi ei oma läbimurdeks piisavalt jõudu.

Kui hakkame rakendama ökoprintsiipi – kasutaja maksab ja saastaja maksab, siis tulevad Eesti Energialgi pahad päevad, tarbijad hakkavad maksma rohkem, ja investeerijad, eriti säästvatesse lahendustesse investeerijad, mitte midagi. Edumeelset mõtteviisi tuleb igati ka rahaliselt turgutada, töökohti loova ettevõtja asemel maksustada tarbijat, ikka ja jälle tarbijat, mitte aga totrate, kuid kahjuks toimivate turunduskampaaniate abil sundida inimesi aina rohkem tarbima. Kui suletud tootmistsükkel oleks tootmisele kehtestatavaks eeltingimuseks, siis hakkaks lõppema ka vee ja elektri arutu raiskamine.

Kui jäätmeseadust veel rangemaks muuta ja kehtestada tootja vastutus toodetava kauba utiliseerimise eest, küll siis ka lahendusi leidma hakatakse. Mõned neist ehk kõlbavad ka patenteerida. Kui maal ja veel oleks õige hind, siis ei kogutaks puulehti mustadesse kilekottidesse, et prügiauto need 50 kilomeetri kaugusele veaks, vaid pandaks need aianurka, et paari aasta pärast võtta sealt värsket lillemulda. Kui suudaksime ühiskonnas saavutada hoiaku, et heaperemehelik suhtumine, talupojamõtlemine, kaasinimeste hingelise heaoluga arvestamine ongi tulevase rikkuse eeltingimus, siis hakkaksid ka ideed sündima.

Kui majandusteadlased võtaksid vaevaks tõestada, et mitte ainult Amazonase vihmametsas kasvaval puul ei ole kolm korda suurem rahas mõõdetav väärtus kui palgina väljamüüdud metsal, vaid sama mall kehtib ka Alutaguse laante puhul. Kui valitsus keelaks palgi väljaveo ja avaks katkematu krediidiilini kõigile puidutöötlejatele, siis oleks kümne aasta pärast ehk Eesti puidudisain maailmakuulus. Ja töötuid ei oleks ja abiraha ei peaks maksma ja seetõttu võiks makse vähendada.

Kõigepealt peaks investeerimispankureid pigistama. Pankur, kelle peas ka loodushoiu mõtted tiirlevad, on kindlasti meie esimene dollarimiljardär. Jälgige trende, vaadake, mis suunas arenevad ettevõtted Euroopas, millistest printsiipidest lähtudes jagavad soomlased ja norrakad oma riigieelarveid. On, mille üle

mõelda kasutatud rekkade kokkulugemise asemel, millega tegelevad meie TOP-tegijate edetabelite koostajad. Me siblime pisisjade ümber nagu kanad takus ja usume ikka sinisilmselt, et ülepea kasvanud probleemid kaos kord lahendab.

Kes siis on see vapper mees, kes San Francisco linnas päikese- ja tuuleenergeetika arendamiseks korraldatud 100 miljoni \$ suuruse võlakirjaemissiooni näite varal julgeks meil koguda 100 miljonit krooni kohaliku alternatiivenergeetika arendamiseks, seejärel viiks läbi e-stonia võlakirjaemissiooni ja siis juba Euro-expressi oma üle Euroopa, et iga europlane saaks oma 100 euro kaudu toetada kiirrongiliikluse arengut, et autotranspordi välikulud, mis meie kõikide kanda, ei oleks 700 miljardit eurot aastas, vaid raha oleks õigel ajal keskkonda mittedaastavatesse projektidesse investeeritud.

Kas see tõesti peab olema mõni lätlane?

Jahumine SKP-st ja majanduskasvust

Räägime veidi muinasjuttu. Elas kord ilus ja rikas mees Tõnis ja elas ka vaene tark naine Ege. Tõnis ostis uhke auto 200 000 krooni eest ja iga päev ka kütust $365 \times 300 = 109\,500$ krooni aastas – riigi SKP kasvab nii et mühiseb. Ege sai Rootsi sugulastelt kasutatud jalgratta ja vahetas sellel kummi 100 krooni eest – otsi kuidas tahad, SKP-d pole ollagi. Tõnis ostis ka maja 2 miljoni krooni eest, Ege remontis oma metsast saadud lauamaterjaliga vanematemaja teise korruse ja elab katusekambris nagu miška, ainult SKP ei taha kuidagi tõusta.

Tõnise ilus naine tahtis veel ilusam olla ja viis palju-palju raha plastikakirurgile, Ege seisis vihmaga räästa all ja nägi suve lõpul jälle viis aastat noorem välja – tänu taevaisa silmaveele. Ka majandusanalüütikud nutsid, sest järjekordselt ei mingit majanduskasvu.

Palaval suvel lülitas Tõnis sisse viimase peal konditsioneer, sai sellest kopsupõletiku. Kiirabiauto, mis teda haiglasse viis, sõitis vastu puud, Tõnis oli ju nii tähtis mees ja auto pidi erakordselt kiiresti sõitma. SKP rõõmustas, sest uus kiirabiauto kasvatas teda rohkem kui viimase malli Mersu. Ege avas öösiti akna, et öine jahedus teda varaste hommikutundideni silitaks ja oli täiesti unustanud sellise sõna nagu arstionu. Ei teadnud ta midagi nendest valgetes kitlites onudest. Ilus elu sel Egel, aga ei mingit SKP-d. Tõnisel on SKP-d kuhjaga, aga elu ainult muresid täis.

Ege stiilis saaks elada aegade otsani, aga Tõnise planeedi aegumistähtjaks on ennustatud 2050. Karta on, et see jõuab palju varem kätte – maa, vee ja metsade häving kasvab üha kiirenevas tempos. Nii peabki Ege igavat majandusteadust tudeerima ja Tõnisega dialoogi pidama, sest planeet on neil kahjuks ühine. Hetkel kehtiva majandusmudeli ja meetodika puhul näitab majanduskasv ressursside prahiks muutmise kiirust inimese poolt, näitab elu hävitamise kiirust ja ei midagi muud. Majanduslik arvestussüsteem, millega mõõdetakse majanduskasvu, ei arvesta sotsiaalse ega looduskapitali hävitamist – sõjad, üleujutused, õlireostused, terroriaktid lähevad kõik arvesse kui majandustoodangu puhastulu! Kui meelita-

me siia välismaiseid ettevõtteid oma odava elektri (elekter on odav ainult seetõttu, et arvestusmetoodika ei kannata mingit kriitikat ja tulevastelt põlvedelt võetakse maa ja põhjavesi) ja madala palgatasemega, siis laseme neil kasumit teenida oma maa hävitamise ja inimeste kurnamise arvel.

Kui aga riigi jätkusuutliku arengu pärast tõsist muret tunneme, siis peame vabastama end majanduskasvu kinnisideest, vabanema illusoorsetest majandusmüütidest ja looma uue majandusmudeli, mis lähtuks järgmistest põhimõtetest:

- loodusvarade kasutamise tasakaalustamine ökosüsteemi taastootmisvõimega (hetkel, mil planeedi elanikkond on 6 miljardit inimest, võib elukeskkonna tasakaalu rikkumata igäüks meist päevas põletada fossiilseid kütuseid 2 l bensiini või selle ekvivalendi ulatuses! Kuidas tunne on, automüüjad? Naftatransiidiaärmehed? Mida olete ette võtnud mittesaastava automootori loomiseks? 500 miljonit autot on ootel...)

- kasutaja maksab ja saastaja maksab
- arengu hindamine jätkusuutlikkuse näitajate alusel – toodetud, loodus- ja inimkapital. Metoodika võeti Maailmapanga poolt kasutusele juba 1996. aastal, ent kahjuks ei ole saanud see valdavaks ega suutnud asendada kasvu tagaajamist
- suletud tootmistsüklid, mis kasutab taastuvat energiat ja on jäätmevaba
- igasugune prügi sorteeritakse enne prügimäele saatmist ja sisuliselt ei olegi sinna midagi viia, kui klaas, paber, plastik ja metall on eraldi konteineritesse sorteeritud ja ohtlikud jäätmed kokku kogutud.

Korporatiivsed huvid saavad ainukesena kasu majanduskasvu taga ajavast avaliku sektori poliitikast, sest SKP kasvuks peetakse nii metsade, kalavarude, maavarade hävitamist kui ka metsade maharaiumisest tingitud üleujutuste tagajärgede likvideerimist, puhastusseadmete ehitust, liiklusõnnetuste tagajärgede likvideerimist, vanglaid, surnukuure, kõike seda õgib SKP-elukas. Lõppenud üleujutus Euroopas kasvatas SKP-d Saksamaal 15 miljardit eurot, Austrias 7 miljardit. Issand, heida armu, saada veidi üleujutust, et saaks majandusnäitajaid paremaks ja elu halvemaks!?

Majanduskasvu kõrvalproduktid on üha kiirenev elukeskkonna hävimine, õhu ja vee saastatus, kõrge müratase, keemiliste ainete üha intensiivsem kasutamine toiduainetetööstuses, suurenev haigestumine, eeslinnade teke, ainusõltuvus auto-liiklusest, televisioonist, reklaamist, labastest lõbustustest – inimliku mõõtme ja südamlike suhete kadumine. Neid vajab Ege niisama palju kui värsket õhku ja puhas vett, mis on eksisteerimise esmasteks tingimusteks.

Kui majanduskasvu tekitada alternatiivenergeetika, rongi- ja rattaliikluse, merelaevanduse, bioplasti tootmise, puidust valmistoodangu müügi, ökoturismi, ma-

hepõllunduse, e-valitsuse, muusika, tantsu ja laulu ekspordiga, siis on Ege nõus ka SKP tõusuga. Mitte ainult tarbimise arvelt nagu praegu, tõus iga hinna eest, tõus ükskõik mis hinnaga, tõus tõusu pärast ei saa kindlasti olla meie eesmärk. Kunagi ei tohi sisu ohvriks tuua vormile, nii lihtne see elu ongi.

*ärge ülendatagu võimekaid
ning rahvas ei võistle
ärge hinnatagu haruldusi
ning rahvas ei varasta
ärge nähtagu ihaldatavat
ning rahva süda pole rahu*
Daodejing

Kuritegevus, majanduskasvu laps

Ärge ülistage rikkust, ja rahvas ei varasta! Nii lihtne see ongi. Ja oli niisama lihtne ka tuhandeid aastaid tagasi, kui Lao-zi mõtted kirja pandi. Kui aga kogu ühiskond on allutatud seksi/surma pedaale lakkamatult tallavale räigele turundus-mehhaanikale, mis meile iga päev meediast peale voolab, võib ka loomu poolest kõige karskemast ja alalhoidlikumast inimesest saada võõrast vara, verd ja kuulsust himustav megäär.

Imestan siiralt, et kõigi inimeste mõistus ei ole veel survele järele andnud – ostad vee peal sõitva auto ja oledki Kristus valmis, ostad talverehvid meilt ja sind, ainult sind oodates lebavad päevitusriietes tädid lumehangedes kopsupõletikku kartmata, teatud kohvi ostmine annab ka kobeda kuti kauba peale, ja kui hästi palju ja ainult meilt ostad, siis saad veel reisi Kanaaridele. Autoostuga Kristuseks saamine on muidugi kõige kõvem sõna – mõelda vaid, ainult veidi rahakest ja Kristuseks olemise kaif on käes, ei mingit vaimset kirgastumist ega kannatusi, ei mingit jumalust ega Püha Vaimu. Ainult veidi rahakest. Kui teenida ei jõua, ei oska, ei viitsi, siis minnaksegi vargile. Ühiskonna absurdsest kõrgete nõudmiste saavutamiseks hakkab noor inimene tegema mida iganes, pürgides sisuliselt ühiskonna heakskiidu poole.

Kas 30 miljonit krooni maksev reklaamikampaania suudaks inimestele selgeks teha, et ainuke efektiivne kuritegevuse vastu võitlemise viis on preventsiioon?

Arvutada välja, palju siis kuritegevus ühiskonnale aasta vältel maksma läheb, ja selle raha ulatuses hakata tegema ennetustööd, et meie lastest ei kasvaks kurjategijad, vaid loovad, haritud, mõtlevad inimesed. Kui 1,4 miljardit on materiaalne kahju, 300 miljonit vanglate ülalpidamine, siis veel kriminaalprotsessid maksumusega 120 000 krooni, turvameeste ülalpidamine, kõik turvasüsteemid jne. pluss kõige lõppu veel kurjategijate elamata jäävad elud, olemata perekonnad, sündimata lapsed – kõik see läheb maksma miljardeid kroone. Aga otsustajatel puudub elementaarne julgus anda inimestele laenu kõrghariduse omandamiseks, ümberõppeks, korteri ostmiseks, ja miks mitte ka laste kasvatamiseks.

Reklaami ja turundust peetakse nii pühaks lehmaks, et isegi mõtetes ei tohi neid puutada, aga just sealt peaks alustama. Reklaam on tarbimise mootor, reklaam veab sisuliselt majanduskasvu, mis viimasel ajal kasvab sisetarbimise ja laenu arvelt. Selle asemel et korrigeerida majanduskasvu arvutamise meetodikat, panna see keskkonda säästva ja tegelikku heaolu loova tegevusega arvestama, jätkatakse endiselt laenuvõtmise ja tarbimise õhutamist. Või alustatakse ameerikalikku “püha sõda” odava tooraine saamiseks!

Kujutleme nüüd olukorda, kus TV-, raadio- ja trükireklaam on ära koristatud – palju puhtam ja kergem tunne filmi vaadata, mingit katastroofi sellele ei järgne. Inimestel on teada kohalike kaubanduskeskuste asukohad ja sinna nad siis lähevad, saavad kohapeal infot, kõike näha ja katsuda. Seatakse sisse TV-maks või leitakse muid makseviise meelelahutuse pakkumiseks. Kui kuritegevus läheb aastas riigile maksma 1,4 miljardit, siis rahastada telekanaleid 3x20 miljonit krooni on kaduvväike summa, mis ometi aitaks mõtteid kuritegevusest eemal hoida. Kui õhtuti oleks telekanalitel meelelahutuslik funktsioon, siis miks ei võiks hommikuti olla hariv funktsioon nii lastele kui ka täiskasvanutele.

Pangad annavad laenu kuni 30 aastaks. See tähendab, et sisulised arengud järmisteks kümnenditeks on valmis ja inimesed reipalt lõa otsa võetud – õppelaenu, kodulaenu, autoliisingu, tarbimislaenuga. Igasugune revolutsiooniline mõte on takerdunud, sest inimesi on õhutatud tarbima üle taluvuspiiri, nad on end lõhki laenanud, kogu nende edasine elu põhineb kuulekusel ja hirmul mitte töökohta kaotada. Keegi küsis sarkastiliselt – mis on suurem kuritegu, kas röövida pankka või asutada see?

Eesti ühiskond kardab uut mõtet, ta läheb uuele mõttele nii raevukalt vastu, et teda on raske haletsuseta vaadata. Millal suudame vaimselt kasvada isiksusteks, kes mõistaksid oma lahutamatu seost teistega, mõistaksid, et ka teised teevad halba minu süü pärast, sest kõik on kõige läbi põimunud üheks tervikuks?

Tõhus võitlus kuritegevuse vastu on preventioon, mis algab ühiskonna kes-

UUS POLIITIKA

kendumisest vaimsetele väärtustele, loovuse eelistamisest tarbimisele, reklaami piiramisest ja inimeste rahulejätmisest. Las inimene ostab siis, kui tal tõesti midagi vaja on. Tarbimisele õhutamine on kuritegelik nii inimese kui ka keskkonna vastu. Jätkuvalt surutakse inimese kõige madalamatele kirgedele, ja siis tahetakse, et inimesest saaks pühamees. Ei, temast võib saada kurjategija.

Tasuta püha õhtusöömaaeg, kas kõigile?

Lepime kohe alguses kokku, et mingit TAGASTAMATUT ABI Euroopa Liidult ei ole olemas ega tulemas. Pole ka kunagi olnud ühegi riigi jaoks, on ainult juustutükike hiirelõksus ja ei midagi enam. Kogu see raha, mida “tagastamatu abi” nime all meile antakse, võetakse aja möödudes mitmekordselt tagasi. Kahju, mida selle rahaga tekitatakse, võib nimetada korvamatuks nii meil kui ka mujal. Keskuse rahaga hävitatakse süstemaatiliselt ja järjekindlalt kohalikku infrastruktuuri ja segatakse isearenevat, isereguleeruvat kohalikku majandust. Riikide sissetulekust laekuv raha jagatakse riikidele tagasi juba Brüsseli lobbygruppide huve arvestades, liites sellele veel kohaliku omafinantseeringu kohustuse. Andes Brüsselist paar miljardit krooni Euroopa autotootjate huvides meie autoteede ehituseks, hävitatakse väikeriigi rongiliiklus, laevandus, ühistransport, kergliiklus ja isegi kõnniteed. Põhimõttel, et kes neid kasutuid kõnniteid ikka kasutab, kui kõik istuvad autodes – mis meil vanurite või lastega asja, ühed surevad varsti ära ja teisi enam ei sünnigi!

Raha jagamine nii ISPA, Sapardi kui Phare poolt on rangelt reglementeeritud ja selle taga on autotranspordi, lennunduse, jäätmekäitlejate, eurobürokratiide võimas lobby. Miks on meie ametnikud ja riigipoolne administreerimine nii võimsalt arenenud ja laiutab üle ettevõtluse, sest 2/3 ehk 4 miljardit krooni “euroabist” viimase kümne aasta jooksul on kulutatud riigiaparaadile. Ei ole ju võimalik EL bürokraatiat siia laiendada, kui ametnikearmeed ootamas pole. Lisaelarvest määrati ka 230 miljonit juba meie teenitud raha, et teha väärilisi ettevalmistusi Euroopa raha vastuvõtuks? Ametnike ebaproportsionaalselt kõrged palgad keskmise sissetulekuga võrreldes on ju samast allikast pärit? Kui euronõustaja teenib 13 000 krooni päevas ja viib koos sellega ka enamuse abirahadest siit tagasi, siis meie mees tahab ju ka sama summa, kuid üksnes ühes kuus. Avalike teenuste hüvilis hinnatõus, maksukoormuse varjatud kasv, väikesele rahvaarvule liiga kulukad omavalitsused nõuavad kiiremas korras e-stoniat, mis teeks riigivalitsemise arvuti-ekraanilt jälgitavaks ja säästaks kümneid miljardeid. Kui me projekti aga EL-i

tagasi müüksime, siis võiks EL halduskulude osa väheneda 1% võrra ehk rahalises vääringus 962,4 miljonit eurot ehk 15 miljardit krooni aastas. Kui oleksime võimalised looma selliseid projekte, miks peaksime siis ootama seda 3 miljardit krooni võõrast raha oma maad kahjustama? Süsteem on seejuures veel nii peenelt pikantne, et kui meilt see raha tagasi võetakse, siis minnakse sellega uusi kandidaatriike liitma. Suurkorporatsioonide südamearter on kafkalik bürokraatia: ohjeldades bürokraatiat ohjeldad ka monopoli. Eestis on väga paljud asjad paremini kui Euroopas, me peame selle ainult nähtavaks ja tõsiseltvõetavaks tegema, usaldades oma maalähedast mõtlemist ja südamehäält.

ISPA annab raha projektidele, mille maksumus on vähemalt 5 miljonit eurot. No tule taevas appi, Eesti tingimustes saavad need olla ainult võimsad üleriiklikud ettevõtmised: gigantide, mammutite, kolosside loomine ja kohaliku, juba tekkinud eraettevõtluse väljasuretamine on sellesse "abisse" ju sisse programmeeritud Euroopa turuliidrite, monopolide, suurkorporatsioonide ja kelle iganes poolt, kes tahavad ida poole uutele turgudele laieneda.

ISPA annab raha ainult autoteedele, mitte mingil juhul ühistranspordi arendamiseks või näiteks jalgrattatee ehituseks ümber Saaremaa, mis tõesti looks piirkonnale lisaväärtust ja tooks esile saare unikaalsuse. Hollandi jalgratturid, Inglismaa kõndimiseharrastajad, Ameerika ülekaalulised ja sõbrad taanlasedki tuleksid siis seda uudistama ja kasutama. Siis võiks rääkida saare eraettevõtluse ja meie riigi kasumist, mis Euroopa rahaga on saavutatud. Ent sorry, see kõik on Brüsselis juba välistatud – väga peenelt, väga kavalalt. Autode müügist laekunud raha läheb ilusti Euroopasse tagasi.

Viimane uudis 08.11.02 ISPA rahaeralduse kohta oli 112 miljonit krooni 570 hektari tuhaväljade taastamiseks. Palju siis hektari hinnaks tuleb, ainult 196 491 krooni. Tahab ehk keegi seda maad ära osta? Vabariigis, kus on 600 000 hektarit metsa ilma peremeheta, kus tasuta maad on vabalt saada, kus lapsed on tänaval, kus AIDS-i ennetuseks kulutatakse 2 miljonit krooni, on see kuritegelik.

Esmakordselt ISPA ajalooks hüvitatakse 84% projekti maksumusest, sest projekti realiseerimisega ei looda uusi väärtusi...midagi nii hullu pole ma tükil ajal kuulnud. Selliseid projekte võib teha, kui on valida rahahunniku ärapäletamise või selle võimalikult total viisil kasutamise vahel, aga mitte täna, mitte Eesti Vabariigis, mitte siin ja praegu, kus inimestel ei ole tööd ega haridust, kuritegevus kasvab, laste tervis halveneb, arstiabi ei ole enam kättesaadav, kaevud on paljudes kohtades juba kuivad, metsa hävitatakse ilma mingi mõõdutundeta, puudu on keskkonnakaitseinspektorid, metsavahid, eksperdid, nõustajad, keda kõiki oleks saanud selle raha eest koolitada. Minna 112 miljoni krooni eest renoveerima tu-

havälja, mis aastast 1986 ei ole enam kasutusel! Mul lihtsalt pole sõnu, aga pean rääkima, sest tagasi tuleb see maksta meil kõigil, ja mina ei taha selliste otsuste eest maksta. Tahan riiklikul tasandil otsuseid, mis on terve mõistuse tehtud. Iga päevaga saab üha selgemaks, et iga viimne kui kodanik peab hakkama riigielu vastu huvi tundma ja õppima oma riigi eest vastutama. Las Eesti Energia renoveerib omavahenditest kuidas jaksab, paneb hävitatud maa hinna elektri hinnale otsa, hakkab vee eest õiget hinda maksma ja saab ehk isegi lõpuks teada, milline on tema poolt toodetava elektri tegelik omahind.

Kui vaba inimene vabal maal oma ausalt teenitud rahaga ostab kolm Ferraraaari, no mis saan mina siis kosta – et ostku neljas veel, kuigi vabariigis ei ole ühtegi teed, kus sellise autoga sõita sobiks. Riigi raha raiskamine ükskõik mis sildi all ja kavalaid teid pidi oma sõpruskonna hüvanguks on lubamatu.

Carmen Kass kalossides ehk tegelikud toimetehhanismid

Kui valimised midagi muudaksid, oleksid need ammu ära keelatud, kirjutas ajakirjanik oma kommentaaris, ja sellepärast ongi vaja mõista tegelikke toimetehhanisme. Mis siis ikkagi määrab? Raha, mu noored sõbrad, raha. Aga raha ja mõistus saavad veel harvemini kokku kui ilu ja tarkus.

Maailm toimib inertsi, meie tänast päeva määravad otsused kuldsetest 60-nendatest ja täna tehtavad otsused omavad mõjujõudu järgmised 20 aastat vähemalt, jutust ei olene sisuliselt midagi.

Ehitatakse täna supermarket, võetakse laenu 500 miljonit 10 aastaks ja selle aja jooksul tuleb miljard pankadele tagasi maksta. Rahamees sunnib turundusosakonda tegelema nii hullude, pahade kui ka mõttetute päevade väljamõtlemisega, sest inimesed on vaja ostma meelitada, sundida, sõidutada, mida iganes, tema saab läbimüügilt preemiat. Varsti ehitatakse kõnniteed kaubamajadest läbi, sest muidu järsku keegi jätab ostmata. Jalakäijate tänavad ei ole mitte meie kõndimisvajaduste rahuldamiseks, vaid ikka ostuiga tekitamiseks! Iga ilusat ideed on võimalik alatult ära kasutada ja seda ka jätkuvalt tehakse. Rääkida tarbimise vähendamisest, kui iga kuu avatakse uus supermarket, on nonsens. Kui supermarket ostjate puudumise tõttu kujundatakse kultuurikeskuseks, vaba aja veetmise kohaks, vaat siis oleks meil lootust.

Ehitatakse täna europrügila 700 miljoni krooni eest, ja kui pangaprotsent jääb 10 juurde, siis tuleb jälle 1,4 miljardit puhast raha isakestele tagasi maksta. Isakesed on väga meeldivad, malbed, lõhnastatud, lipsustatud, ferraaridega pikendatud ja nende eest ei ole pääsu. Tuleb osta prügi ja tassida see koju ja kodunt prügimäele – see on meie püha üritus. Kõik poliitilised parteid võivad ju rääkida prügi sorteerimise vajadusest ja keskkonna säästmise oma programmi sisse kirjutada, aga miljardi surve all see ainult jutuks jääbki. Kui kellelgi otsustajatest oleks olnud

arusaamist, et prügi tuleb sorteerida seal, kus see tekib – kodus, tehases, kaupluses ja sealt suunata töötlemisse, siis oleks ära langenud vajadus prügilade ehitamiseks. Oleks piisanud 100 miljonist kroonist 4-osaliste prügikastide juurutamiseks valamukapi all. Aga sellest ei saa ju rikkaks!

Ehitati valmis eurovangla, kulutati jälle 500 miljonit ja nüüd on ainult vange vaja, andke vange, rohkem vange. Kus olid meie koolimajade ehitamise ja remontimise ideoloogid siis, kui võeti vastu otsus loobuda 100 koolimaja ehitusest/remondist. Et vangidele ideaalseid elutingimusi luua? Need otsustajad ju siblivad reipalt meie hulgas ringi, tuututavad tähtsate nägudega koosolekutel ja koguvad valimistel musterkodanikena hääli. Tuleb endale ausalt tunnistada, et 100 koolimaja renoveerimiseks ideaalselt sobinud raha on täiesti mõttetult kulutatud. Rahval ei ole aega selle kõige üle mõelda, rahvas ostab – ruttab ostma, tuleb ostmast ja väljapääsu rohelist silti ei tee ta märkama.

Sõitke rongiga, säästke keskkonda, kasutage autoroolimisest vaba aega mõtetegevuseks, lugemiseks, suhtlemiseks – ent pole võimalik, sest rongi ei ole. Sõitke jalgrattaga koju ja tööle – ääretult eluohulik, sest teid ei ole. Toituge tervislikult – ei saa, kui poelett on nitraatidest pungil.

Räägime autostumise vähendamisest. No räägime. Alustame automüüjatest. Peugeot müüja teavitas avalikkust, et järgmine aasta tahab müüa autosid miljardi eest. Kas meil õnnestub teda dialoogi käigus veenda, et need autod ei mahu kuhuigi ära ja et tahaks hoopis raudteed ehitada ja ühistransporti arendada ning tema müügimehed peaksid suu boonustest puhtaks pühkima ja majalaenu võtmata jätma, lapse erakooli asemel tasuta elukohajärgsesse vanglat meenutavasse asutusse panema. Isegi diplomaatia kõrgpilotaaz tundub olevat võimetu. Luua uus majanduskeskkond praegust tarbimistaset alandamata – hetkel oleks see eurorahadega isegi võimalik. Ometi tegeldakse tarbimishüsteeria õhutamisega, mitte uute töökohade loomisega. 2% ekspordi langust ja 10% sisetarbimise tõusu on lausa ähvardavad arvud, 10% ekspordi suurenemist ja 2% tarbimise vähenemist oleks tere-tulnud.

Pangalaenu ei anta ju kellelegi heast südamest elutingimuste parandamiseks, vaid ikka ja ainult kodaniku orjastamiseks, taltsutamiseks, et saada kuulekas mutriku ühiskonna rahamasinasse, kes austaks ülemust ja töötaks nina ees rippuvat rahapakki nähes nii innukalt, et mõtetegevusele ei jääks enam sekunditki aega. “Avaliku sektori priiskamine ergutab eratarbimist, mille kasv loob omakorda soodsa pinnast raha juurde laenamiseks,” kirjutas Marek Strandberg kord Päevalehes. Luksuses kümblev tšinovnik on selle loogika põhjal pankurile eriti kasulik, sest just nimelt tema loob tarbimise trendi.

Kus on siis lahendused, et meie tänased otsused saaksid 20 aasta perspektiivis õiged? Kõigepealt on vaja informatsiooni. Mind šokeerib, kuidas otsustajad ei ole karvavõrdki huvitatud maailmas toimuvast, kõik käib ainult oma rahakoti hetkekasu huvides ja sõpruskonna abil. Eesti Roheline Liikumine on Euroopas toimuvate protsesside analüüsimisel teinud tänuväärset tööd, www.roheline.ee trükiste alt leiate lugemiselamusi, mida isegi raske uskuda. Veel raskem ellu viia, kui tarbimishulluses valija on pjedestaalile tõstnud vaimselt küündimatud otsustajad.

Muuseas, kallid lugeja, kas sina valiksid oma euroesindajaks Kassi või Küber-ruumi Koidula?

Lõputu kasv suletud süsteemis

Kuidas see on võimalik? Iga normaalse inimese arvates see ei olegi võimalik. Olukord muutub kardinaalselt, kui küsimuse all on lõputu majanduskasv Maa ökosüsteemis. Siis arvab iga ennast normaalseks pidada tahtev inimene, et see on võimalik, et see on ainuõige ja kuidagi teisiti see ei saagi olla. Midagi on väga valesti. Lõputu majanduskasv oleks siis võimalik, kui meil oleks suletud, jäätmevaba tootmistsükkel ja taastuv energia kasutada, aga me isegi mitte ei pürgi sinna poole, me jätkame endile valetamist, peidame ja hajutame üliohtlikke jäätmeid ja tarbime kümneid kordi üle maakera taluvuspiiri, teeme tähtsat nägu, üritades iseendid veenda absurdi mõttekuses. Mida kiiremini me reaalsusele näkku vaatame, mida kiiremini kehtestame reaalsust vajadustest tulenevad saastennormid tööstusele, mida kiiremini lõpetame tarbimise mahitamise – seda suurem on me lootus ellu jääda.

Võttes viimase aja kasumiuudised ajakirjandusest ja üritades neid veidi laiemalt lahti mõtestada, tahaksin ma küsida, kas majandusinimesed esitavad endile küsimusi – mille arvelt kasum teenitakse ja kuidas ettevõtte poolt teenitav kasum laiemalt ühiskonda suhtestub.

Ühisliisingu Grupi puhaskasum oli mullu 99 miljonit krooni, võrrelduna 2001. aasta 58,4 miljoni krooniga. Grupi liisingportfell ületas kolme miljardit krooni ning faktooringportfelli maht kasvas aastaga 57,6 protsenti, teatas Ühisliising. Ühisliisingu AS teenis mullu 86,3 miljonit krooni puhaskasumit ning tütarettevõtted 12,7 miljonit krooni. 2002. aastal on Ühisliisingu grupi varad kasvanud 51 protsenti, 4,35 miljardi kroonini. Kasum teeniti nende inimeste arvelt, kes tahavad täna kulutada rohkem kui neil vara on, elada oma homse teenistuse arvelt, uskudes, et teenivad paari aasta pärast niisama hästi ja on nõus selle eest ka 30% rohkem maksuma.

Eesti Loto kasum 14 miljonit krooni. No see on nüüd küll puhtalt rumalate arvelt teenitud, kes ei oska oma rahaga midagi mõistlikku peale hakata. Kuigi tõenäosus lotoga rikastuda on niisama suur kui välgunoolega pihta saada, siis esimest

võimalust loodavad kõik, teist ei usu mitte keegi. Inglismaal tehtud uurimused lo-
tovõitjate traagilistest allakäikudest võiks omaette artikli teema olla. Hasartmäng
on haigus, ei enam, ja häbi on haigete pealt teenida.

Autofirmad. Teenisid superkasumi, ja see on võimalik ainult autotranspordi
välikulude mitteamustamise tõttu, sest need jäetakse kogu ühiskonna kanda.

Raskeveokite omanikud maksavad oma kasumi säilitamiseks erakonnale pool
miljonit ja riigil jääb kümneid miljoneid saamata. Kes peaks maksma teedeehituse
eest, kui mitte need 60 tonni kaaluvate veokite omanikud? Igale asjale õige hind!

Alkoholiaktsiisist laekuva 1 krooni kohta osutatakse arstiabi 5–6 krooni eest,
kui rahva arvel ravitakse alkoholihoobes liiklusõnnetusi põhjustanud ja eluks ajaks
sandistunud inimeste tervist. Väga kilplaslik värk selle alkoholiaktsiisiga, kui seda
ei oleks, ei oleks vaja teha ka 5 korda suuremaid kulutusi tervishoius.

Kasum küll, aga mille arvelt? Kas esitate endile mõnikord küsimusi, mille vas-
tused on äärmiselt ebameeldivad ja keeravad pea peale kogu klantspildi, sundides
mõtlemale veidi laiemalt kui heaks tooniks peetakse?

Arvuti auto asemel jõulukingiks

Ühe auto keskkonnamoormus selle tootmise ja keskmise kasutusaja jooksul

Toorainete kaevandamine:	26,5 tonni kaevandusjäätmeid 922 m ³ saastatud õhku
Toorainete transport:	12 liitrit toornaftat maailmamerre 425 miljonit m ³ saastatud õhku
Auto tootmine:	1,5 tonni jäätmeid 74 miljonit m ³ saastatud õhku
Auto kasutamine:	18,4 kilo ohtlikke jäätmeid 1,016 miljonit m ³ saastatud õhku
Auto ära viskamine:	102 miljonit m ³ saastatud õhku

Ühe auto tootmine saastab rohkem kui selle kasutusajal tekkiv saastamine kokku.

Allikas: The Environmental Cost of One Car – Cradle to the Grave Study, Umweltund Prognose-Institut Heidelberg

Maailmas on kokku üle 500 milj auto Eestis on 460 000 sõiduautot

Ja mitu arvutit? Arvuti tootmine ja kasutamine muidugi saastab ka, aga suurusjärg on 1000 võrra väiksem, hobbujõudusid ülekantud tähenduses võib aga rohkemgi olla.

Kuna eraomand on püha ja puutumatu, siis poliitiliselt on võimalik minna ametkondade autopargi kallale ja seda ma ka reipalt teen. On halenaljakas kuulata irisemist, et laste jaoks ei jätku raha riigis, kus autodele kulutatakse 12 miljardit aastas! Häbi võiks olla ja ka mõistust võiks olla, sest kulutuste vähendamine 1/6 võrra oleks ju peaaegu märkamatu, aga säästu annaks 2 miljardit!

Et avaliku sektori arvutiseeritus on 100%, siis sellega on loodud materiaalne baas autodest loobumiseks riigiparaadis. Ühtegi autot enam linnades asuvasse riigiasutustesse juurde ei osteta (tahad autot, siis vii asutus Mikitamäele), olemasolev autopark müüakse maha ja ametnikele ostetakse ühistranspordi kuukaart, mida võib käsitleda palgalisana. Mida annab selline kuldloige riigi tasandil:

- ringisõitmise asemel hakkavad ametnikud tööle
- igast arvutist on näha rahva teenri päevatöö ja töö tulemus on reaalselt mõõdetav, kontrollitav
- kaob ametniku subjektiivsus kodanikuga suhtlemisel, sest arvuti on vahel
- elektrooniline dokumendihaldus säästab meile miljardeid riigieelarvest ja kodanikule on elektrooniline “paber” riigilõivuvaba: üritame ikka alati mitu kärbest ühe hoobiga ehk üks arvuti teeb ära kahe ametniku töö
- vabanenud ametnikke ootab pikisilmi erasektor, kus on juba tajutav tööjõupuudus
- ühistransport hakkab lõpuks ometi arenema, koheselt tekivad rohelised sõiduredad, uued ekspressbussid, marsaliinid, trammiteede pikendused, kui ametnikud oma nahal tajuvad ühistranspordis valitsevaid õudusi. Hirv kuulutatakse ühistranspordikasutajate lemmikloomaks!
- kuna 3 bussi teenindab 100 auto reisijad, ent võtab tunduvalt vähem tänavapinda ja parkimiskohti ei ole ka vaja, siis tänavate laiendused võib ära jätta ja teedeehituseks mõeldud summad klassi võrra kvaliteetsemasse tänavakattesse investeerida. Ja investeringuteks peab autokasutaja andma 75 KORDA rohkem raha kui jalakäija, sest linnaruumi võtab jalakäija 0,8 m², rattur 3 m² ja auto 60 m². Sotsiaalne õiglus ikka eelkõige, sellest algabki ühiskonna uuenemine, kui kasutaja maksab ja saastaja maksab, igaüks ikka ise oma mõnu eest, härrased seltsimehed!
- hakatakse kasutama rohkem taksosid ja taksojuhtidega saab sõlmida ühiskondliku kokkuleppe, et nad ei sõiduta seksituriste lõbumajadesse oma perede äraelatamiseks, vaid saaksid sissetuleku siivselt riigiteenistujalt, kes ei viitsi kõnida.
- erasektor, nähes riigi poolt sellist kasinust ja kokkuhoidlikkust, tõttab kohealt eeskuju järgima ja kulutab oma miljarditesse ulatuvaid sääste arvutiseerumise, internetiseerumise, digitaliseerumise peale. Ja riigi innovaatus, tootmise efektiivsus, ressursside säästmine toimib silmnähtavalt.

Agas algab see kõik elementaarsest julgusest – julgusest otsustada, teha valikuid, kehtestada prioriteete, põhimõtetest kinni pidada, jääda aatele truuks.

Üks kaart kõige jaoks

Üks inimene ja üks kaart. See oleks mugava, laisa ja rohelise inimese suur unistus. Elektrooniline ID-kaart, mis täidab ka pangakaardi funktsioone ja samas avab kontoriuksi nagu Sertifitseerimiskeskuses, millega saab bussis piletit osta ja notariaalseid tehinguid vormistada. Laps sünnib ja saab oma kaardi, mis toimib ka haigekassakaardina ja sellega saab registrist kõik inimest puudutavad andmed, alates vanemate tervislikust seisundist, pärilikest haigustest ja lapse sünnikaalust. Arst toksib juurde ainult viimase külastuse aja ja diagnoosi.

Digitaalallkirjadega asjaajamine tooks kaasa lihtsuse, avatuse, läbipaistvuse ja arvestatava ressursi kokkuhoiu. Kaob ära subjektiivne moment ametniku ja kodaniku suhetes, dokumendi liikumine on arvutist jälgitav, ametkonnad saadavad avaldusi edasi elektrooniliselt ja menetlevad neid isekeski, kodanikul pole vaja midagi muud kui ainult oodata vastust oma arvutiekraanile. Riigiametid võiksid asuda Türi või Mäekülas, väikelasteemad klõbistaksid kodus arvutit, kui laps kõrval mängib, ja lahenduma hakkaksid nii ääremaade probleem kui ka tööhõive. Sotsiaaltoetused väheneksid ja kinnisvarahinnad Tallinnas langeksid.

Linnar Viik ja paljud teisedki on esile toonud ametnike arvutikasutamisoskuste äärmiselt madalat taset. Motiveerida ametkondi endid elektroniseerima-internetiseerima, jagada e-rändlippe ja õnnitleda võistluse võitjaid e-kaartidega, panna parimad pildid e-autahvlile? Kui delfis oleks üles riputatud autahvel neist ametnikest, kelle kohta meil on midagi kiitvat öelda, imeilus.

Tegelikult on probleem väga tõsine ja millised ülesanded me oma riigi ette püstitame, sellest sõltub ju, kuhu suunda hakkame minema. Kas eri ametkondade juhid on võimelised omavahel ja erasektoriga koostööd tegema, kas jõutakse ühise arengustrateegiani. Eesti riigi tõhus juhtimine antud arenguetapil peakski niimoodi välja nägema, et eri erialade inimesi kutsutakse mäekünkal asuvasse suurde majja kokku, pakutakse head sööki ja veel paremat jooki ning lastakse rahu mõnusalt aega veeta. Küll siis tulevad ka lahendused, kui targad inimesed vabalt tegutseda saavad. Olen seda mitmeid kordi kogenud, et kõige parem tulemus saa-

vutatakse siis, kui inimesi ei sunnita ei vaimselt, füüsiliselt ega moraalselt, vaid luuakse soodsad tingimused ja lastakse tegutseda oma äranägemise järgi.

Kui inimene oleks aus, kõrge moraaliga ja kaasinimestega arvestav, siis ei oleks süsteemide turvalisusega sugugi nii suuri probleeme kui praegu. Ausus oleks vaieldamatult kõige odavam lahendus. Kui kõike muud saab vähemalt raha eestki osta, siis aususega on kurvad lood. Sõpradelt nõu küsides sain kaks täiesti vastandlikku seisukohta.

”Milliseid võimalikke funktsioone on otstarbekas ID-kaardile panna, on omaette küsimus. Siin peaks selgelt aru andma, et PKI (public key infrastructure) teenuste puhul räägime kas autentimisest või allkirjastamisest. Tänapäevane digidoc võimaldab vahetada suvaliste osapoolte vahel digiallkirjaseadusega vastavalt ID-kaardiga allkirjastatud dokumente. Autentimise rakendus on aga kinni teenusepakujast endast. Haigekassakaardiks ja raamatukogupiletiks sobiks ideaalselt niikaua, kuni piisab seal juba leiduvatest isikuandmetest ja sinna ei taheta mingit spetsiifilist infot juurde panema hakata. Viimane on muidugi teoreetiliselt teostatav, aga piiratud ulatuses ning eeldab kaartide ümbermaskimist, ning juba väljaantud kaardid jääksid kõne alt välja. Pangakaardi, nagu terve rea muude rakenduste korral on probleemid alates visuaalset (VISA nõuab logo ja tuviga hologramme kaardi välisküljel, mida isiku dokumendile panna ei saa) kuni protseduuriliste ja juriidilisteni. Kujutad ette, et automaat võtab ära sinu isikutunnistuse? Seda ei tohi keegi teha peale riigi enda. Et oled tagasisaamise või uue saamiseni eikeegi, on asja üks külg. Lisaks veel, et kasutuse spetsiifikast sõltuvalt pole mõistlik kunagi kõiki aplikasioone ühele kaardile panna. On teenuseid, mis näiteks autoga seotud. Sama autot kasutab paljudes peredes ka naine. On hea omada piiratud kasutusega kaarte, näiteks pisiraha ja mõne kaupmehe lojaalsusskeemid peal. Sellise kaardi saab anda peres jõnglasele teda poodi saates. Iialgi ei annaks aga talle oma isikuga seotud ID-kaarti ega ka mitte enda krediitkaarti! Optimaalne on ehk 5–6 kaarti,” arvab üks.

”Omalt poolt lisan, et mulle teeb ID-kaardi laialdane kasutuselevõtt suurt muret. IT areng on mõistagi vaja seada Eestis prioriteetseks valdkonnaks, mida tugevalt arendada, kuid väga kriitiliselt tuleb suhtuda elektroonilise ID-kaardi kasutamisse. Minu meelest võiks propageerida ID-kaardi tühistamist ja lõpetada selle kasutamine mistahes valdkonnas. ID-kaart annab suure hoobi kodaniku privaatsusele ning on pikaks sammuks politseiiriigi loomise suunas. Elektroonilise ID-kaardi potsentsiaalsete ohtude kohta on rahvusvahelised kodanikuõiguste eest võitlevad organisatsioonid kirjutanud palju artikleid ning see on olnud mitmetel konverentsidel oluliseks päevateemaks. Oht on selles, et täna on ID-kaart veel va-

batahtlik, kuid ei saa välistada, et ühel heal päeval muudetakse see kohustuslikuks ning ilma selleta ei saa enam parkida, bussipiletit osta, poes süüa osta, kinos käia, telefoniputkast helistada, arsti juures käia jne. Samuti pole millegagi garanteeritud, et riiklikud repressiivorganid ei salvesta ID-kaardi kiibile (chip) muud kodaniku kohta käivat infot, mis ei ole vajalik isikusamasuse tuvastamiseks, vaid suurema kontrolli omamiseks kodanike eraelu üle. Kahjuks on sel teemal Eesti ajakirjanduses väga vähe kirjutatud, rääkimata avaliku diskussiooni loomisest,” väidab teine.

Kui paha inimene on vaja registrist kustutada, siis seda ka tehakse! Lihtsalt klik, ja pole enam probleemi! Mäletate, kuidas Sandra Bullock üritab ennast lootusetult identifitseerida filmis ”Võrk”? Kui kaardi kaotusega kaasneb ka oma mina kaotamine, nii otseses kui ka kaudses tähenduses, siis kes meist suudaks eluaegse kaameliks olemisega leppida?!

Milleks meile ühistransport?

Aga sellepärast, et alati on ühiskonnas 1/3 inimesi, kes oma ealiste või tervislike või majanduslike põhjuste tõttu ei suuda, ei tohi, ei saa, ei oska autot juhtida, nagu lapsed, vanurid, invaliidid, töötud. Kui ainult 1/3 ühiskonnast kasutab ühistransporti, siis ei saagi see kasumlik olla, ent kui kasutajaid oleks 70% ligidal, siis võiks ühistransport olla ka majanduslikult kasumlik.

Näidake mulle seda poliitilist jõudu, kes avalikult julgeb deklareerida, et 1/3 ühiskonnast tuleb tasalülitada, et nemad ei vääri isegi mitte elementaarset liikumisvõimalust, et nende reaalne elu peab olema lakkamatu probleem, kuidas liikuda punktist A punkti B. Avalikult ei deklareeri keegi oma ükskõiksust, aga sala see toimib.

”Tallinnas on ühistranspordi roll ajavahemikul 1990–2000 dramaatiliselt vähenenud. Ühistranspordisõite on üle 60% võrra vähem ning ühistranspordi osakaal linnatranspordis on langenud 77%-lt 31%-le. Samal ajavahemikul on autokasutus linnas kasvanud peaaegu kolm korda.

Investeeringupoliitika kui transpordisüsteemi üks olulisemaid suunamismeetmeid näitab aga, kus on näiteks Tallinna tegelikud prioriteedid: 10% viimaste aastate transpordinvesteeringutest on läinud ühistranspordile (ka sellest suurem osa on lihtsalt reinvesteeringud vana veeremi asendamiseks) ja 90% teede uusehituseks. Ühistranspordi veovõimet on vähendatud ja tiheda sõiduautoliikluse üleüldine ohtlikkus on teinud ühistranspordi kasutamise ja tänavatel jalgsi liiklemise ebameeldivaks, eriti lastele väga ohtlikuks, mistõttu on kahanenud laste iseseisev liikumine linnas.” (Mari Jüssi, SEI transpordiekspert)

Investeeringud määravad transpordipoliitika. Meil ei investeerita linnades kuhugi mujale kui sõiduteedesse, ja siis räägitakse, et ühistransport ei liigu graafikus, bussid haisevad, trammid on 20 aastat vanad, mehed surevad 30-neselt autoroolis infarkti, lapsed on rasvunud ja füüsiliselt alakoormatud. Igasugune transpordipoliitika peab algama kõnniteedest, et inimesel oleks linnas meeldiv liikuda, et igaüks meist kõnniks oma tervise huvides vähemalt 10 km päevas, enne kui istub autosse

või ühistransporti! See aeg oma tervise jaoks tuleb leida ja kõnnitee tuleb liikluseeskirja muutes seal parkivatest autodest vabastada.

Kui me ühte järgnevatest transpordiliikidest investeerime miljardi – autoteed, raudtee, meretransport, lennundus, ühistransport, kergteed – siis on kõigile selge, et need transpordiliigid liiguvad raketina teiste eest ära. Investeeri 500 miljonit kergteedesse a’la Kakumäe ja Piritas, ning te näete, kuidas silmnähtavalt paraneb inimeste tervis, väheneb kuritegevus ja keskkonna saastamine, nagu Taanis, Hollandis, Brasiilias ja Inglismaa kogemused näitavad.

Euroopa Liidu ISPA fondide tagastamatu abi peaks olema mõeldud kogu ühiskonna hüvanguks, mitte asfalditootjate, teedehitajate, automüüjate, kütusegangsterite kukrut täitma. Või on lugu hoopis nõnda, et tagastamatu abi sildi all ehitavad Euroopa autotootjad/kütusemüüjad endile siia teedevõrgustikku, et saaks juurde aina uusi ja uusi tarbijaid, kellelt hiljem kõik kümnekordselt tagasi võtta?! Mis neil meie puutumatus loodusest või laste tervisest?

Nõuavad meilt 25% ulatuses oma agressiivse, anastava, lausautostava poliitika kaasfinantseerimist, keeravad ka meie miljardid põhuks ja meelitavad, oi kuidas meelitavad kaunite kehade, vabaduse ja mugavuse illusiooniga tarbimisühiskonna haardesse.

Minu mõistus ei anna häämamisele nii kergelt järele, ning saan ajada üpris mõistlikku juttu. Niisama mõistlikku kui linna ja riigi transpordi arengukavades, mis on nagu ökoloogiaõpikust maha kirjutatud. See näitab väga ohtlikku tendentsi, et roheliste loosungite varjus vohab järjest võimsamalt lausautostumine, mille kurva lõpu on Euroopa juba kakskümmend aastat tagasi ära näinud.

Arengukavast – ”Eesti riikliku transpordipoliitika eesmärgiks on võimaldada Eesti elanikel, kõigil juriidilistel ja füüsilistel isikutel kasutada seadusega sätestatud korras avalikku infrastruktuuri ning saada kõigis Eesti piirkondades transporditeenust, mis oma mahult, liigilt ja kvaliteedilt vastab ühiskonna nõudlusele, on ohutu, keskkonnasõbralik ja majanduslikult efektiivne (nõuab ühiskonnalt võimalikult vähe kulutusi).” Reaalsed majanduspoliitilised otsused on sellega karjuvas vastuolus.

Autovaba linn on 5 korda odavam kui autokasutusele planeeritud linn, väidavad majandusteadlased. Lisaks veel inimlik mõõde, stressivaba ja puhas keskkond, hea tervis, igapäevane liikumiskoormus, turvalisus. Mispärast see siis linnavalitsejatele ei meeldi – kas liiga odav?

Arengukavast – ”Transpordi fiskaalpoliitika kohandamine vastavalt turumajanduse reeglitele ning põhimõtete ”kasutaja maksab” ja ”saastaja maksab” kasutuselevõtt, nagu on tavaks Euroopa Liidus.”

Ajakirjandusest võetud info põhjal jäi riigil üle-eelmisel aastal arvestuslikult saamata 500 miljonit krooni kütuseaktsiisi. Mida tegi riik – suurendas saamata jäänud raha võrra teedeehituseks kuluvaid summasid 0,8 miljardilt kroonilt 1,23 miljardini. Loogika järgi peaks nagu olema, et kui aktsiisi ei maksta, siis teid ka ei ehitata! Või ehitatakse 0,3 miljardi eest, üks miljard aga kulutatakse laste kasvatamisel mõtleivateks inimesteks.

Eestis moodustavad sõidukite heitgaasid umbes 75 % seda tüüpi saasteainete emissioonist, kusjuures peamiseks saasteallikaks maismaatranspordis on autoveerem. Hinnanguliselt saastab sõiduauto reisija-kilomeetri kohta keskkonda 6 kuni 8 korda rohkem kui linnaliinibuss ja 10–12 korda rohkem kui diiselrong. Linnaruumi võtab üks jalakäija arvestuslikult 0,8 m², rattur 3 m² ja auto 60 m², 100 autot või 3 bussi veavad sama reisijate arvu, aga 100 auto jaoks on vaja ehitada lõputult rohkem teid kui 3 bussi jaoks.

Autostumise välikulud moodustavad Eestis esialgsete arvestuste järgi ca 6 miljardit krooni aastas, ja seda ei maksa hetkel mitte autokasutajad, vaid kõik ühiskonnaliikmed. Sotsiaalse õigluse nõudest lähtudes tuleks see summa autokasutajate vahel ära jagada. Kui tahetakse autot ülistada ja kasutada, siis tuleb selle eest ka maksta. Auto hind kahjuks ei piirdu ainult sellega, mis autosalongides ja bensiinjaamas välja tuleb käia, vaid keegi peab ka teedeehitusest, õnnetustest, müra- ja tervisekahjustustest, ummikutest, mõttetust ajakaotusest, keskkonnakahjustustest jms. tingitud kulud tasuma. Kes – eks ikka kasutaja. Kui tahetakse turumajandust, siis tuleb lõpetada autotranspordi subsideerimine.

Miks peame kõik rumalused agaralt kaasa tegema ja Tallinnas viie aasta jooksul investeerima 3 miljardit teedeehitusse, selle asemel, et investeerida 500 miljonit kõigepealt linnaruumi planeerimisse, et inimesed elaksid töökohast tunnise jalutuskäigu või poole tunnise rattasõidu kaugusel, 500 miljonit internetiseerimisse, et vähendada vajadust ühest linna äärest teise sõeluda, 500 miljonit rongiliiklusse, 500 miljonit linnalähedasse ühistransporti, 500 miljonit kergteedesse, 500 miljonit teedeehitusse.

Transpordiprobleemide lahendus on erinevate ja üksteist täiendavate transpordiliikide süsteem, mitte ainult teedeehitus.

Maksureferendumi põhiküsimus unustatud

Jälle nii nagu alati. Pannakse mehed pikalt hüüdma täiesti teadlikult vale küsimuseasetuse ümber. Põhiküsimus – kuidas Eesti riigis kasutatakse kokkukogutud makse, ei näi üldse enam uudiskünnist ületavat. Tõsiasi, et riigis ei tohi tõsta ühtegi maksu enne, kui olemasoleva raha kasutamine on otstarbekas, läbipaistev ja efektiivne ka erasektori/maksumaksjate arvates, ei meenugi. Kes maksab, see tellib muusika põhimõtte näib kehtivat igal pool mujal, ainult mitte riigieelarve kokkukandnud maksumaksjate puhul. Me ei saa saamagi õigeid vastuseid seni, kuni küsimuseasetus on vale rahva jaoks, kuigi manipulaatoritele meelepärane.

Milliste vahendite arvelt toimuvad kõik need koolitusreisid maailma otsa, kuidas kujuneb ametniku palk lisatasudega 2 korda suuremaks kui peaks olema, milline on ministeeriumi autopark ja kui palju raha me ikkagi kulutame riigi administreerimisele? Miks e-riigi vastasust kohtab kõige enam ametnike seas, kuigi riigieelarveline kokkuhoid oleks mõõdetav miljardites ja arvutid asendaksid ametnikke edukalt?

Kui riigieelarvest saavad haridus, teadus, tervishoid, keskkonnakaitse proportsionaalselt tunduvalt väiksemaid % kui Euroopas keskmiselt, siis missugused sfäärid on ülerahastatud ja kes keskmisest rohkem kulutavad?

Olukorra lahendamine võtaks aega ühe nädala, ja pärast seda peaksid kõikide riigiasutuste finantsnäitajad olema internetis üleval – kõik Uruguai reisid, Audi Allroadid, lisatasud ja majapidamiskulud. Riigi raha on rahva raha ja igal kodanikul peab olema selge ülevaade, milline on riigiasutuse töötajate palgatase, milline politseijaoskond majandab säästlikult, milline allüksus priiskavalt, kas Kapo elektrikasutus m² kohta ületab viiekordselt Haigekassa oma või vastupidi. Kuluartikleid ei pea just seebi ja kummikinnasteni lahti tõmbama, aga elektri- ja majapidamiskuludeni küll. Mind ei huvita koefitsiendid, mind ei huvita palgaastme number, vaid lõppsumma Eesti kroonides igal konkreetsel juhul. Aitab sellest hämmastusest küll, numbrid välja!

Sellest on ka veel vähe. Minge europarlamentääri Heidi Hautala kodulehele

ja vaadake, kuidas rahvaesindaja töönal on igale kirjaoskajale lugeda, kõik tema algatatud seaduseparandused, hääletamised, koosolekud ja kohtumised. Ja olgu olla, igale rahvaesindajale oma koduleheküljal alates 03.03.03 ja kõik riigiteenistujad peaksid ka hakkama tunniajalise täpsusega vähemalt ülemusele, kui mitte internetis aru andma oma tööpäevast – näiteks kas püüdsid kurjategijaid või matkisid jälitustegevust ämma pesumasinat parandusse sõidutades. Riigi raha kasutamine tuleb niimoodi liistule tõmmata, et tulemüüri enam ühtegi auku ei jää!

Olen tüdinunud riigiparaadist, kes elab hästi puudust kannatavate laste arvelt ja selle rahvahulga arvelt, kelle hüvanguks ja teenimiseks ta peaks olema kutsutud ja seatud. Soomes sõidavad rahvaesindajad ühistranspordiga, Heidil ei ole isegi autojuhilube, superriikka Norra riigi 2003. a. riigieelarve prioriteet on – ühistransport.

Liberalism, tolerantsus riigiparaadi ülekulutuste suhtes peab jõudma oma loogilise lõpuni valimisurnist väljakallatavate häälte abil. Kui meil üldse enam ongi poliitilisi jõude, kes üksteisest erineksid ka millegi muu kui ainult parteijuhtide kehakaalu poolest?!

Ma loodan, et saite minust adekvaatselt aru ja me tööpoolest 100 PÄEVA lakkamatult arutame, kui halvasti kasutatakse meie riigis rahva raha, miks valitsusk koalitsioonid ei ole midagi teinud olukorra parandamiseks ja millised oleksid võimalused kriisist väljuda. Põhjala heaoluühiskonda kuulumine algab eelarveprioriteetide sünkroniseerimisest meist kümneid kordi rikkamate riikidega, kelle suurimaks rikkuseks on rahvaesindajate kaasaegne mõtteviis.

Kust leida mehi?

Mehi võib leida igalt poolt, nii maa alt kui ka maa pealt. Maa all on näiteks 7000 kaevurit – kui nad ühel päeval kokku lepiksid, et ei lähe enam maa alla oma tervist rikkuma, et nad keelduvad kaevandamast põlevkivi, mis põleb ainult natuke paremini kui graniit, rikub 1,1 miljardit tonni joogikõlblikku põhjavett aastas, sest põlevkivikaevandustest pumbatakse iga päev välja 3 miljonit tonni vett, mis kaevanduskäikudesse vajub. Tegemist on puhta põhjaveega, mis kaevanduskäikudest läbi voolates rikastub sulfaatidega ja muutub selle tõttu joogikõlbmatuks. Fosforiidisõja puhul oli ainult fosforiidi kaevandamise oht, mille vastu rahvas üles tõusis, aga siin kirjeldatu on päevast-päeva jätkuv reaalne tegevus, mis ei näi enam kedagi huvitavat. Ja lisaks jätab kivist elektri tootmine 13 tonni jäätmeid iga inimese kohta aastas, mis kindlustab meile esikoha Euroopas suurima saastajana. Streigijähduruse survel ehk hakkaks arenema alternatiivne energiatootmine, mida vajame veidi vähem kui õhku ja vett, aga vajame hädasti. 7000 mehe ökoloogiline teadvus, ühiskondlik mõtlemine, rohujuuresandil reageerimine võiks häälestada meie riigi jätkusuutlikule arengule, sunniks Riigikogu vastu võtma energeetikaprogrammi ja vabariigi valitsust tegelema elutähtsate probleemidega.

Euroopa Liidult kaubeldi energeetikale eristaatus – mille jaoks, selleks et see võiks jätkuvalt kesta, erakordselt tagurlik. Ühiskonnas pole vähimatki märki sellest, et vabariik võtaks suuna alternatiivse energeetika 1% iga-aastasele kasvule. Tänu eristaatusele ei ole ka survet väljaspoolt. EE ja EP tsementeerivad ühteheitmisega oma monopoli, suretavad seadusemuudatustega välja arenema hakanud alternatiivtootmise ja lämmatavad eos igasuguse initsiatiivi. Taani, Norra, Saksamaa, Hispaania valitsused on käitunud vastupidi ja nende riikide energeetikat võib nimetada eesrindlikuks.

Ühest strateegilisest punktist toimuv elektritootmine on riigi seisukohast ääretult ohtlik, hajustootmine peab hakkama seda asendama, lahendades ka soojaprobleemi ja kohaliku tööhõive. Pigem peaks 2% SKP-st suunama energeetika ümberstruktureerimisele kui kaitsekulutustele. Riigikaitse on ka üks mängudest,

mida suured poisid tões ja vaimus mängivad.

Kas siis keegi ei võta energeetikaprobleemi tõsiselt?

Meie vabariik kubiseb majandusteadlastest, ent ükski neist pole suvatsenud välja arvutada, kui palju raha saaksime hetkel täiesti mõttetult raisatava põhjavee müümise eest. Nii šikk ja peen on osta 0,3-liitrist Eviani pudelikest 15 krooni eest, ent kui me oma mitte halvema kvaliteediga põhjavee müüksime kas või 1 kroon liitri eest, siis võiks teenida 1 kroon x 1,1 billionit liitrit vett = 1,1 billionit krooni aastas. Selle raha eest saaks ehk ka elektrit sisse osta või kuidas? Iga elaniku peale tuleks 785 714 krooni aastas, ja võib-olla saaks kogu vabariik elada lähedat rant-tee elu, anduda vaimsetele naudingutele. Kui kümne aasta pärast maailm veel alles on, siis kujuneb probleemiks numero uno joogikõlbulik vesi, ja seda väga paljude riikide jaoks. Vesi saab kallimaks kui kuld!

Praegu on Eesti Põlevkivi poolt raisatavale veele kehtestatud soodushind – 5 senti/m³, samal ajal kui teised maksid 2001. a. 14–40 senti/m³. Superloogika – kui saastad hästi suures koguses, siis laseme hinna alla! Mis on Eesti Energia müüda-val elektri hinnal ühist reaalsusega, kuidas saavad täie mõistuse juures olevad täismehed lihtsalt kokku leppida, et elektrit müüme 10 korda omahinnast odavamalt? Inglismaal maksab tarbija CO₂ maksu 10,5 EEK kWh, taastuvad energiaallikad on sellest maksust vabastatud! Inglise võib teisiti välja näha kui eestlane, ent nende CO₂ on täpselt samasugune kui meie CO₂. Kahju keskkonnale on suur, olenemata sellest, kas EE kasseerib selle hetkel tarbijalt sisse või jätab võlakooormana tulevikku. Inglise majandusloogika järgi maksaks biojaamade elekter 2 krooni, kusjuures see oleks õige hind ja põlevkivist toodetud elekter 12,5 krooni. Kust saavad nemad tarku mehi riiki juhtima, on neil mingi Etoni-nimeline inkubaator või? Müüme odavalt ainult selleks, et säilitada oma status quod, poliitilist võimu, töökohti ja palku – elu hävitamise hinnaga, sõbratesed, sest illusiooni tarbimisühiskonna igikestvusest hävitab emake loodus justkui muuseas mõne tormi ja üleujutusega.

Olen ma nüüd riigikukutajast mässuõhutaja, kes ise ei viitsi end siidlinade vahelt lõunakski püsti ajada ja hullutab seetõttu vaeseid kaevureid kahurilihaks hakkama? Mati Jostovi, Gunnar Okki, Urmas Sõõrumaa, Edgar Savisaare vastu välja astuma, nõudma neilt vastutust isamaa hävitamise ja erakordsete majanduslike rumaluste pärast, mida nende alluvuses ettevõtted täiesti teadlikult korda saadavad. Iga beib tõesti ei pea teadma elektritootmisega kaasnevaid riske, ent kui riik maksab 100 000 krooni kuus mehele, kes probleemi sisulisest analüüsist jätkuvalt keeldub, siis on see kuritegelik.

Ega neid maapealseid mõttetuid mehi vähem ole – loovat tööd ei tee 7000 tur-

vameest, 3000 politseinikku, 5000 vangi, 7000 kriminaalhoolduse all olevat isikut, lisaks vangivalvurid, kohtutäiturid, kohtunikud, advokaadid jne. Kontroll kontrollib kontrolli kontrolli, kas kontroll kontrollib kontrolli kontrolli – aga süüa tahavad kõik. Ühiskonna arengu seisukohast täiesti mõttetus mehed, üksteist oma tegevusega tasalülitavad, sulij ja võmmi mängivad – varsti on sellese mõttetusse tantsum haaratud 100 000 inimest 560 000 tööd tegevast kodanikust. Isegi mõelda ei julgeta, et selline süsteem ei ole tervemõistuslik. Lapsi tuleb õigel ajal kasvatada, selleks on vaja õigel ajal raha ja inimesi leida, mitte hiljem neid vanglasse saata. Kõik erakonnad levitavad populistlikke loosungeid – vargad vangi, jõmmid vangi, kurjategijad trellide taha – andmata endale aru, et ühiskond ei saa areneda piirini, kus pooled on vangid, pooled on valvurid ja töötajaid ei olegi enam. Vanglad praegusel kujul – kuritegevuse täiend- ja kõrgkoolidena, ainult suurendavad ühiskonna ängi ja haldussuutmatust.

Lõpetuseks võiks siis öelda nõnda, et tegelikult on mõttetus palju mõttetuid mehi, kes endile oma mõttetusust tunnistada ei taha.

Miks Aadu tahab Edgarit?

See on üks hiina mõistatus. See on üks küsimuste küsimus. Justkui neid tütarlapsi-tahtjaid veel vähe oleks, nüüd vananimine ise ka, ei häbene enam midagi, ütleb kohe otse välja, et tahab ainult Edgarit – peaministriks.

Kas tõesti on unustamine piisknakkusena leviv, ja inimestele enam kuidagi ei meenu, et elame demokraatlikus riigis, kus riiki ei peaks valitsema mitte suvaline raha, vaid rahvas oma erakondlikku tegevusse kanaliseeritud poliitilise aktiivsusega, mille tulemusena igal erakonnal on oma kindel majandusprogramm. Raha omamisega ei käi automaatselt kaasas õigus vastandlike poliitiliste seisukohtadega parteisid ristata nagu oravaid ninasarvikutega.

Suurettevõtjad on esitanud oma kümme seisukohta ja Edgari erakonna erakordselt progressiivsed vastused peaksid temast justkui tegema kõige ihaldusväärsema poliitiku, aga minul on jultumust väita, et tegelikest kokkulepetest ei tea me midagi, sest kui üks täie mõistuse juures olev rikas inimene neid populistlikke otsuseid ja loosungeid tõena võtaks, siis peaks ta kodunt läbi minemata esimese lahkuva lennuki peale ruttama, aga mitte Edgarist oma rahadega peaministrit tegema.

1. Suurettevõtjate neelud käivad järjekordse arengustrateegia järele, justkui olemasolevatest ei piisaks. Tegelikult upitati tagasi KeRe valitsust, mis esmakordselt viimase kümne aasta jooksul võttis vastu negatiivse riigieelarve! 300 miljoni krooni ulatuses ei suudeta kärpeid teha, kuigi vähemalt 3 miljardit oleks vaja sotsiaalprobleemide preventsooniks teistel alustel jagada.

2. Edgari lahinguratsu juba kohalikel valimistel oli omavalitsuste pädevusse absoluutselt mitte puutuv ASTMELINE TULUMAKS, mis andis ka enamuse valijate häältest. Kas õigusriigis ei ole tõesti ühtegi institutsiooni, mis võiks sellist rahva lauslollitamist takistada? Kui tarbijakaitse tegeleb kingapaariga, siis kes kaitseb valijat sellise intellektuaalse saasta ja demagoogia eest? Astmeline tulumaks teeb Aadust kaotaja nr. 1, sest rahaliselt kaotab ta miljoneid. On raskelt igasuguse loogika vastane, et suurettevõtjad upitavad võimule erakonda, mis nende miljonid rahvale laiali jagab. Võiks ju praegugi kuivalt harjutada ja lihtsalt 70%

sissetulekust ära anda, teha oma villasse ümberõppekeskuse töötutele, panna jahi tasuta väikesaarte vahel kurseerima, ühe auto asemel saaks kuussada jalgratast jagada paljulapselistele peredele. Või pidanuks selleks Edgari käsku ootama? Riigil üle pea kasvavate sotsiaalprobleemide leevenduseks tuleks igale töötavale inimesele kätte jätta 2000 krooni maksuvabalt, ja iga lapse pealt veel 2000 krooni maksuvabalt. Järgmistel valimistel vanematele ka laste eest hääletamise õigus, mis on nii progressiivne lähenemine tulevikule, et isegi madam Europe ajaks silmad pärani. Toetuste süsteem on ainult siis tõhus, kui inimesele jäetakse kätte ta enda teenitud raha! See on põhimõtteline seisukoht ja päheõppimist väärt.

3. Igasuguse rahvusliku ja majandusliku julgeoleku tagab HAJUTATUSE PRINTSIIBI järgimine – nii energeetikas, tööstuse arendamises, infrastruktuuris. KeRe on lausa loomajõuga ainult monopole kindlustanud. See alandlikult Tallinna poole kummardav riik on ebaperemehelikult keeranud oma rahvale tagapoole. Vaatamata Tallinna pidevale eelistamisele on lumpenit kõige rohkem pealinnas, mis tingib ka Edgari siin kandideerimise. Ida–Virumaal on targemaid ja tublimaid valijaid suhtarvu järgi juba rohkem. Kogu teedeehitus üle vabariigi toimub printsiibil, et pealinna peab saama sõita, aga maakonnakeskusesse mitte. Teeme siis järgmise eelarvega korda kohalikud teed ja las Marcel arendab Europe rahadega hoopis rongiliiklust Tallinna ja Brüsseli vahel.

4. Avaliku sektori hinnatõusu pidurdab ametnike arvu vähendamine 50% arutiseerimise arvelt. e-riik, lihtne riik – ka tööjõupuudus saab leevendust, või muidu tuleb türklased ja hiinlased sisse tuua vastavalt negatiivse iibe arvule.

5. Ettevõtete tulumaksuvabastuse riiklikul tasemel reklaamimine toob siia uusi firmasid kogu maailmast, kellel turud olemas, ja nii on lahendatud kaks probleemi korraga. Tulumaksuvabastus on see meepott, mille ümber saab kogu maailma progressiivse ettevõtluse koondada.

6. Euroopa Rahaliiduga ühinemine toimub Brüsselist etteantud tingimustel.

7. Kuidas siis soodustatakse investeringuid oskumahukatesse valdkondadesse, kui ühtegi näidet senisest tegevusest tuua pole. Võtke Reformierakonna kaasabil tehtud otsused viimase nelja aasta jooksul ja võrrelge neid nende programmiliste seisukohtadega, vaat see on tõeline horror. Ilus kahe r-iga laensõna tippmõttetuste tähistamiseks, eestipärase häädusega.

8. Arendatakse väikeettevõtlust...tule taevas appi! Kui valitsus aitas igati kaasa, et kümnete miljonitega opereerivad meie omad hulgifirmad jääksid alla Soome Kesko miljardilaenust tulenevale haardele. Absoluutselt kõik võimaliku on valitsus teinud kohaliku väikeettevõtluse peedistamiseks. Ja leidub, kes usuvad.

9. Haldusreform viiakse läbi e-riigi loomise ühe osana. Pärast järgmiste oma-

valitsuste valimisi on ka kõige kaugemad väikesaared interneti abil Toompeaga ühenduses 24 tundi ööpäevas ja vabanenud vallategelased asuvad ettevõtlust arendama administreerimise asemel. Säastu 2 miljardit ja isegi 4, kui mõelda, et Edgar oleks riigihalduskulusid 2 miljardit hoopis suurendanud.

10. Reformierakond oli ju selles suurettevõtjatele mitte õnne toonud kolmikliidu valitsuses, miks ei suudetud siis ei haldus- ega haridussfääri ümber korraldada? Nüüd arvatakse, et kui kõige tagurlikum jõud vabariigis Keskerakonna näol riigivalitsemisse kaasata, siis löövad tulbid kohe südatalvel õide. Lihtsalt ei jõua enam lugeda artikleid hariduse, teaduse, tervishoiu, maaelu allakäigust.

Poliitika naistele, majandus meestele

Sest naise aju ehitus sobib ühiskonna juhtimiseks rohkem kui meeste oma, mõtte- ja käitumisviis, prioriteedid ja väärtushinnangud, iseloom sobib rohkem. Uuringute põhjal on naised meestest 3% intelligentsemad.

Refereerin Allan ja Barbara Pease'i raamatut "Miks mehed ei kuula ja naised ei suuda kaarti lugeda" ERSEN 2001 (www.rkaup.ee), mille 303 lehekülge esitavad ridamisi teaduslikke tõendeid, et mees ja naine on erinevad inimesed, kelle kehad ja ajud on evolutsiooni käigus erinevaid ülesandeid lahendades arenenud vastandlikes suundades. Me kõik võiksime elada palju õnnelikumat, tervemat ja harmoonilisemat elu, kui suudaksime sellega arvestada ja sellest ühiskonnaelu korraldamisel lähtuda. Autorid kirjutasid selle raamatu, et võiksite arendada ja parandada suhteid mõlema sooga. Oleks ju tõesti kena tunda huvi selle inimese vastu, kellega olete kümme aastat samas kodus elanud.

Naised on varustatud võimega tunnetada kõne ja käitumise taga olevaid motiive ning tähendusi ning võivad seetõttu probleemide tekkimist ette ennustada või nende kõrvalejuhtimiseks varakult midagi ette võtta. Juba see asjaolu üksi muudaks maailma palju turvalisemaks paigaks, kui rahvaste juhid oleksid naissoost.

Poisid tahavad mängida asjadega, tüdrukud tahavad tegutseda koos inimestega. Poisid tahavad domineerida, valitseda ja tippu jõuda, tüdrukuid huvitab rohkem moraal, suhted ja inimesed. Poisid võistlevad, tüdrukud teevad koostööd. Poistele meeldivad asjad, tüdrukutele inimesed. Mehed tahavad võimu, saavutusi ja seksi. Naised tahavad suhteid, stabiilsust ja armastust.

Mehelikud omadused ja väärtused on suuresti määravaks inimese tippujõudmisel, kuid naiselikud väärtused on kiiresti saamas tipuspüsimise ainsaks vahendiks, et kogu süsteem tõhusamalt, harmoonilisemalt ning seega edukamalt tööle panna – ergutavad meeskonnatööd, koostegutsemist, seotust üksteisega. Meeste soov võistelda on turumajanduse mootor, kogu aeg peab olema suurem, kiirem, uuem, võimsam – sest seda dikteerib mehe olemus. Mehe aju ei ole loodud näge-

ma ega kuulma piasjasju, aga elu koosnebki piasjasjadest. Naised märkavad ka inimest süsteemis, peavad teda süsteemi tähtsaimaks osaks, arengu tempo on vähem oluline kui arengu kvaliteet. Ei saa olla piiramatut kasvu, kui ressursid on piiratud, kui tahetakse piiramatut kasvu, siis tuleb kõigepealt kasutusele võtta taastuvad energiaallikad ja vähemalt 90% materjalidest korduvkasutusse. Seega on naiste esmaseks ülesandeks elukeskkonda säilitada, ühiskond stabiliseerida, maha rahustada ja koostööle meelitada, samuti nagu naine korraldab suhteid perekonnas, hakkab ta seda tegema ka väljapool kodu.

Erinevus ei ole võrdsuse vastand. Võrdsus tähendab vabadust valida, millega me tegelda tahame, ja erinevus tähendab, et mehed ja naised ei pruugi tahta tegelda ühesuguste aladega. Mehed ja naised on erinevad, keegi ei ole halvem ega parem, vaid lihtsalt erinev. Ja vastavalt neile erinevustele tulekski elu korraldada, mitte suruda inimest trafaretsetesse raamidesse, kuhu ta nagunii ei mahu. Ja targad naised teavad, et mehed muutuvad, aga ainult halvemuse poole. Kergem ja tulemusrikkam on muuta elukorraldust inimese olemuse järgi, kui inimest lakamatult traumeerida. Naistel ja meestel peaksid olema ühesugused õigused ja võimalused oma potentsiaali realiseerimiseks, kuid nende võimed ei ole kahtlemata sünnipäraselt ühesugused. Olles uurinud juhtivate paleontoloogide, etnoloogide, psühholoogide, bioloogide ja neuroloogide töid, võib meeste ja naiste aju erinevuses kindel olla.

Raamatus äratoodud tõestusmaterjal näitab, et tegelikult kujundavad meie arvamusi, eelistusi ja käitumist hoopis hormoonid ja ajuehitus, et sugudel on siseimine kalduvus käituda erinevalt. Me ei ütle, et keegi tingimata käitub või peaks käituma mingil kindlal viisil, sest 15–20 protsendil meestest on naiselik aju, umbes 10 protsendil naistest on mehelik aju. Inimkeha ja aju põhiline “emaplaat” on naissoost. Kõik me oleme algselt naissoost, sellepärast ongi meestel mõned naiselikud organid nagu rinnanibud ja rinnanäärmed. Teadus tõestab, et enne oli Eeva ja seksuaalne identiteet moodustub kuus kuni kaheksa nädalat pärast eostamist.

Uuringud näitavad, et sõltume rohkem oma bioloogiast kui sotsiaalsetest stereotüüpidest. 1990. aastast pärinevad tõendid kinnitavad teadlaste seisukohta, et suurem osa ajast on juba enne sündi välja kujunenud. Noor neiu, tulevane ema on ühiskonna kõige väärtuslikum vara. Sündiva lapse eest hoolitsemine algab tütarlapse eluviisist, toitumisharjumustest, puhtast keskkonnast.

Meie kehakeele uuring näitab, et näost näkku kõnelusel annavad mittevabaalsed signaalid edasi 60–80% teabest, hääletoon 20–30%. Ülejäänud 7–10% ütlevad sõnad. Sellepärast ei saagi mehed naistele valetada, naise kuulmine on parem, nägemisulatus laiem, tundmis- ja maitsmismeel mehe omast intensiivsem.

Nahas on ebaühtlaselt jaotunud 2 800 000 valuretseptorit, 200 000 külmaretseptorit ja 500 000 retseptorit, mis tunnevad survet ja puudutust. Täiskasvanud naise nahk on 10 korda vastuvõtlikum puudutuste suhtes kui meeste oma. Selleks et kasvatada vaimselt terveid lapsi, tuleb neid võimalikult tihti kallistada. Ilusama ja parema elu huvides peaks ka naist kümme korda rohkem silitama, võib-olla naine lõpetab oma näägutamise, siis on ka lapsed õnnelikumad, õpivad koolis paremini ja teil hakkab tööl hästi minema, sest kodus on hea olla. Võtke, mehed, oma tahtejõud kokku ja sundige end õrnutsema, võib-olla hakkab see teile isegi meeldima. Ja polegi ehk revolutsiooniks-evolutsiooniks rohkemat vaja, ei mingit sõda ega sõjatööstust.

Headus sünnitab headust, kurjus kurjust, vähemalt sellest võiksime aru saada. Ja lisaks veel pakkuda poliitilist võimu naistele, aitab meestele majanduslikust võimust küll.

Res Publicat võiks juhtida meeskond

“Pagana kehv lugu, et ainsad inimesed, kes teavad, kuidas valitsust juhtida, on juba leidnud endale ameti taksojuhtide ja juuksuritena”

George Burns

Probleem on selles, et sisulist liidrit erakonnal tänase päeva seisuga ei ole – kõik poisid on head, aga see üks ja ainuke ei ole neist keegi, kas Pärn või Palts, vahet pole. Ja tahaksin kõiki hoiatada, et uue esimehega ei pruugi meil nii hästi minna nagu Reinuga, kes lahkudes võiks meile jätta tükikese oma kõrgest moraalist. Et vältida erakonna lõhenemist liidrite tõttu, nagu see on juhtunud Keskerakonnaga, Isamaaliiduga, Vene erakondadega jne., tuleb juba eos seda vältida, tuleb välistada võimalus sellise situatsiooni tekkeks.

Juhtimisguru Charles Handy peab oluliseks, et meeskonnas oleks rohkem kui üks liider. Miks ta nii arvab ja miks see igale organisatsioonile hea on, seisab veenvalt kirjas ”Äripäeva” poolt välja antava lisa ”Juhtimine” mainumbris. Erakond, mida juhib näiteks 14-liikmeline eestseisus, on kõikide kaanonite järgi tugevam, teovõimelisem, demokraatlikum kui ühe kunstlikult külge poogitud liidri poolt juhitud partei. Meeskond, mille liikmete juhi- ja isikuomadused üksteist täiendavad, on arenevale, kiiresti kasvavale erakonnale ainuõige lahendus, kui me tahame vähemalt ühte erakonda hoida korrupsioonist, poliitilisest mudamaadlustest, intriigidest, äraostmisest, madalatest kirgedest ja pentsikutest tujudest puutumatuna. Kui üks 14-st eksib, valetab või on lihtsalt küündimatu, siis on sellest erakonnale palju vähem kahju kui glorifitseeritud liidri langemisest kapist väljakukkuvate luukerede või intriigide küüsi. Neid ohte on loendamatu arv! Murdke 14 pliitsit ühekaupa ja üritage neid siis murda koos, kui klassikalist tõestusvahendit kasutada.

”Ja kindlasti ei tohi kiiresti ja täiesti ootamatult mänguväljale tuua uut juhti. Juhi ja meeskonna suhted vajavad arenemiseks aega”, rõhutas Charles Handy oma intervjuus. Me ei vaja seda kunstlikku ühte, keda kõik oma poliitilise mõtte-

viisi piiratuses tingituna paaniliselt taga ajavad ja erakonda sisse pressivad, sest meil juba on – ühe asemel terve meeskond. Tahad ühte, saad neliteist! Unustage autoritaarsus kui iganenud relikt.

Meist keegi pole astunud erakonda selleks, et olla kamp tinasõdureid või marionette, et keegi vormilt kuulus, aga sisult tundmatu võiks järjekordselt tuhandete inimeste töö ja hingevalu muuta oma poliitiliste mängude kaitsekilbiks või lendavaks vaibaks rasvase riigipiruka juurde. Ei ja veelkord ei. Meeskond ja ainult meeskond, nagu see kogu Res Publica eksisteerimise vältel sisuliselt on olnudki aastast 1989. Õnnestumise korral saaks Res Publica kaasaegsest juhtimisstiilist eeskuju kogu riigile, sest me kõik peame õppima koostööd tegema praeguse üksteisega võistlemise asemel.

Kui erakonna programmis on kirjas, et erakonna liider kasvab erakonna seest, siis ma arvan, et 3500 liikme seas on ka teisi inimesi, kellele selline lehmakauplemine ja põrsa kotis ostmine sügavalt vastukarva on. Kui tahate saada esimeseks, siis astuge erakonda, töötage 20 tundi päevas oma erakonna heaks, korraldage üritusi, esitage oma seisukohavõtte, koguge mõttekaaslasi, viige oma ideid ellu, ja teist saab liider oma trepikojas, oma külas, oma seltsis, asutuses, linnas, erakonnas – milles küsimus.

VAHEND ONGI EESMÄRK, on öelnud mu poliitiline iidol Mahatma Gandhi, keda pean läbi aegade ausaimaks, ja huvitav, huvitav, ka kõige teovõimsamaks isikuks, kes eales on poliitilisel maastikul domineerinud. Res Publica on võitnud valimised ja keegi peab istuma peaministri toolile, küll siis üks meist ka peaministriks sobib.

Võta raha!

Ehk tulumaksuvaba miinimumi sidumisest lastetoetuste ja riigi jätkusuutliku arenguga.

Kõige suuremaks ohuks meie riigile, tulevikule, kestmajäämisele on rahvaarvu järjekindel vähenemine. Rahvastiku pidev kahanemine on selline näitaja, mis juba jätkusuutlikkuse definitsiooni järgi välistab kogu jätkusuutliku ühiskonnaga seostatava (www.praxis.ee).

Rahvaarvu vähenemise prognoos:

aasta rahvastik (milj)

2000 1,44

2010 1,36

2020 1,26

2030 1,12

TULUMAKSUVABAKS 2000 krooni igale naisele ja ametlikult abielus olevale mehele alles pärast isaks saamist. Sellele lisaks emale 1000 krooni maksuvabaks iga 3-18-aastase lapse pealt, pärast sünnituspuhkuse lõppemist 2000 krooni toetust kuus igale alla 3-aasta vanust last kasvatavale emale või isale. Kahe alla 3-aastase lapsega kodus olevale vanemale oleks siis riigi poolt garanteeritud minimaalne sissetulek 4000 krooni. Kui alla 3-aastast last kasvatav ema otsustab sünnitada teise lapse, siis tasustatakse rasedus- ja sünnituspuhkus nagu esimesegi lapse puhul tema keskmise, mitte miinimumpalga järgi.

Kui sissetulekuta gümnaasiumiõpilane või kõrgkooli tudeng või töötu naine otsustab sünnitada, siis on ka tema rasedus- ja sünnitoetus 2000 krooni kuus. Laste kasvatamine kui kõige raskem töö saaks riigilt elementaarse tunnustuse!

LAPS ON LAPS nagu roos on roos on roos.

Riigi poolt jagatavate toetuste ja abirahade süsteem peab olema lihtne nagu 1x1, igapäev peab sellest aru saama, aga mitte nii, et on esimese lapse toetus ja

kolmanda lapse toetus ja ühekordne toetus ja ühe lapse pealt 150 krooni kuus ja teise pealt veidi rohkem ja vallaslapsele ja vigasele lapsele eraldi ja toitjakaotuspension ja lõpuks ei saa enam millestki aru.

Ka ametlikult abielus olev mees ei pruugi oma laste kasvatamisest osa võtta, 560 krooni kuus ei sunni kedagi abielluma, või järsku sunnib? See oleks vähemalt seaduslikult selge tõlgendus. Vabade, rõngastamata meeste puhul oleks tulumaks ühtlasi ka lastetusmaksuna tõlgendatav, aga seda ei pea siis kusagil statistika real eraldi välja tooma ega oma viljatust või kasulaste kasvatamist ametiasutuses tõestama. Ma tahan riiki, mis armastaks oma kodanikke! Riik ei tule kellegi voodi äärde tema intiimsuhteid klaarima, aga majandushoobadega peab riik tagama terve, elujõulise, Eesti hetkeseisu arvestades vähemalt 3-lapselise perekonnamudeli väärtustamise, kus minimaalne, maksuvaba kuusissetulek oleks $2000+1000+1000+1000+2000=7000$ krooni. Kui kõik lapsed on vanuses 3–18 aastat ja emal ei ole tööd, siis 3000 krooni riigi poolt, kui ema käib tööl, siis olgu tema palk 5000 krooni puhtalt kätte; tööandja peab aru saama, et alla selle ta hakkama ei saa.

Nüüd läheb rahvas liikvele: naised hakkavad meestega võrdset palka nõudma, nad ei lähegi enam tööle, sest 3000 krooni saavad nad riigi poolt kolme lapse kasvatamiseks niikuinii. Et tööjõudu napib, siis muutuvad vanemad, lapsed suureks kasvanud 40-aastased naised tööjõuturul eriti hinnatuks, sest nemad võib-olla lepivad 4000-kroonise palgaga – 2000 maksuvabalt + 2000 – 26%. Miinimumpalk tõuseb ka 2000 kroonini kuus. Iga revolutsiooniline situatsioon eeldab masside aktiivsust – raha paneb rahva liikuma! Paremini kui idee, peab kurbusega tõdema.

Kust võtta raha riigikassasse:

- 500 miljonit jäi arvestuslikult saamata kütuseaktsiisi?
- 304 miljonit saaks mootorsõidukiaktsiisi suurendamisest, ent riik on hoopis otsustanud selle maksu 1. jaanuarist 2003 ära kaotada!!
- 500 miljonit saaks, suurendades saastetasusid ja keskkonnamakse.

Raha on miljardite kaupa, kui hakata rakendama printsiipi – KASUTAJA MAKSAB JA SAASTAJA MAKSAB. Autotranspordi välikulud Eesti Vabariigis on suurusjärgus 6 miljardit krooni, EL-s 700 miljardit eurot! Sealt annab lastele võtta küll ja küll!

- 300 miljonit suurendada riigilõivu autoregistris tehtavatelt toimingutelt, kaotada riigilõiv elektroonilise asjaajamise puhul.

Meil on inimesi nii vähe, et iga inimene on kulla kaaluga! Ühiskond peaks

kõiki sünnitusealisi naisi lausa kätel kandma. Lapsi peaks sündima vähemalt poole rohkem kui seda oli 2001. aastal sündinud 12 629 last. Poole rohkem sünniks lapsi siis, kui pooled abortidest tegemata jäaksid. Hoida naised terved ja abortidest puutumatuks on riigile igal juhul odavam kui sandistatud inimeste ravi. Me ei tea kunagi, milliseid eluaegseid hingelisi ja füüsilisi kannatusi toob kaasa nooruses tehtud abort. Ma kutsun kõiki sotsioloogilisi uuringuid teostavaid firmasid ja teadusasutusi ja Arstide Liitu ja arstiteaduskonna üliõpilasi välja selgitama põhjusi – ükshaaval, samm-sammult, millised peaksid olema need tingimused, et naised lastele elu kingiks. Et neis kasvavad eostatud inimalged lastena ilmavalgust näeksid.

Iga naine peab sellele vastama, iga vastus on erinev ja iga lahend saab olema erinev, aga kui meil järgmisel aastal sünnib rohkem lapsi, on kõikide vaev kuhjaga tasutud. See on nii sügavalt isiklik probleem, ainult naise, mehe, arsti ja mõne lähedase teada, aga ühiskond peab näitama oma head tahet. Planeedil, mis ägab ülerahvastatuse all, on üks rahvus välja suremas, ja olge kindlad, et meie naabrid Põhjamaadest ja EL ja WHO tulevad appi. Peame ainult tahtma, peame ise valida elu.

Ja nüüd lõpuks veel näiteid tuhandetest võimalustest, mida ühiskond koostööd tehes saab täiesti ilma rahata ära teha, et Eestis sünniks järgmisel aastal rohkem lapsi. Loodan, et täiendate loetelu:

- austav suhtumine lastega inimestesse ka argipäeval
- seltskonnaüritused koos lastega
- vaba aja veetmise kohad, kus vastassoolistel inimestel oleks võimalik normaalselt suhelda
- perekonnaõpetus koolides
- prostitutsiooniteenuse ostjale 5000 krooni trahvi
- psühholoogi tasuta abi kõigile kodanikele igal elujuhtumil
- naistearstide delikaatsem suhtumine patsienti, võib-olla suhtuksid meessoost naistearstid naistesse paremini?
- puhkuse planeerimine, et pere saaks lastega koos puhata
- elukeskkonna turvalisus
- e-stonia ehitamise käigus luua rohkem võimalusi kodus töötamiseks jne.

Poliitiliste liblikapüüdjate lühinägelikkusest

Kui erakonnad oma valimisnimekirjade koostamisel päev enne seda võtavad erakonna liikmeteks ja sätivad juhtivatele positsioonidele lauljaid, näitlejaid, tele-diktoreid, torupillimängijaid ja teisi tuntud sportlasi, siis milline on selle teguviisi sõnum valijale? Poliitika on üks lõputult labane lehmakauplemine, mida tõsiselt ei tasugi võtta.

Valige neid, valige kõiki tuntud inimesi, keda teile ette söödame, andke oma ainus hääl kuulsustele, sest MEIE TAHAME VÕITA! Tahame võimule nii, et tükid lendavad, kasutame ära kõike elavat oma teel, nii valijate poliitilist passiivsust kui ka kuulsuste äraostetavust, kes pahatihti meelituste ja lubadustelaviini all ei saa üldse arugi, milleks nende nime, hinge ja südametunnistust tahetakse kasutada. Peab tõesti olema Eesti esiatleet ja tõeline meesgigant, et sellisele survele, kuhu ka ekspresident on kaasatud, vastu seista. Ühiskonnale vägagi ohtlik tendents, kui sisulise töötegemise asemel lendlevad erakondade juhid tammsaarelike liblikapüüdjatena kuulsuste jahil, tallates nõnda jalge alla erakonna püsiliikmete au ja väärikuse.

Sest milline on erakonna juhtide sellise käitumise sõnum erakonna liikmetele? Neile, kes aastaid on välja töötanud poliitilist platvormi, kujundanud ilma vaadet, poliitilist sõnumit, aktiivselt osalenud kõigis erakonna ettevõtmistes ja aastatepikkuse töö tulemusena juba isegi saavad aru riigivalitsemise mehhanismidest. Saagige pekki ja näksige peeru! Teid ju ei tunta ja teid ei valita, sest Ita Ever ja Urmas Ott toovad niisama palju häält kui teised kõik kokku! Ja niimoodi, partei juhtkonna sellise käitumismalliga kujundataksegi Riigikogust Jaroslavli kunstiansambel, kuhu rahvaesindajatel ei ole asja, mis oma võhiklikus profaanluses riigielu kuigivõrd ei edenda ja mille vastu me sõnades kõik oleme! Aga kui partei juhtkonna teod annavad valijale hoopis võimsama signaali ja valija samastab end liidriga, matkib valimiskasti juures suure juhi kuulsusi kummardavat käitumismalli, siis on sõna ju vaid 10% infost, kirjutatud sõna veelgi vähem. Keskkonnapsühholoogid väidavad, et isiklik eeskuju on kõige võimsam ja intensiivsem, tulemuslikum mõju-

tusvahend! Kõige odavam valimiskampaania oleks ju kuulsustele maksta teatud summa, et nad soostuksid kandideerima ja hiljem loobuksid oma kohast. Või tehtaks siis poliitikat Riigikogust väljas ja nemad ainult hääletaksid. 53 kuulsust, igale maksta 200 000 krooni, kokku ainult närused 10 miljonit, ja võim vabariigis on teie! Võtaks kohe jõhkralt ja võtaks kohe mõnuga ja võtaks kogu võimu. Aga milleks?

Mis on siis minu kui pisikese parteisõduri ülesanne? Üritada rahvale selgeks teha, et Riigikogu ei ole rahvatantsuansambel ja sinna erakonnakaugest ballasti vedada on rahva huve ja riigi arengut arvestades vale tegu. Kes siis Riigikogus sisulist tööd tegema hakkavad? Ent võib-olla ei olegi teatud ringkonnad tugevast riigivõimust huvitatud ja on nõus selle eest ka suurt raha maksma? Mida poliitiliselt passiivsem rahvas, seda parem rahale, vägivalle, onupojapoliitikale. Eduka Eesti jaoks on vaja hoopis muud. Igas mõttes haritud rahvast! Milliste demokraatlike vahenditega oleks võimalik lennueskadrilli komandöri tiivakõigutamist takistada?

Kommertslikel alustel tehtav tele- ja raadioreklaam tuleks keelustada, sest see on kõige kallim, valija jaoks sisutühi ning eksitav. Viisis, kuidas erakonnad end kampaaniate käigus kaubastavad, võib peituda üks võimust võõrandumise põhjusteid. Valimiskampaaniaks võib kulutada 100 miljonit, aga kui valija fookusesse viiakse turundusvõtete abil ainult vorm, mitte sisu, siis ei aita see demokraatia arengule karvavõrdki kaasa.

Poliitikat peab tegema ilma rahata, vabast tahtest ja isiklikest ressurssidest, siis ei ole ka vaja oma hinge raha eest müüa, rahastajate pilli järgi tantsida. See annaks ausatele ja vaestele võrdse võimaluse rikaste ja ilusatega konkureerimisel, poliitilist reklaami võiks televisioonis, raadios, ajakirjanduses olla ainult probleemsaadete ja arutelude kaudu, mitte kommertslikel alustel a'la pesupulber – selle kehtestamiseks ei ole vaja raha. Seaduseparandus annaks poliitilisel maastikul täiesti uue kvaliteedi. Otsepostitus võiks jääda, inimeste agiteerimine võrkturnunduse printsiipe järgides samuti, agitatsioonitelgid, propagandabussid, rahva- peod, kus pakutakse ka sööki ja jooki poliitilise propaganda paremaks allaneelamiseks. Inimesed oleksid rahul, kui see 50 miljonit, millega hetkel võõramaisele kapitalile kuuluvaid reklaamiagentuure ja meediakanaleid nuumatakse, läheks hoopis tasuta pidusöökideks oma rahvale.

Kas Res Publica Keskerakondlikke käitumismalle ahvides võimu juurde pääsenuna on enam üldse võimeline sellist ettepanekut seadustama? Mahatma Gandhi lause "Vahend ongi eesmärk" vastandub väga selgelt seisukohale – eesmärk pühitseb abinõu? Nende kahe võimaluse vahel peame valima, musta pintsliiga ei ole võimalik valget värvi maalida, kuigi mõned jätkuvalt üritavad nii iseennast kui ka

teisi petta. Kas ükski erakond on oma tegusate liikmete kaitseks nõus põhikirja sisse viima punkti, et erakonna liikmena kandideerida saab näiteks alles pärast kolme kuu möödumist erakonda astumisest? Et see oleks nagu poliitiline karantiin, mille ajal uus liige saab erakonna poliitikasse sisse elada. Isegi torupillimägi ja peab aastaid õppima, enne kui head joru laseb, aga miks siis käsitleb ühiskond poliitikat alana, kus kõik võivad hullunult ringi tormata, suutmata opositsiooni koalitsioonist eristada. Igast kodanikust võib saada väga hea poliitik, aga aeglaselt, väga aeglaselt, ikka ja ainult aastatega. Kõigil poliitikahuvilistel on õigus erakonnasisesele karjäärile, poliitikuks kasvamisele oma loomulikku rada pidi. Mitte ühelgi parteiaparatsikul ei ole õigust seda vägivaldselt peatada. Riigikogu pole õppimise koht, seal realiseeritakse oma nägemust, mitte ei vaielda riigi tulevikuvisioni üle.

Kui kujutame riigi demokraatlikku arengut voolava jõena, mis oma suurelt valgalalt – rahva juurest, toob jätkuvalt juurde uut ainet, uut jõudu, uusi tegijaid, ja merre, ehk siis Riigikokku suubudes nõnda viibki sinna selle uue hingamise, rahva elujõu nagu värske vee, erakonnas küpsenud ja kasvanud tõelised tegijad, olles nõnda lahutamatult rahvaga seotud, pidevas toimimises, lakkamatus liikumises ja arengus. See välistaks elu muutumise tammitaguseks läppunud konnatii-giks, kus vesi saab otsa, hapnik saab otsa ja kinnikasvav tiik sobib ehk ainult poliitiliseks mudamaadluseks. Kuulsustest tammiehitamine segab erakonna liikmete loomulikku arengut, nad eemalduvad aktiivsest tegevusest ja võõranduvad võimust seda enam, et on pettunud uues poliitikas, mida vanade vahenditega üritatakse teostada.

Härrased liblikapüüdjad-tammiehitajad, laske Emajõel voolata, suubugu ta pealegi ainult Peipsisse. Saage aru, et igasugune katse jõevoolu tammiehitusega takistada või hoopis ümber pöörata võib anda küll hetkelist profiiti, ei anna aga arenevat riiki, kus iga kodaniku häälel on kaalu, kus e-riik iga kodaniku jaoks 24 tundi olemas ja rahvas on võimuga üks.

Teine ešelon või viies kolonn?

”Poliitiku talent väljendub oskuses leida võimalusi ka võimatuses. Poliitik pole oma karakteri poolest mitte teadlane ega ka moralist, vaid mängur. Mängur elab võimalustes ja valikutes,” on väga ilusti poliitikast kirjutanud üks mu viimase aja suuri lemmikuid Haljand Udam.

Valimata jätta ei saa, see ei tule kõne allagi, sest nagunii valivad teised siis minu eest. Teiste tehtud valikud määravad ka minu käekäigu – igauks peab minema valima, vedama jaoskonda ka kogu oma tutvusringkonna ja valima. Keskerakonna 8000 Edgarit on üllatav vaatepilt ja ääretult ühiskonnaohtlik oma diktaatorlikes ambitsioonides. Reformierakonna reeturlikkuse ja müüdavuse toetamine ei tule kõne allagi, Res Publica sisene demokraatia ei vääri midagi muud peale kriitika, Mõõdukate teovõimetus samuti mitte, Rahvaliidu arhailine mõtteviis on niisama ohtlik ühiskonnale kui Savisaare diktatuur. Kas tõesti jääb üle ainult Tiit Toom-salu? Või ikkagi Toomas Hendrik Ilves?

Aga kui üritaks kuldlõiget ühiskonna jaoks. Maksimaalset tulemust minimaalsete võimaluste juures – hetkel tähendaks see võimalikult palju erakondi Riigikokku ja massiliselt uusi tegijaid. Sotsioloogilise uuringu põhjal tahab eestlane poliitikut, kes oleks AUS, TARK ja HEA. Kui otsime AUSAT poliitikut, siis üldjuhul partei nimekirja etteotsa paigutatud (kelle poolt?) poliitikud on alati seotud positsiooni taganud kokkulepetega, mis nende jaoks on tähtsamad ja siduvad kui VALIJA HUVID. Truudus valijale hakkab tähendama erakonna juhtoinaste reetmist ja truudus erakonnale lausa mõlema silma kinnipigistamist ning valija olemasolu unustamist.

Loogiliselt mõeldes võiksid siis valija huvisid paremini esindada teise ešeloni kuulujad, kes kohad erakonna nimekirja keskel on saanud rohkem tänu oma tublile poliitilisele tegevusele kui kokkuleplusele juhtkonnaga. Reklaamitav lavvik, kes jääks Riigikogust välja ja peaks leidma poliitikategemiseks võimalusi väljapool parlamenti, oleks suurepärane kadedusest sinine kontrollimehhanism uute tegijate üle, laieneks ka aktiivses poliitikas osalejate hulk. Ma leian, et Eestis on vaja

vähemalt kolm korda suurendada poliitikas osalevate inimeste arvu, et demokraatia, pluralism, kodanikuühiskond oleksid reaalsus, mitte ainult sõnad. Mida rohkem inimesi poliitikas osaleb, seda raskem on salajasi leppeid sõlmida.

Vaatenurka vahetades võib ka öelda, et tegelikult demonstreerib valimistel hoopis rahvas oma elutarkust, moraali, vaimset taset, füüsilist vormi ja sotsiaalset närvi, näitab oma tõelist nägu ja sügavaimat olemust. Tädi Maalide catwalk. Valitavate nimed on ainult varjud koopaseinal. Kas valijal on tarkust reklaami ohvriks mitte langeda, eristada terad sõkaldest ja infomüras üles leida teda ustavalt teeniv kandidaat?

Lisaks vaatenurga muutmisele vahetagem ka valimiskriteeriumeid. Meie valija suurim vaenlane on sovietslik ettekujutus, et poliitik peab kindlasti olema üks lipustatud meessoost isik, kes kalapilgul lõualotti väristades lõputuid valesid valjuhäälselt valijale peale pritsib ja tegelikult salasobingutega riiki valitseb oma sõpruskonna hüvanguks. Miks eestlane ei vali end esindama endasarnast, vaid lömitab ikkagi kupja, kiltri ja aidamehe ees, rehepappidest rääkimata? Mihkel Mutk oma artiklis "Rahvas, peata sigudikud" väitis, et selleks on rahva suur ja salatud südamesoov ka ise samamoodi valetada, varastada ja noolida.

Soome rahvakeha tunneb sootuks teistmoodi ja see on nende riigi edukusega ka otseselt seotud, sest valituks osutuvadki AUSAD, TARGAD ja HEAD inimesed nagu näiteks rohelise maailmavaatega habras daam Heidi Hautala, kes on Soomes kõige rohkem häáli kogunud rahvaesindaja Europarlamendis ja kellel ei ole isegi mitte autojuhiluba. Ta osutus valituks mitte kulunud kampsuni ja autojuhtimisoskuste puudumise pärast, vaid rahva oskuse tõttu teha õigeid valikuid, aktsepteerida uusi mõttekäike, teistsugust lähenemist. Võib-olla saaks ka meie Riigikogusse rahva huvisid kaitsva koosseisu, kui seada valimiskriteeriumiks veidi imelikunagi tunduvad nõuded nagu laste arv või autojuhilubade puudumine – seisaksid saadikud ühistranspordis ju eule ja rahvale rohkem lähemal kui nendest alkoholijooobes üle kihutades. Teavad vähemalt bussipileti ja piimaliitri hindagi. Mida sarnasem valijate sotsiaalsele grupile on valitav, seda laiem on demokraatia kandepind ühiskonnas.

Hetkel on inimest tähtsam valida kui erakonda, mis koalitsioonilepet sõlmides unustab oma poliitilise programmi sootuks. Eelistage kordki elus oma kodukandi vähetuntud inimest, kellel ei ole raha massiivseteks valimiskampaaniateks, aga kes tööpoolest tahaks maa ja rahva heaks midagi ära teha, nagu eluaegne kooliõpetaja Pärnumaalt, tundmatu sotsioloog Tartust, vaene ettevõtja Ida-Virumaalt või kuulmispuudega pensionär Kilingi-Nõmmelt. Klantspilte mitte valides saabki suurepäraselt demonstreerida oma suhtumist 100 miljoni krooni asjata kulutamisse!

Hakake vastu, protesteerige häälekalt ja eelkõige protesteerige oma valikuga, tõestades, et Eesti rahvas ei ole eneseväarikust minetanud rahahaige mass, keda tema enda taskust varastatud 500 krooniga on võimalik ära osta, vaid kes oskab veel heal ja kurjal, ilusal ja inetul, tõel ja valel vahet teha, valides ausad, targad ja head inimesed end esindama.

Võrreldes viienda kolonniga on teine ešelon ju lausa suurepärase valik.

Riigikogulane müügiks alghinnaga

Alghinnaks on tal riigieelarve 38 miljardit jagatud 101-ga, mis teeb 376 miljonit krooni. Päris kallis teine! Kui see summa veel omakorda neljaga korrutada, siis teeb iga kogulane valitsemisperioodil otsuseid 1,5 miljardi Eesti krooni eest, mis virkade maksusipelgate poolt riigikassasse kantud. On, mille üle mõelda ja ehk annab see rahaline mõõde ka selguse, miks nii väga pürgitakse rahvast esindama.

Kuidas saaks siis rahvas oma lemmiku tegevust kontrollida ja avalikustamise kaudu tagada otsuste läbipaistvuse? Kõige lihtsam viis on iga saadiku kodulehekülge, kus on kirjas kõik otsused, kontaktandmed, komisjonide tööst osavõtt, algatatud seaduseelnõud, kaasa arvatud saadiku nädala töökava tunniajalise täpsusega. Täpselt nii, nagu see Soomes on. Kodulehekülje hinnaks võtame 3500 krooni ja see ei lähe meile rohkem maksma kui närused 353 500 krooni, pluss siis jooksvad hooldustasud.

Saadikute kirj vahetus valijatega olgu avalik. See väldib ka korduvaid probleeme ja küsimusi.

Saadik on valijast ainult e-maili kaugusel ja igal valijal on 24 tundi ööpäevas ligipääs oma saadikule. Internet on üliodav ja kõige kaasaegsem võimalus võimu rahvale lähendamisel. On-line konverentsid oma valimispiirkonnast valitud saadikutega kord kuus peaksid kujunema heaks poliitiliseks tavaks. Rahvas peab õppima poliitikat tegema päevast päeva, mitte kord nelja aasta tagant klantspilte vaatama. Igapäevase suhtlemiskanali loomine rahva ja saadiku vahel võimaldab kaotada kommertsreklaami poliitikast.

Järgmise sammuna peaksid kõikide riigiasutuste finantsnäitajad olema internetis üleval – küll siis kaovad Uruguai reiseid, Audi Allroadid, lisatasud, absurdsed rendi- ja liisingulepingud. Riigi raha on rahva raha ja igal kodanikul peab olema võimalus riigiasutuse kodulehelt saada selge ülevaade, milline on riigiasutuse töötajate palgatase, milline politseijaoskond majandab säästlikult, milline kinnipidamisasutus priiskavalt, kas Kapo elektrikasutus m² kohta ületab viiekordselt Haidkassa oma või vastupidi. Kuluartikleid ei pea just seebi ja kummikinnasteni lahti

UUS POLIITIKA

tõmbama, aga elektri- ja majapidamiskuludeni asutuste kaupa küll. Aitab hämmisest, numbrid tuleb välja tuua, siis muutuvad nähtavaks ka e-riigi eelised.

Meie riigis ei tohi tõsta ühtegi maksu enne, kui olemasoleva raha kasutamine on otstarbekas, läbipaistev ja efektiivne ka maksumaksjate endi arvates.

Ainult positiivsed präänikud

FLATTERY WILL TAKE YOU ANYWHERE – kiitus avab sulle kõik ukсед – on motoks ühele tuttavale, kelle elu on ka selle lause kehtivuse veenvaks tõestuseks. Kiitus kritiseerimise asemel: alternatiiv, millele ei ole alternatiivi. Kiitus kui kuldne kesktee. Kiitmine kui maailmaparandamise efektiivseim viis. Muidugi võib kuri inimene ka kiitmist halvasti kasutada ja ainult isikliku kasusaamise huvides rakendada, aga sellest ei ole vaja teha põhiküsimust.

Keegi ei taha, et teda kritiseeritaks, aga kõik kritiseerivad lakkamatult. Kõik tahavad, et neid kiidetaks, aga keegi ei kiida. Sest põhjust ei ole. Hindamiskriteeriumid on ühiskonnas nii kõrgeks aetud, normide täitmine rebestab, võistlemine viib terve mõistuse, mallid ja maatriksid tunduvad justkui üliinimeste jaoks tehtud olevat ning ilus, tore, tark ja armas inimene muutub mõõtkava suurenedes väiksemaks kui kirbukaka. Kui spordiarst ütleb, et keegi ei võida dopingut kasutamata, siis ainus järeldus saab olla see, et ausat võistlust ei ole enam ammu. Sportimine muutub enesehävitamiseks, tsirkuseks, äriks, rahapesuks, tubakareklaamiks, milleks iganes ja viib meid üha kaugemale eesmärgist, milleks oli vist....hea tervis?

Olen elus kohanud väga vähe inimesi, kes oskavad märkusi teha ilma solvamata, nii et sellest tõepoolest abi on, ja olen neid alati imetlenud. Nende puhul on see pigem olnud natuuri küsimus, kaasasündinud anne nagu musikaalsus. Mingi tasemeni kindlasti ka omandatav, aga väga vaevaliselt, eriti kui ühiskond inimese seesmise arengu, vaimse kasvamise probleemist mööda vaatab. Inimese jõudmine mõtteviisini "Pole tähtis, kuidas tuul puhub. Tähtis on ainult see, kuidas sa oma purje sead," peaks maha võtma pretensioonid, nõuded, pinged ühiskonna ja ümbritseva vastu, sest inimene olla saab igal ajal ja igal pool, kui osatakse inimeseks olla. Aga kui lapsuke ei ole sattunud vaimse arengu teeotsale, kust algaks tema enesemuutmise rännak, kui tema tuhandemiiline teekond jääb alustamata, sest ühiskonnas jääb vaim üha jõhkramalt võimule alla? Meid õpetatakse üksteist ostma ja müüma, üksteisega võistlema, üksteiselt mõõtu võtma, üksteist ära kasutama, teiste arvel edu saavutama – mitte looma koos teistega, üheskoos, rahvana.

Ent kui kasvaks ümber ja hakkaks kiitma, nüüd ja kohe, ilma 1. jaanuari ootamata, kiidaks kohe iga vastutulijat, täiesti mõõdutundetult ja ilma ühegi nähtava põhjuseta. Kiidaks lihtsalt selleks, et inimesele head meelt valmistada, kui on teada, et kiituses sulame kõik nagu lumememmed saunalaval, et headus sünnitab

headust, et naeratusel vastatakse naeratusega ja hea sõna võidab võõra väe. Jalutage üle koridori ja öelge suvalisele memmele, et ta näeb lausa vapustav välja, et ta pea ei ole sugugi kandiline, et kõige ilusam asi maailmas on aastaegade vaheldumine, et suvi on varsti käes ja mida iganes. Kes ütles, et ei ole suuremat tarkust kui headus? Kui kiidaks justkui avansiks, et ehk hakkab siis midagi ka looma, et inimene muutub tõepoolest veidi kaunimaks, kui teatud nurga alt vastavas valguses vaadelda. Ja tegelikult hakkabki muutuma, kui uskuda Dale Carnegie't või Vera Peifferit või Buddhat või tuhandeid teisi, kes kõik on sisuliselt rääkinud ühest ja samast.

MÕTLE POSITIIVSELT. Kuhu mujale kui Eestisse peaks see lause sobima nagu roos rinda. Eriti möödunud aastat arvestades, kui saime uue ideoloogia – paremaks muutumise maa. Suurepärane, esmaklassiline, hiilgav, super, mega, uskumatult eesrindlik ideoloogia, mis kahjuks vähimalgi määral ei kajastu kujundis, selles märgis endas. Kuna selle märgipläraka kohta ei suuda ühtegi ilusat sõna leida, siis tahtes oma sõnade järgi toimida, pean keskenduma ainult ideoloogiale. Oi-oi kui raske on ilma kritiseerimisvabaduseta!

Kui midagi head ei ole öelda, siis on tark vait olla, vaikida seni, kuni suudad kolmesõnalise positiivse kommentaari kuuldavale tuua. Ehk üritaks sama rida ajada ka siin keskkonnas järgmisel aastal, et negatiivne ära jätta.

Teeme siis nii, et täna kirjutavad ainult need, kellel midagi ilusat, positiivset, südantsoojendavat öelda on ja teised lähevad rõõmsalt raviteed keetma.

Kõige südamlikumad soovid, julgeimad unistused, tõesed tarkuseterad, lõbusad kalambuudid, võluvaimad komplimendid, jagamist väärivad kogemused, nii kommid kui ka präänikud meie ühist aegruumi kaunistama.

Vera Peiffer on veendunud, et kui tahame mõjutada oma käitumist või tegusid, siis peame valima uusi, positiivseid mõtteid ja neid teadlikult korrates mõjutama alateadvust, kust positiivsus omakorda materialiseerub soovide, kujutluste ja tegudena. Positiivselt mõeldes sa mitte ainult ei tunne ennast sisemiselt paremini, vaid suudad ka olukordi paremini lahendada, ja mis peaasi – mõjud ümbruskonnale positiivselt. Inimestele meeldib olla koos õnneliku inimesega, positiivne hoiak peegeldub varsti teiste inimeste suhtumises. Valeta ennast õnnelikuks ja sa saadki õnnelikuks!

Budistlike tekstide asjaarmastajast uurijana tahaksin soovida teile ilusaid päevi Buddha sõnadega: ”Me oleme seda, mida me mõtleme. Kõik, mis me oleme, kerkib meie mõtetega. Oma mõtetega teeme me maailma.”

Pühapäev olgu puhkepäev

On tulnud järgmine ettepanek – pühapäev olgu puhkepäev, hingamispäev, perepäev ja spordipäev – vaikuse, rahu, ilu ja vaimsuse päralt. Päev täis kunsti, muusikat, usutalitusi, omaloomingut, rõõmsat liikumist. Kõik ostukeskused saaks siis ostjate puudumise tõttu kinni panna, kui elektriarve käivet hakkab ületama. Igas kohvikus, vanalinnahoovis, pildigaleriis võiks olla poiss viuliga, väike fagotimängija või süngelt seksuaalne naistšellist või duo või trio või mida iganes – noored õpiksid publiku ees esinema, arenedes meistriks koos kuulajaga. Materiaalsel maailmal peaks ju olema vaimset elu toetav funktsioon, või kuidas? Muusika kui vaimsuse ülim väljendus on võimeline maailma kõige kiiremini kaasa haarama. Me saaksime oma vaimsust jagada kõikide külalistega, Tallinn võiks üle Skandinaavia kuulus olla oma heliseva pühapäeva pooldest ”Sound of Sunday” või ”Sound of Tallinn”, kuidas soovite. Kogu linn heliseks ja sillerdaks mitte ainult päikesest merelainetes, vaid ka muusikahelidest!

Justkui minu mõtte toetuseks tõi ETA 4. novembril uudise, et klassikaline muusika peletas Londoni West Croydoni bussijaamast narkomaanid, taskuvargad ja teised avaliku korra rikkujad. Kuus kuud kestnud projekti käigus selgus, et klassikaline muusika vähendab asotsiaalset käitumist, ja 80% reisijatest pidasid projekti õnnestunuks. Nii et me oleme õigel teel, sõbrad, Bachiga pättide vastu on efektiivne kuritegevusvastane võitlus.

Kultuur on meid maailmas kuulsaks teinud ja teeb jätkuvalt – meie dirigentide koolkond, meie heliloojad, koorilaul, muusikafestivalid, laulupeod. Pärnust võiks näiteks saada maailmalinn, mis on kuulus oma dirigeerimise meistriklasse ja imelise pärnaõielõhna pooldest. Äris on mind alati huvitanud õhu müümine, sest see ei kahjusta keskkonda mitte kõige vähemalgi määral ja kui müüa veel pärnaõielõhnalist õhku, siis paremat ei ole olemaski.

Juba täna peaksime tegelema uue kunstimuuseumi võimaluste tutvustamisega, kuidas seda rajatavat kolossi sisuga täita? Kas kutsuda siia pühapäevamaalijaid kogu maailmast stiilikursustele või korraldada uute elektrooniliste postkaar-

tide saamise konkursse – nii jõuluks kui jaaniks?

Kunstimuuseumis võiks juba praegu olla üks saal, kus Johann Köleri teisik saaks lapsi juhendada, kui nad tulevad muuseumisse joonistustundi, molberti äärde maalima elu kogu selle täiuslikkuses. Osta molberteid ja värve on ehk ikkagi ühiskonna jaoks odavam kui tegelda vaimsest elust ja eneseväljendusest mitte midagi teadvate inimestega tulevikus. Iga inimene peaks saama maalida – maalida oma tundeid, meeleolu, arusaamu, unistusi, mälestusi ja jälle tundeid. Pole midagi tähtsamat LOOVUSEST, eneseväljendusest, oskusest endast aru saada, endaga dialoogi pidada ja vaimselt areneda.

Olenemata elukutsest peaks inimene oskama midagi teha ise, oma kätega, ise, kas jõulukinke või sünnipäevakaarte või savipotte, polegi tähtis.

Tallinn võiks olla muusika ja kunsti linn ning vanalinna kunstnike ateljeed ja õpikojad pühapäeviti avatud kõigile soovijatele, et inimesed saaksid olla pühapäevakunstnikud, loojad, isetegijad, asjaarmastajad, taitlejad ja tundlejad.

Esimese asjana peaksime me koolides looma materiaalse baasi eneseväljenduseks ja loovuse arendamiseks – kunstiklass koos molbertite, värvide, savi, graveerimise, puusculptuuri ja tuhandete muude võimalustega, muusikaklass, tööõpetusruumid, kehalise kasvatuse õppevahendid, et õppimine oleks loov eneseväljendus, et füüsika ja keemia ja bioloogia katsed materjalipuudusel tegemata ei jääks. Need pargipinkidel igavlevad ja suitsetavad ja õlutjoovad ja rögisevad noorukid tuleb kutsuda vaimse elu juurde, tagasi inimeseks olemise lätetele. Kui tarbimisühiskond ei kohtleks neid nagu lolle, kellelt reklaamiga viimnegi elumahl rahakoti kaudu välja pigistada, võib-olla näeksime hoopis nende inimlikku palet. Igal asjal on ikka kaks otsa kui mitte rohkem ja seosed ühiskonnas on üksteisest sõltuvad.

Mul on nendest lastest, kellega vanemad ei tegele, nii südamest kahju.

Sportimisvõimaluste avardamist võiks alustada ka sellest, et igas linnajaos oleks paralleeltänav, mis pühapäeviti autoliikluseks suletud ja kus lapsed saaksid rahulikult ratta, rula, rulluiskude, kelkude-suuskade ja tõukeratastega sõita, Mustamäel sobiks näiteks Mooni tänav, ja kindlasti leiavad lapsed ka Lasnamäel ja Õismäel sobivaid kohti. Laps on tähtsam kui auto, ütleb meie uus poliitika. Intensiivne reklaam terviseradadest, staadionitest, pereüritustest peaks asendama tubaka ja alkoholireklaami. Juhuslikult Tondi Selverisse sisenedes sain ma nagu pudeliga pähe, nähes tuhandeid ahvatlevaid jooke sisenejat tervitamas, kuigi ma omaarust läksin nagu toidupoodi. Arvatavasti ongi see taotluslik ja osa kohaliku omavalitsuse alkoholipoliitikast, et alkoholi pakkumine oleks ka karskele kolbale kõva laks. Viljandimaal on see juba viinud kohutavate tagajärgedeni.

Kindlasti ei vaja meie linnaelanikud ostmisele–müümisele orienteeritud keskkonda, see on hea ainult ”raha tehku 24 tundi ööpäevas raha” põhimõtteid järgivale kapitalistile, kelle jaoks me ei ole inimesed, vaid odav tööjõud, odav elekter ja odav ellusuhtumine.

Kui me okupatsiooni tingimustes oskasime ellu jääda, peame seda suutma ka nüüd.

Õnn ei ole individuaalne, vaid hoopis ühiskondlik nähtus, kirjutas Voldemar Kolga hollandlaste uurimuse põhjal, ja seepärast ma oma õnne nii intensiivselt teie diivanipadja alt otsingi.

Poliitikast ja seksist

Need on kaks teemat, millest eesti inimene mitte mingil tingimusel rääkida ei taha, väidab üks hiljutine uurimus. Armastusest, ikka ainult armastusest tahab eestlane pajatada! Oh, seda pole küll karta! Tegijad mehed tavaliselt ei räägigi ja viga ei olekski mitte midagi, kui kodanikuühiskonnas osaletaks rohujuuresandil ja igas peres kasvaks vähemalt kolm last. Kahjuks ei tehta kumbagi, rääkida taetakse täiesti arusaamatutel põhjustel hoopis kuritegevusest, naabrinaise palgast, tele- ja raadiosaadetest, Lepajõe lipsu pikkusest, Noole biitsepsist ja lätlastest.

Kui võtaks siiski julguse kokku ja räägiks, räägiks kohe kõva häälega ja suu puhtaks ning pärast peseks veel seebiga ka, et miskit roppust suhu ei jääks. Ega hingegi mitte. Küsimus kõlab nii – KAS ISIKU POLIITILISED OTSUSED ON OTSESELT SEOTUD TEMA SEKSUAALKÄITUMISE JA SUGULISTE VAJADUSTE RAHULDAMISE VIISIGA? Äрге nüüd hakake oma vanatädi sugukihudest mõtlema, vaid üritage võimalikult täpselt formuleerida konkreetset vastust küsimuse piires.

Kas võime usaldada oma riigi käekäigu ministrile, kes avalikult väravaposti külge seotud kitse kargab ja seetõttu põllumajandustoetusi suurendab, või süvenevas Lolita-hulluses alaealisi mõõdutundetult ette võtab ja rohkesti tütarlastekoole asutab, või meessõbraga kuuvalgel ööl lossimägedes jalutades homoabielud legaliseerib, või luksuslikes lõbumajades majanduskasvu tõstab ja seetõttu torpedeerib prostitutsiooni kriminaliseerimise parlamendis, või on ta paariskuupäevadel nii bi-mees, et erasekretär pi-pi-piiksugi ei julge teha, rääkimata avalikustamisest? Kas fotod Kroonika esikaanel laseksid poliitilise partei põhja või ainult kahekordistaksid ajakirja läbimüüki ?

Kas mehele, kes oma tungide ja ihade ohjamisega hakkama ei saa, võib usaldada ühiskonna lõimimist Euroopa Liitu? Kuidas ta vaeseke siis meie valitsemisega hakkama saab, kui elementaarne enesevalitsemine puudub? Milline on ühiskonna avalikult aktsepteeritav seksuaalkäitumine – naistele ainult misjonäriasend alates 18-ndast eluaastast kliimaksini ja ainult ühe mehega, et ta kunagi teada ei

saaks, et on ka teisi võimalusi? Meestele on ehk siiski veidi muudki lubatud...aga ainult salaja? Kui pidevast "korralikust" elust totaalselt frustreritud juhil avaldub seesmine rahuldatus üleüldises vihkamises ja valedes otsustes, kas on ta siis parem liider kui kogenud adrenaliinimees, kes neiukesti tihedamini vahetab kui sokke? Kas selline tuumariigi president, kes punast nuppu näppides hoopis mustast tutist mõtleb, tagab meie turvalisuse ja igikestvuse või vähemalt jõulurahugi? Või olid ennemuiste elanud rahvad palju targemad, ohverdades kaunitarid kuningale ja kandes igati hoolt, et valitsejal millestki puudu ei oleks, et ta võiks kesken-duda vaimsele mõtlusele ja riigiasjade ajamisele. Milline see õigem suhtumine on – lasta inimese seksuaalsusel kõikelubavalt voolata või teda lõputult dresseerida?

Miks on kõik kultuurid küllastatud seksuaalsete tabudega? Miks seksuaalsuse ohjamine on nii tähtis? Kas siin on tegemist energia jäävuse seadusega, et energiat on inimesel piiratud koguses nagu aegagi. Seda lihtsalt lällamise, arutu ringitõmbamise, naiste retsimise peale raisates kaotab inimene võimaluse vaimselt areneda, sest kütus on otsa lõppenud, paak on lastud tühjaks joosta mõttetult? Juhatada lastele teed seksuaalsuse võluriiki hard-core võtetega on sama, mis murda olendi selgroog. Kui tundetormi tekitamiseks on 17-aastasele süütule loomakesele vaja näidata meest saja meetri pealt, et ta üle kere paariks tunniks punaseks läheks, siis on igasugused tabud, mis lasevad energial kehas keerelda sel päralejõudmise pikal teel, rohkem kui teretunud. On lausa hädavajalikud.

Perekond kui ühiskonna algrakuke on ainuvõimalik ideaalne keskkond vaim-selt tervete laste kasvatamiseks, püsisuhe rahuldab kõige paremini nii naiste (eriti naiste, seda peab nüüd küll tunnistama, et suhte pikaajalisus nii otseses kui ka kaudses tähenduses sobib, lausa kattub naise füsioloogilise ülesehitusega. Meil on isegi haruldaselt tark vanasõna – mehe armastus on nagu kuivanud kadakapõõsa põlemine, särr ja kõik, naise armastus aga justkui tuli märjas puus, sisiseb ja susiseb, ei kustu, ei põle) kui ka meeste emotsionaalseid, seksuaalseid ja materiaal-seid vajadusi, on kõige tervislikum ja kasulikum.

Kultuur, ühiskond, mis suudab inimese seksuaalse energia rakendada isiksuse vaimse arengu teenistusse, on tunduvalt elujõulisem kui variserlikkusse mähku-nud inimese ihade, tungide ja fantaasiate eitamine. Keegi küsis, et milline on eriti räige seksuaalne fantaasia, ja vastus kõlas – igavene armastus. On ka teine, lõbusam fantaasia, et vahetaks eesti ja soome mehed ära näiteks järgmise jõuluni: soomlastel oleks siin elamine siis igavesti kestev kaunis unenägu. Seda hala ja soigu, mis aga lahe teiselt kaldalt kostma hakkaks, saaks Tormis küll aastaid joigudeks vormida. Pean silmas naiskvooti, ühiskonna avatust, majanduse eesrindlikkust – aga teie mida mõtlesite? Millal jõuab poliitiline ja seksuaalne kul-

tuur ilma valehäbita Soome tasemele, kus parlamendispiiker Riitta Uosukainen võib oma raamatus avaldada armastuskirja jumaldate mehele. ”Kõik on hästi, kui voodis on hästi. Ma annan end teise inimese võimusesse vaid armastades, nii saan iseendast puhata.” Ja rahval on rahu südames, sest riigimemm on jumalast normaalne inimene.

Tahaksin kuidagi eriti pidulikult ja suure aplombiga lõpetades küsida – millise poliitilise probleemi varjamiseks tekitati, just nimelt tekitati Monica Lewinsky skandaal? Kui vastust teate, siis olete tublid, ja olgu teil poliitikasse roheline tee.

Ood Epliku kampsunile

Ma ei tea Eplikust mitte midagi. Mitte midagi peale ta nime ja mõne tiražeeritud fraasi, pole teda laulmaski kuulnud ega tema kampsunit näinud, ent see ei takista mul sõna võtmast, sest kampsuni edastatud sõnum ja emotsioon sellest oli vähemalt algul, üheks kauniks hetkeks, ääretult positiivne. Soome keeles kõlaks kampsuni edastatud sõjahüüd laiadele rahvamassidele veidi mahlakamalt, aga eesti keeles võib ka lihtsamalt öelda: tarbimishulluse-trendimaania lõa otsas on vaimselt väetid vennikesed, väline sära lausa eeldab sisemist tühisust ja seda väga lihtsal põhjusel – mõlemiks ei jätku meil kellelgi lihtsalt aega.

Need inimesed, kes peavad oma vaimset tühisust ja seesmist ebakindlust firmasiltidega tapetseerima, kelles ei ole seda pimestavat loomisindu, sädet, mis valgustaks ja mõtestaks maist eksistentsi, on haletsusväärased. Isiksus, kes särab, ei vaja mitte midagi enda ümber peale vanade teksade ja kulunud kampsuni. Ta ise on alati suurem oma kestast. Sting meeldib mulle jutuvestjana, filosoofina, arvamuslimidrina, ühiskonnategelasena veel enam kui lauljana. On meie Eplikul kasvu-ruumi küllaga.

Hetkeks oli kampsun raudrüüks noorele vihasele mehele, kes astub maailmaga sõtta oma loomevabaduse, ideeaalide, mõtete ja unistuste eest. Mehele, kes demonstreerib vankumatut tahet ja raevukat truudust ning on lõputu mässaja. Mässaja, kes meie kultuuripildist hetkel täiesti puudub, ainult mingid 25-aastased meessoost tädid tiirutavad parteide peakorterites alandlikult kikivarvul ringi, tekitades tülgestust. Mõista, mõista mis see on – Tolk on, aga tolku pole?

Noore inimese vaimne selgroog murtakse ühiskonna poolt enne kui ta täiskasvanuks saab, tehakse tast väga peenelt ja rafineeritult tallalakkuja-kintsukaapija, kelle nooruslik tormakus ja elujõud rakendatakse märkamatu rahamasina-võimuaparaadi käigushoidmiseks, mitte selle vastu võitlemiseks.

Vabariigi aastapäeval olid saalides valdavalt hilises keskeas inimesed, ei mingeid noori, uusi tuuli, värsket verd ja kiiret ainevahetust riiki edendamas. Kõik üks kokku kuivav konnatiik. Alaealiste vanainimeste teket aitaks ehk vältida tõeliselt

muretu lapsepõlv vähemalt kõrgkooli lõpuni, et noor inimene saaks vaimselt välja kujuneda ilma kehakatte- ning toiduhankimismureta. Et ta õpiks mõtlema varem kui kuuletuma!

Mis neist plikadest ikka moosin, mul naine ja laps kodus, oli see tunnuslause, mis ka kampsunikandmise vääriiline. Küll produtsent varsti lepingusse sisse kirjutab, et potentsiaalsete plaadiostjate meelitamiseks tuleb teha seda, teist ja kolmandat ja lõpuks veel naisestki lahti öelda, sest vaba mees läheb mittepoliitilisele ostjaskonnale paremini peale kui varakult kodustatud kombekas kaunishing. Poliitikas on täpselt vastupidi, valijate jaoks tuleb poliitikuid raugematu innuga paaritada, et nad valijaile usaldusväärsemad tunduksid.

Kampsunit on muidugi varemgi nähtud, Kaido Kama ja Jaan Lepiku ja Mark Soosaare ning isegi vist Toomas Hendrik Ilvese seljas, kikilipsuga vaheldumisi. Kampsun kui aja märk, kampsun kui meeleseisund, kampsun – alati kudumist väärt.

Kampsun olevat maksnud kaheksa krooni, Kivirähk oma artiklis madaldas hinna viiele kroonile ja keegi delfis isegi kahele, et odavuse efekti veelgi rõhutada, ja siis oli see oksjonil ära müüdud jakobsoni eest. Muinaslugu lõppes, kui endisest viiuldajast automüüja poistele masina kaheks kuuks mängida andis, tegelikult muidugi oma mudeli reklaamiks. Varsti on oodata Epliku nimelist kiirvorstivõileiba, kõrvtsaketšupit ja pehme mööbli komplekti savijalgadel.

Halleluuja, ei peatunud ilus hetk me juures seekord kauem. Olevat mees endale juba dressipluusi ostnud.

Viiuliga teerulli vastu

Erivägede ja õhujõudude rünnakutega juba hiilivalt alanud suure sõja alguses ei oska ma enam midagi muud teha, kui end diivaninurka kerides kurvalt vaimsusest mölgutada lootuses, et Jaan, Jaak, Linnart, Mihkel, Märtn, Mart, Raivo, Keith, Berk, Meelik, Marek ja sajad teised vaimuhiiglased suudavad koondada oma jõud, organiseeruda, leida vaimsusele väljundi igapäevaotsustustes ja rahvale selgeks teha, miks vaimsust tuleb tähtsaimaks pidada. Miks peaks inimene eelistama vaimseid naudinguid materiaalsele? Millised on need vaimsest elust tulenevad naudingud, mille kõrval materiaalse maailma pakutavad hüved tunduvad kui liivaterakesed kalliskivide kõrval? Kuidas kasvatada last ja korraldada ühiselu, et inimene suudaks mõttekäigust – oh, bear in mind, this garden was enchanted, tunda suuremat naudingut kui Gucci aluspükstest? Kuidas vaimsusele orienteeritud, vaimusest läbiimunud elustiil välistaks liberaalse turumajanduse elushoidmiseks möödapäasmatud vallutussõjad ja röövretked odava tooraine järele, mille süsteem püsib totaalse orjatöö abil – üksnes 0,4% toote müügihinnast tootjale! Turumajanduse lahutamatuks osadeks on saanud keskkonna üha intensiivistuv saastumine ja nüüd ka tuumasõjad, kuigi enamus meist sooviks piirduda vaid uhiuue auto lõhnavast nahksisust saadava peapööritusega. Nagu tammeterust võrsub vägev tammepuu, nii idaneb liberaalsest turumajandusest tuumaseen.

Ühiskondlikus elus on vaja ühte põhimõttelist muutust – LOOVUS TARBIMISE ASEMELE. Epiliku kampsuniga suurde sõtta tarbimisühiskonna vastu! Hindamis- ja otsustuskriteeriumiks peab saama kodaniku loovus versus rahateenimisvõime. Kuidas panna ühiskond toimima nõnda, et raha lugemise asemel hinnataks inimese mõtteid, ideid, tundeid, vaimsust, töökust, mõjujõudu, et inimest hakataks arvestama ja ülistama tema mõttejõu ulatust arvestades, mitte ei koostataks edetabeleid automarkidest lähtuvalt? Maailm oleks ju teistsugune paik, kui ajalehed tiražeeriksid Jeffrey Sachs'i mõttekäiku, et 1% rikaste maade rahvuslikust koguproduktist on piisav absoluutse vaesuse kõrvaldamiseks kogu maailmast, selle asemel et hommikust õhtuni rikaste, väga rikaste ja veel kõige rikkamate

edetabeleid alatoitlusest vaevatud kaaskodanikele nina ette toppida? Oleme olukorras, kus raha, mis algselt oli ainult erinevate protsesside reguleerimise ja suhetestamise vahend, on muutunud põhieesmärgiks. Inimelu kvaliteedi näitajaks ei saa olla raha kulutamise kiirus ja kogus. Mida näitab inimese võime palju raha teenida? Kohanemisvõimet, oskust tagajärgedele mõtlemata olemasolevast maksimumi välja pigistada, erilist nahhaalsust, kuulekust? Alati on ka erandeid, kelle tööd ühiskond seletamatutel põhjustel hindab. Kas "Harry Potteri" vaimne mõjus on võrreldav Tolstoi või Dostojevski omaga, kuigi esimese kirjutaja teenis kõige suurema sissetuleku Inglismaal? Raha kogus ei näita enam sisuliselt mitte kui midagi. Vaimse töö tegija saab küll suurima sissetuleku, aga kus see vaimsus siis ikkagi on?

KUIDAS TURUSTADA VAIMSUST? Kuidas pakendada vaimsust? Kuidas vaimsusel teha trend ja müügiartikkel numero uno, vaimsust seejuures kaotamata? Kas on see üldse võimalik? Või peab lihtsalt rahulikult pealt vaatama, kuidas vaim võimule iga päevaga aina jõhkramalt alla jääb? Kas on see ainult kristliku kultuuri ja religiooni probleem? Või on tarbimisbuum budistlikes maades veel võimsamalt vohamas? Mida üldse enam suudavad kultuur ja religioon turundusmehhanismide vastu?

VENE AJAL julgesime sotsialistlikku riigikorda kritiseerida küll ja küll, mis sest et vaigse häälega. Kuidas see kapitalism meid siis nii lõa otsa on saanud, et aina totramalt hullume tarbimisbuumis, arukust on niisama palju järele jäänud kui raha pangakaardil? Kui meie talupojamõistus aitas rahval okupatsioonitingimustes vastu pidada, siis miks ei võiks arukusest Euroopasse minnes abi olla? Võib-olla Euroopa meilt just konstruktiivset kriitikat ootabki, uut lähenemist, uut säravat pilku kapitalismi põhipostulaatidele. Meie majandus- ja sotsiaalteadlastel oleks ehk nii mõndagi öelda, kui suudaks neid kuidagi tegutsema ehmata.

JOOKSEME JOOKSVAL LINDIL, mis loodud meie ahnusest, madalusest ja vihast ning mis meid halastamatu hoolimatusega vastassuunas veab. Mida kiiremini jookseme, mida paremat tulemust tahame, mida suuremat majanduskasvu näitame, seda kiiremini kaugeneme eesmärgist, kui selleks muidugi on täisväärtuslik vaimne elu, õnnelik ja turvaline.

PÕHIPROBLEEMID FOOKUSEST VÄLJAS. Kõik, mis on eluliselt tähtis, muutub iga päevaga aina hägusemaks. Kogu massimeedia teeb seda täiesti teadlikult, näiteks sunnib inimest tegelema oma keha modelleerimise, selle väljanägemisega, moega, aga mitte terve olemisega, vaimseks inimeseks kasvamisega. Kas lugeja pühendab oma vaimule proportsionaalselt niisama palju aega kui kehale? Kus tehakse vaimule make-upi ja lihvimist ning kus on ajumuskliite jõusaal ja

mõistuse solaarium? Inimesele üritatakse lakkamatult selgeks teha, et kõige tähtsam osa tema imagost on auto ja korteri sisustus, kuigi samal ajal torm viib mine-ma katuse ja tulvavesi maja vundamendi?!

TEMPO TULEB MAHA VÕTTA, tuleb anda aega süvenemiseks. Kui on aega sisse süüvida, siis ei peta enam ära ainult loosungite, reklaamide, võltsnaer-ratuse, auto ja ülikonnaga, ei õgi ennast ajapuudusel haigeks, ei suhtle valede ini-mestega, ei ehita oma elu kaaskodanike elude hävitamisele. Kogu see välise üle-tähtsustamine on ju pärit sealtsamast ameerikalikust elustiilist ja saabki ainult hä-vinguga lõppeda, olles sinna sisse programmeeritud.

TEERULL JA VIIUL oli loo kirjutamise ajal meenunud Andrei Tarkovski diplomifilmi pealkiri, kus filmiajaloo ühed kaunimad kaadrid ja mida enamik lu-gejatest kahjuks näinudki ei ole, sest kultuuripoliitika, meediastrateegia, turundus-mehhanismid töötavad juba ammu vaimsusele vastu, kõrgkultuur kaob kafkalikes-se labürintidesse, inimeseni jõudmata. Millised üldse on viiuli võimalused teerul-li vastu ja kuidas on viiulil võimalik terveks jääda, kui temast teerulliga üle sõide-takse?

